

IKÄÄN KUIN FENOMENOLOGIAA: YLEISEN NEUTRAALISUUSMODIFIKAATION SYSTEMAATTINEN ANALYYSI HUSSERLIN TRANSCENDENTAALISESSA FILOSOFIASSA

Mikko Mertanen
Maisterintutkielma
Filosofia
Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2022

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Tekijä Mikko Mertanen	
Työn nimi Ikään kuin fenomenologiaa: yleisen neutraalisuusmodifikaation systemaattinen analyysi Husserlin transsendentaalisessa filosofiassa	
Oppiaine Filosofia	Työn laji Pro Gradu
Aika Kevät 2022	Sivumäärä 56
Tiivistelmä <p>Tutkielmani on systemaattinen analyysi yleisen neutraalisuusmodifikaation merkityksestä Edmund Husserlin transsendentaalisen fenomenologian pohjalta. Aiemmat tutkimukset ovat keskittyneet yksittäisiin neutraalisuusmodifikaatiota koskeviin piirteisiin, siinä missä tämän tutkielman tarkoitus on tarkentaa ja kehittää kattava, koherentti selvitys yleisen neutraalisuusmodifikaation systemaattisesta kokonaisuudesta, koska vain tällöin yleisen neutraalisuusmodifikaation merkitys on artikuloitavissa. Neutraalisuusmodifikaatio koskee olemismerkityksiä asettavien, tietoisten aktien (kuten havaitseminen, muistaminen ja arvostelmien muodostaminen) neutralisointia – esimerkiksi uskomuksista pidättäytymistä tai fantasioihin uppoutumista. Lähestyn yleisen neutraalisuusmodifikaation aiheita analysoimalla ensin edellä mainittuja neutralisoinnin lajeja. Kuvailen niiden yleisiä piirteitä, periaatteita sekä mahdollisuusehtoja erottaen ne olemassaoloa koskevista uskomistavoista sekä muista läheisesti muistuttavista käsitteistä. Toteutan tämän arvioimalla ja tulkitsemalla aiheeseen liittyviä keskeisiä argumentteja ja ongelmia. Tämän avulla analyysi voi viimein kohdistua neutralisoinnin itsensä olemukselliseen motivaatioon: lähtökohtiin ja päämääriin, jotka määrittävät yleisen neutraalisuusmodifikaation konstitutiivisuuden. Viimeisessä pääluvussa kuvailen tätä konstituutiota sekä sen peruseriaatteita, mikä on yleisen neutraalisuusmodifikaation merkityskokonaisuuden kannalta ratkaisevinta. Aiempien analyysien kautta muodostettujen määritelmien ja lakien, kuvatietoisuuden rakenteen sekä intentionaalista tietoisuutta koskevien pohjustussuhteiden avulla perustelen yleisen neutraalisuusmodifikaation merkityksen <i>elämysten sujuvuutta tukevana, merkityksellisen eläytymisen ja uusia merkitysyhteyksiä mahdollistavana järjestelmänä</i>.</p>	
Asiasanat fenomenologia, transsendentaalinen filosofia, neutraalisuusmodifikaatio, asettaminen, Edmund Husserl, epokhe, mielikuviutus	
Ohjaaja Joona Taipale, Ph. D.	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
1.1	Aineisto ja tutkimuskatsaus	2
1.2	Käsitteelliset määritelmät ja alat.....	5
1.3	Asetusten ja neutraalisuusmodifikaation tarkempia erittelyjä	8
1.4	Menetelmät ja jäsentelytavat.....	11
2	USKOMUSTEN SULKEISTAMINEN.....	13
2.1	Negatiivisuus ja neutraalisuus	14
2.2	Olettaminen ja hypoteettisen muutos.....	15
2.3	Epokhe eli sulkeistaminen.....	17
2.3.1	Uskomisen ja epokhe	18
2.3.2	Fenomenologinen epokhe ja yleinen neutraalisuusmodifikaatio	19
3	FANTASIA JA LEIKITTELEVYYS	23
3.1	Fantasia ja neutraalisuus	24
3.1.1	Kuvittelu muistiteesien neutralisointina	24
3.1.2	Kuvittelun itsesitoutuminen ja johdatus tuleviin analyyseihin	25
3.2	Iteroitavuuden ongelmakenttä	27
3.2.1	Konstituutio ja tuottaminen	29
3.2.2	Näennäinen asettaminen ja leikittelevyys.....	30
3.2.3	Tulkinta iteroitavuudesta	34
4	YLEISEN NEUTRAALISUUSMODIFIKAATION KONSTITUUTIO	36
4.1	Kuvatietoisuus johtolankana neutraalisuusmodifikaatioiden konstituutiosta	37
4.1.1	Kuvatietoisuuden rakenne	37
4.1.2	Tausta, aktuaalisuus ja potentiaalisuus	38
4.1.3	Asetusten ja neutraalisuusmodifikaatioiden järjestys	41
4.2	Perusteet neutraalisuusmodifikaatioiden konstitutiiviselle pohjalle (ehto B).....	43
4.2.1	Aikatietoisuus neutraalisuusmodifikaatioiden pohjana	44
4.2.2	Rinnakkaiset pohjustussuhteet ja tietoisuuden monisäteisyys	45
4.2.3	Neutraalisuusmodifikaatio ja merkityksellistäminen	47
4.3	Perusteet neutraalisuusmodifikaatioiden olemukselliselle motivaatiolle (ehto A)	50
5	PÄÄTÄNTÖ	52
	KIRJALLISUUS.....	54

1 JOHDANTO

Neutraalisuusmodifikaatio on vähälle huomiolle jäänyt fenomenologinen käsite, joka esiintyy Edmund Husserlin teoksessa *Ideen zu einer reinen Phänomenologie und phänomenologischen Philosophie* (1913; jatkossa *Ideen I*; engl. Husserl 1982). Marcus Brainard on kirjoittanut, että aiheen huomiotta jättäminen on ollut ”jatkuva normi” husserlilaisessa tutkimusperinteessä (Brainard 2002, 290) – eikä asia ole ratkaisevasti muuttunut ainakaan englanninkielisessä tutkimuskirjallisuudessa. Yleisesti ottaen neutraalisuusmodifikaatio on tietoisuutta määrittävä yleinen modifikaatio (Husserl 1982, 257) koskien poikkeuksellisia tietoisuuden tapoja: olemismerkitysten mieltämistä esimerkiksi sitoutumattomassa, ratkaisemattomassa tai näennäisessä mielessä. Kyseessä on haastava aihe johtuen ensisijaisesti sitä koskevan artikuloinnin vaikeudesta (De Warren 2015, 252). Husserl väittääkin, että neutraalisuusmodifikaatiossa ”kyse järjestä ja järjettömyydestä on mieletön”¹ (Husserl 1982, 259).

Tutkielmani päätehtävänä on analysoida ja selventää yleisen neutraalisuusmodifikaation merkitystä Husserlin transsendentaalisen fenomenologian pohjalta. Neutraalisuusmodifikaation merkityksellä tarkoitan i) käsitteellistä, sisällöllistä määritelmää, ii) toiminnallisen luonteen kuvailua, sekä iii) yleisten, lähtökohtaisten piirteiden ja periaatteiden luonnehtimista. Toisin sanoen tarkoitukseni on analysoida systemaattisesti yleiseen neutraalisuusmodifikaatioon kytkeytyvät – ja täten kaikkia neutraalisuusmodifikaatioita määrittävät – ominaispiirteet, toimintatavat sekä mahdollisuusehdot. Yleistä neutraalisuusmodifikaatiota koskeva merkitys – tutkielmani konklusio – juonnetaan tämän kaiken pohjalta.

Tutkielmani rakentuu seuraavalla tavalla. Esittelen ensin yleisen neutraalisuusmodifikaation kannalta merkittävimmät teokset ja selvennän tutkimuskirjallisuuden kattamia puutteita. Tämän jälkeen määritän keskeisimmät käsitteet, jäsentelytavat ja menetelmät. Luvussa 2 erotan neutraalisuusmodifikaation uskomistavoista, sekä kuvailun pidättäytymisen momenttiin pohjautuvan neutralisointilajin: sulkeistamisen.

¹ Muunkielisiä lähteitä koskevat suomennokset ovat tässä tutkielmassa omiani, ellei lähde itse ole suomennos.

Luvussa 3 perehdyn kuvittelun aiheeseen, joka pohjautuu yleisen neutraalisuusmodifikaation toiseen momenttiin, leikittelevyyteen. Kummassakin luvussa arvioin ja tulkiten kriittisesti keskeisiä argumentteja ja ongelmia. Näiden pohjalta määritän yleisen neutraalisuusmodifikaation merkityksen kannalta välttämättömiä piirteitä ja periaatteita. Luvussa 4 analysoin yleisen neutraalisuusmodifikaation konstitutiivisuutta (erityisesti kuvatietaisuuden, eläytymisen ja merkityskonstituution aihepiireissä) ja perustelen kehittämieni argumenttien fenomenologiset lähtökohdat. Lopuksi esitän johtopäätökset tutkielmani päämääriä vastaten.

Näin ollen tarkoitukseni on muodostaa systemaattinen ja johdonmukainen kuvaus yleisen neutraalisuusmodifikaation olemuksellisista piirteistä ja periaatteista, jotta yleisen neutraalisuusmodifikaation merkitys olisi artikuloitavissa fenomenologisesti lähtökohtaisella tavalla.

1.1 Aineisto ja tutkimuskatsaus

Tutkimuskirjallisuudessa neutraalisuusmodifikaation käsitettä ei ole nähdäkseen analysoitu, selvennetty, kehitetty eikä problematisoitu riittävästi. Neutraalisuusmodifikaatiota koskevat tutkimukset eivät ole olleet *temaattisesti* nimenomaan yleisen neutraalisuusmodifikaation tutkimuksia. Neutraalisuuden ja neutraalitietoisuuden erityispiirteet ovat jääneet muun muassa mielikuvituksen aihepiirin taustalle (Brainard 2002, 294). Tutkielmani toki lähestyy kuvittelun ja epokhen² kaltaisia aihealueita, mutta yleisen neutraalisuusmodifikaation näkökulmasta. Näin ollen pyrin täydentämään vallitsevan tutkimuspuutteen.

Käsittelyni perustuu ensisijaisesti Edmund Husserlin teokseen *Ideen I* sekä Brainardin kommentaariin *Belief and Its Neutralization* (2002). Keskityn ensisijaisesti transsendentaalisen ja staattisen³ fenomenologian viitekehykseen. Tutkielma ei ole eksegeettinen, vaan eksegeettiset rajoitukset (kuten Husserlin teokset ja husserlilainen tutkimuskirjallisuus) palvelevat systemaattista analyysiäni fenomenologisessa viitekehyksessä.

Olenaisimmat neutraalisuusmodifikaatiota koskevat teoriat esiintyvät Husserlin teoksissa *Ideen I*, *Husserliana XXIII* (1980; jatkossa *HUA23*; engl. Husserl

² Epokhe (m. kreik. εποχή, *epokhē*) tarkoittaa *pidättäytymistä* olemassaoloa koskevista uskomuksista. Viitataan tällaiseen neutralisointiin ennen kaikkea *sulkeistamisen* käsitteellä.

³ Staattinen fenomenologia keskittyy transsendentaalisen tietoisuuden piiriin, erityisesti intentionaalisen tietoisuuden välttämättömiin, konstitutiivisiin rakenteisiin. *Geneettinen* fenomenologia huomioi intentionaalisten merkityselämysten synnyn, kehittymisen ja kerrostumisen, ja huomioi eksplisiittisesti elämismailman, intersubjektiivisuuden, ruumiillisuuden ja historiallisuuden teemat. Geneettinen fenomenologia huomioidaan tässä tutkielmassa vain aihekohtaisesti, sikäli kun se on johdonmukainen teoksen *Ideen I* kanssa ja sikäli kun se selvittää ja tarkentaa yleisen neutraalisuusmodifikaation merkitystä.

2005) ja *Ideen II* (1952; engl. Husserl 1989). Brainard väittää, että kahdessa jälkimmäisessä teoksessa Husserl kirjoittaa kuitenkin yksinomaan mielikuvitusmodifikaatiosta – ei yleisestä neutraalisuusmodifikaatiosta (Brainard 2002, 289). Vaikka tämä olisi totta, se ei tekisi Husserlin huomioista välttämättä epäolennaisia tai yleisen neutraalisuusmodifikaation kanssa epäjohdonmukaisia. Lisäksi Husserl käsittelee epokhea ja kuvittelua neutraalisuusmodifikaation kautta juuri teoksessa *HUA23* (Husserl 2005, 695). Toisin sanoen hän ei tarkoita neutraalisuusmodifikaation käsitteellä pelkästään mielikuvitusta. On totta, että Husserl samaistaa neutraalitietoisuuden ja kuvittelun toisiinsa myöhemmässä, geneettiseen fenomenologiaan keskittyvässä tuotannossaan (mm. emt. 1999 ja 2001), mutta yleisen neutraalisuusmodifikaation teoria ei suinkaan rajoitu pelkästään teokseen *Ideen I*.

Tarkastelen seuraavaksi neutraalisuusmodifikaation tutkimushistoriaa. Huomioin missä määrin neutraalisuusmodifikaatiota on käsitelty temaattisesti, missä määrin se on samaistettu muihin aiheisiin ja missä määrin sitä on problematisoitu. Katsaus perustuu Brainardin huomioihin (2002, 292–294), sillä hän on tietävästi ainoa, joka on eksplisiittisesti tutkinut neutraalisuusmodifikaation tutkimuskenttää. Väite ”Yleistä neutraalisuusmodifikaatiota ei ole tutkittu riittävästi” on osoitettavissa sen perusteella, ettei aiheesta ole löydettävissä temaattista tutkimuskirjallisuutta, mutta puutetta koskevaa evidenssiä on silti vaikea todeta tarkkarajaisesti – ja sitä on ylipäänsä vaikea osoittaa positiivisesti. Näiden syiden vuoksi nojaan tässä luvussa ensisijaisesti siihen, mitä *on* sanottu neutraalisuusmodifikaation tutkimuskentästä.

Ensinnäkin on huomattava, että Husserl on omien väitteittensä mukaan ensimmäinen, joka tunnistaa neutraalisuusmodifikaation filosofisesti lähtökohtaisessa mielessä (Husserl 1982, 258). Käsite ”neutraalisuusmodifikaatio”⁴ (saks. *Neutralitätsmodifikation*) on mahdollisesti Husserlin oma keksintö. Tästä huolimatta Husserl väittää, että aihetta on toki käsitelty aiemmin, mutta se on aina ”sekoitettu toisiin modifikaatioihin” (emt.). Tämä väite on ongelmallinen, sillä Husserl ei kerro missä yhteydessä aihetta on tutkittu. Tähän mennessä ei ole selvitetty, mitä neutraalisuusmodifikaatio oli *ennen* sen fenomenologista tematisointia Husserlin filosofiassa. Ainakin seuraavat filosofit on nimetty mahdollisiksi vaikuttajiksi: Franz Brentano (De Warren 2015, 249), Hans Vaihinger (Brainard 2002, 290) ja Alexius Meinong⁵ (Husserl 1982, 263). Lisäksi Bernard Bolzanon vaikutusta tulisi tutkia (ottaen huomioon hänen vaikutuksensa Brentanoon, Meinongiin ja Husserliin). Nähdäkseni hän olisi olennainen neutraalisuusmodifikaation genealogiassa, koska

⁴ Neutraalisuusmodifikaatio on käännetty suomeksi aiemmin muodossa neutraalisuusmuunnelma (ks. Taipale 2007).

⁵ Schubert Kalsin teos *Alexius Meinong on Objects of Higher Order and Husserl's Phenomenology* (1978) on tässä mielessä erittäin lupaava, sillä se sisältää Meinongin omia, kriittisiä huomioita neutraalisuusmodifikaation käsitteestä (ks. Schubert Kalsi 1978, 245–247).

hänen logiikkansa hyödyntää ontologialtaan poikkeuksellisia suhteita, jotka muistuttavat neutraalisuutta⁶.

Tarkalleen ottaen Husserl käsittelee neutraalisuusmodifikaatiota jo teoksen *Logische Untersuchungen* (1900–1901) viidennessä tutkielmassa, jossa hän käyttää siitä nimitystä ”kvalitatiivinen modifikaatio” (Husserl 1982, 263). Brainard mainitsee tätä koskevia tutkimuksia - kuten Quentin Smithin *On Husserl’s Theory of Consciousness in the Fifth Logical Investigation* (1977) ja Daniel Lorcan *Husserl’s Theory of Consciousness in the Fifth Logical Investigation* (1999) - mutta samalla hän lisää, etteivät nämä tavoita neutraalisuusmodifikaation keskeisintä merkitystä: ”Ainoastaan se [so. *Ideen I*] ilmentää *uskomisen* fundamentaalien roolin sekä vaaran koskien sen neutralisointia.” (Brainard 2002, 291, oma korostus)

Husserl-kommentaarien kirjoittajat Brainard (2002) ja Nicolas de Warren (2015, 225–255) lähestyvät käsitettä suoraan, mutta pitkälti toistaen Husserlin omia määritelmiä. Lisäksi he eivät lähesty aihetta neutraalisuusmodifikaation itsensä teeman vuoksi, sillä heidän työnsä on teoksen *Ideen I* kommentoinnissa ylipäänsä – ja neutraalisuusmodifikaation doktriini on vain murto-osa kyseistä teosta. De Warren soveltaa neutraalisuusmodifikaation käsitettä myös omaperäisesti (emt., 252–254), mutta tavoilla, jotka eivät ole yleisen neutraalisuusmodifikaation kanssa täysin johdonmukaisia (ks. luku 4.2.1).

Brainard painottaa neutraalisuusmodifikaation merkitystä omassa teoksessaan, mutta hän keskittyy tarkkarajaisesti teokseen *Ideen I* – poissulkien Husserlin myöhemmän tuotannon. Lisäksi Brainard vertaa neutraalisuusmodifikaatiota tietoisuuden ”kuolleeseen” piirteeseen (Brainard 2002, 169), siinä missä uskova tietoisuus koskee ”elämää”: ”Vain se [so. uskominen] elävöittää.” (emt., 167). Toisin sanoen hänen argumenttinsa keskittyy ennen kaikkea *uskomiseen*, ja neutraalisuuteen vain välillisesti. Neutraalisuusmodifikaation ”löytäminen” on merkittävää ainoastaan sen vuoksi, että tämä paljastaa uskominen lähtökohtaisen roolin ”produktiivisen” ja ”rationaalisen elämän” pohjana (emt., 162). Tässä tutkielmassa en pyri selvittämään, mitä yleisen neutraalisuusmodifikaation *löytäminen* merkitsee; pyrin selvittämään, mitä *yleinen neutraalisuusmodifikaatio* merkitsee.

Brainardin mukaan neutraalisuusmodifikaation käsite samaistetaan epöken käsitteeseen muun muassa seuraavissa teksteissä: Elisabeth Ströckerin *Husserls transzendental Phänomenologie* (1987) ja Hans R. Seppin *Praxis und Theoria. Husserls transzendentalphänomenologische Rekonstruktion des Lebens* (1997). Brainardin mukaan Ströcker huomioi neutraalisuusmodifikaation lähtökohtaisemmin myöhemmin

⁶ Hän erottaa Meinongin ja Husserlin tapaan ilmentymisen (saks. ilmaisu *es gibt* sekä muut *geben-*verbiä hyödyntävät käsitteet) ja olemassaolon - näistä ainoastaan jälkimmäinen kuuluu metafyy-sisten väittämien alaan, siinä missä ensimmäinen koskee ideaalia *an sich*-piiriä (joka ei ole samaistettavissa kantilaisiin noumenoneihin). (Šebestik, 2021). Husserlilainen fenomenologia pyr-kii tunnetusti metafyy-siseen neutraalisuuteen (Zahavi 2003, 41).

tekstissä *Husserls Werk. Zur Ausgabe der Gesammelten Schriften* (1992), mutta tällöinkin epäsuorasti. (Brainard 2002, 292). Brainard väittää myös, että Eugen Fink samaistaa yleisen neutraalisuusmodifikaation fenomenologisen epokhen kanssa tekstissä *Operative Begriffe in Husserls Phänomenologie* (1957), ja kuvittelun kanssa tekstissä *Vergegenwärtigung und Bild. Beiträge zur Phänomenologie der Unwirklichkeit* (1930). Neutraalisuusmodifikaation ja kuvittelun samaistamisesta Brainard mainitsee myös Paolo Volontén *Husserls Phänomenologie der Imagination. Zur Funktion der Phantasie bei der Konstitution der Erkenntnis* (1997). (Brainard 2002, 293–294)

Brainardin mukaan Liangkang Ni käsittelee neutraalisuusmodifikaatiota ”ongelmana” tekstissä *Seinsglaube in der Phänomenologie Edmund Husserls* (1999) (Brainard 2002, 294). Neutraalisuusmodifikaatiota problematisoidaan Joona Taipaleen artikkelissa *Kuvatietoisuuden fenomenologiaa* (2007), jossa huomioidaan olennainen muutos husserlilaisessa, kuvatietoisuutta koskevassa fenomenologiassa (ks. luku 4.1.2). De Warren on huomauttanut ongelman koskien neutraalisuusmodifikaation ontologista statusta (De Warren 2015, 250), mikä on yhteydessä neutraalisuusmodifikaation artikuloinnin ongelmaan. Tutkielmani pyrkii yleisellä tasolla vastaamaan tähän ongelmaan selventämällä yleisen neutraalisuusmodifikaation merkitystä ja sitoutumalla käsitteellisiin jaotteluihin, perusteluihin sekä havainnollistuksiin, jotka mahdollistavat kauttaaltaan johdonmukaisia ilmaisukäytäntöjä.

Neutraalisuusmodifikaatiota koskevien eksegeettisten tutkimusten tulisi näiden tekstien lisäksi tutkia ovatko aiempia tutkimuksia koskevat väitteet todenmukaisia. Brainard huomioi runsaan määrän saksankielisiä artikkeleita, mutta tästä jää huomiotta esimerkiksi ranskalaisen fenomenologian rikas perinne. Esimerkiksi Paul Ricoeur käsittelee neutraalisuusmodifikaatiota kommentaarissaan (1996), ja Gilles Deleuze käsittelee neutraalitietoisuutta lyhyesti teoksessa *Logique de sens* (1969). Jean-Paul Sartre (2004) vuorostaan huomioi aiheen kuvittelun kautta, kuten myös Jacques Derrida teoksessa *La Voix et le Phénomène* (1967). Kaikesta huolimatta vaikuttaisi siltä, että yleisen neutraalisuusmodifikaation merkitystä ei ole tematisoitu tutkimuskirjallisuudessa, vaikka sitä onkin lähestytty epäsuorasti.

1.2 Käsitteelliset määritelmät ja alat

Määritän luvuissa 1.2 ja 1.3 yleisen neutraalisuusmodifikaation kannalta keskeisimmät käsitteet. Tämä luku keskittyy yleiseen jakoon positionaalisuuden ja neutraalisuuden välillä, siinä missä seuraava luku erittelee tarkemmin näitä käsitteitä.

Katsoessani kadulla käveleviä ihmisiä tiedostan heidät olemassa olevina, ja uskon heidän olemassaoloonsa. Tätä kutsutaan doksiseksi *asettamiseksi* (saks. *Setzung*),

ja se koskee kohteiden olemismerkityksiin suuntautuvaa, intentionaalista ja tietoista uskomistapaa. Uskominen viittaa asettamisen noeettiseen⁷ puoleen, jonka noemaattisena korrelaattina toimivan kohteen olemiseen asennoidutaan. Alku-uskomus (saks. *Urdoxa*) kohteen olemassaolosta on *varmaa* uskomista, ja tällöin kohteen olemismerkitys on asetettu varmana, *todella* olevana. (Husserl 1982, 249–250, 252).

Positionaalinen eli asettava tietoisuus ei vaadi predikatiivista käsittämistä kohteen olemismerkityksestä tai asettavasta aktista, kuten havaitsemisesta tai muistamisesta. Kirjoittaessani tätä tekstiä en ole huomionnut eksplisiittisesti näkökentässäni olevaa tietokoneruutua; keskittyessäni kirjoittamiseen olen toki asettanut sen, mutta vain implisiittisesti. Tällainen *aktuaalinen* asettaminen ei kuitenkaan koske kohteita, joita en ole huomionnut alun alkaenkaan, vaikka ne olisivatkin olleet koko ajan läsnä näkökentässäni. Tällaisetkin kohteet kuuluvat asetusten *taustaan*⁸, mutta aktuaalisuuden sijaan *potentiaalisen* asettamisen mielessä. Positionaalisuus ei näin ollen edellytä eksplisiittisiä eikä implisiittisiä⁹ asetuksia, sikäli kun kullakin teesillä on vähintäänkin asettamista määrittävä potentiaalisuus (emt., 272).

Lisäksi, kun uskomme johonkin kohteeseen esim. mahdollisesti olevana, emme välttämättä keskity asettavassa aktissamme uskomistapaan, joka määrittää kantaamme. Husserlin mukaan tämä doksisuus on silti läsnä kaikessa asettamisessa, ja tietoisuudella on aina mahdollisuus aktualisoida se varsinaisena asetuksena (emt., 281). Koska jokainen asetus on luonnehdittavissa doksisena teesinä¹⁰, viitataan asettamisella yleisesti ottaen doksiseen asettamiseen. Esittelen silti muut asetuslajit seuraavassa luvussa, ja käsitelen niitä tutkielmassa aina, kun tämä on neutraalisuusmodifikaation kannalta olennaista.

Modifikaatio tarkoittaa muunnosta tai muunnelmaa koskien tapaa, jolla subjekti on tietoinen kohteesta (Cibotaru 2016, 34). Kyse ei ole kuitenkaan yksipuolisesta, subjektiivisesta tietoisuuden tavasta, eikä muunnos koske kohdetta sellaisenaan, ns. objektiivisessä mielessä. Kohde itse ei muutu – eikä subjekti – vaan pikemminkin *relaatio* kohteeseen suuntautuvan eli intentionaalisen aktin *ja* ilmenemistavassaan merkityn kohteen välillä.

Neutraalisuusmodifikaatioissa asetus muuntuu (passiivisesti) tai se muunnetaan (aktiivisesti) erityislaatuiseen muotoon, joka poikkeaa uskomistavoista sekä

⁷ Noesis viittaa konstitutiivisiin eli mielenantaviin (so. merkityksellistäviin) *akteihin* ja noema viittaa kyseisten aktien intentionaalisiin, merkityksellisiin *kohteisiin*. Tämän määritelmän nojalla tulee huomata, että olemisasetus ei koske olemista sinänsä, vaan olemismerkitystä. Kohteet tavoitetaan merkityksellisinä ja niihin suuntaudutaan merkitsevästi. Puhe kohteista (kohdemerkitysten sijaan) riittää, koska ”kohde” edellyttää jo sen *merkityksellistämistä kohteena*. Lisäksi tässä tutkielmassa mieli ja merkitys ovat samanarvoisia.

⁸ Taustaa käsitellään tarkemmin luvussa 4.1.2.

⁹ Implisiittisiä asetuksia ei pidä sekoittaa passiivisiin synteeseihin, eikä passiivisten neutraalisuusmodifikaatioiden passiivisuutta tule samaistaa passiivisten synteeseiden passiivisuuteen.

¹⁰ Asettaminen, teesi (kreik. alkuperä) ja positionaalisuus (lat. alkuperä) ovat tässä tutkielmassa samanarvoisia käsitteitä.

asettamisen lajeista. Olemme tällöin neutraalilla tavalla tietoisia kohteiden olemismerkityksistä. Tämä tapahtuu muun muassa silloin, kun elättelemme *fantasiaa*: olen uppoutunut mielikuvitukseeni ja kuvittelen muistamiani kohteita uusilla tavoilla – sitoutumatta kuviteltujen kohteiden olemismerkityksiin. En miellä kuvittelemaani puuta varsinaisesti olevana enkä olemattomana, siinä missä havaitsemani tai muistamani puu on asetettu ”puuna, joka on olemassa” ja jonka olemismerkitykseen uskon. Voin myös *pidättäytyä* kohteen olemista tai olemattomuutta¹¹ koskevista uskomuksista. Puun neutralisoitu asetus on minulle kuvitelmassa ”ikään kuin (saks. *als ob*) puu” ja epokhessa ”ei puu eikä ei-puu”.¹² Neutraalisuusmodifikaatio on yksinkertaisimmillaan elämyksiin¹³ sisältyvien yksittäisten asetusten pidättäytyvää sulkeistamista tai kuvitteellista leikittelyä. Tämä modifioi asettavan aktin sitoutumattomaksi ja kohteen olemisasetuksen ratkaisemattomaksi tai ratkaisultaan lykätyksi (emt., 258).

Silloin, kun doksinen asetus ei ole alkumuodossaan (so. alku-uskomuksena), kohteen olemisen asetetaan uskomisen *modaalisuuden* mielessä. Tällaisia modaalisuuksia ovat esimerkiksi kyseenalaisena, mahdollisena ja todennäköisenä pitäminen (emt., 250). Jokainen uskomistapa perustuu konstitutiivisesti¹⁴ alkudoksiseen varmuuteen samalla tavoin kuin jokainen uskomistapaa vastaava olemismerkitys perustuu olemista luonnehtivien modaalisuuksien alkumuotoon eli todelliseen olemiseen (emt., 252). Koska doksisuus on johdettavissa kaikista asetuksista ja, koska alku-uskomuksella on olennainen suhde olemismerkitysten alkumuotoon, doksinen asettaminen on ensisijainen asetuslaji ja sen potentiaali kattaa intentionaalisen tietoisuuden kokonaisuudessaan (emt., 281). Sikäli kun neutraalisuusmodifikaatiolla on kiistaton yhteys doksiseen asettamiseen (emt., 269) ja, sikäli kun doksinen asettaminen kattaa tietoisuuden alan kokonaisuudessaan, neutraalisuusmodifikaatiolla on doksisten asetusten neutralisoinnin kautta yhteys koko positionaalisen tietoisuuden alaan (emt., 257). Tämä ei rajaudu pelkästään aktuaalisten asetusten neutralisointiin (emt., 269),

¹¹ Kuvailen tässä *uskomusta* olevasta (asetusta ja sen doksista luonnetta) en *olevaa sinänsä*. Doksastisessa logiikassa uskomuksista pidättäytyminen on kolmas doksastinen asenne uskomisen ja ei-uskomisen lisäksi (Genin & Huber 2022). Jos kyse on doksastisesta asennoitumisesta, se ei voi olla neutraalisuusmodifikaatio: se sisältää tällöin subjektiivisen, nollaa suuremman uskomisvarmuuden (Beyer 2020). Neutraalisuus sinänsä ei kuulu loogisen päättelyn alaisuuteen, sillä yritys jäsentää neutraalisuus loogisesti edellyttää neutraalisuuden muuttamista positionaaliseksi (ks. 2.2).

¹² Luvussa 3.2.2 luonnehdin tätä eroa tarkemmin ja perustelen, miksi tarkoitan ikään kuin-moduksella juuri leikittelyä sekä siihen pohjautuvaa kuvittelua.

¹³ Tässä tutkielmassa elämyksellä ja kokemuksella ei ole merkityseroa. Elämys on fenomenologisen filosofian tapa puhua kokemuksesta ”elettynä”, so. ensimmäisen persoonan näkökulmasta.

¹⁴ Konstituutio tarkoittaa merkitysten, merkitsemisen ja merkityksellistämisen lähtökohtaista kehkeytymistä (ks. luku 3.2.1). Konstituution rakenteellisiin piirteisiin ja periaatteisiin viitataan vuorostaan transsendentaalisuuden käsitteellä. Kumpikin käsite tulee mieltää yhdessä myös silloin, kun niitä ei ole nimetty samanaikaisesti. Lisäksi transsendentaalisuutta ei tule sekoittaa transsendenssin käsitteeseen. Jälkimmäinen tarkoittaa fenomenologiassa maailmassa sijaitsevaa (subjektiivisen immanenssin sijaan).

koska – kuten olen aiemmin todennut – asettavan tietoisuuden ala kattaa sekä aktuaalisen että potentiaalisen positionaalisuuden.

Näin ollen *yleinen* neutraalisuusmodifikaatio on alustavasti määritelty, kuten myös neutralisoinnin itsensä yleisyyttä koskeva lainmukaisuus: kaikkien asetusten neutralisoinnin mahdollisuus. Husserlin mukaan neutraalisuusmodifikaatio voi koskea kaikkia asetuksia myös suoraan (emt., 280) ilman doksista ”kiertotietä” (emt., 279), mutta aiempien suhteiden perustelu doksisuuden kautta on ainakin tässä vaiheessa luontevinta, kuten myös riittävää. Aiheeseen palataan luvussa 4.1.3.

1.3 Asetusten ja neutraalisuusmodifikaation tarkempia erittelyjä

Neutraalisuusmodifikaatio ei kuulu millään olemuksellisella välttämättömyydellä pelkästään uskomusten piiriin (emt., 257), mutta neutraalisuuden ja positionaalisuuden ero voidaan selventää *vain doksisen positionaalisuuden kohdalla* (emt., 280). Siksi käsittelyni rajautuu ensisijaisesti doksisten asetusten neutralisointiin. Tämä rajaus koskee silti vain *neutralisoitavien kohdeasetusten* alaa, eikä esimerkiksi neutraalisuusmodifikaatioiden toiminnallisia mahdollisuusehtoja. Yksittäisten uskomusten neutralisointi ei edellytä rinnakkaisten asettamislajien – tai asettamista määrittävien *asenteiden* – neutralisointia, sikäli kun nämä eivät kuulu *neutralisoitavaan* asetukseen. Vastaavasti neutralisointi itse ei välttämättä ole motivoitu – eikä eksplisiittisesti pohjustettu – doksissa positionaalisuudessa. Lisäksi, sikäli kun asenteet – joita ovat *doksastinen, affektiivinen ja konatiivinen* asennoituminen (Salice 2020) – edeltävät sekä asettamista että neutralisointia, neutralisointi koskee näitä piirejä vain asenteiden pohjalta kehkeytyvien asetusten kautta. Toisin sanoen doksisen teesin neutralisointi ei edellytä esimerkiksi sitä pohjustavan, affektiivisen asenteen neutralisointia (Taipale 2007, 199). Näin ollen uskomuksista poikkeavat asenteet ja asettamislajit voivat määrittää neutralisoinnin *lähtökohtia* ja *päämääriä*, sikäli kun ne eivät ole neutraalisuusmodifikaation kohteita.

Husserlin mukaan on olemassa kolme erillistä asettamisen lajia: *doksinen, aksiologinen* ja *praktinen* (Husserl 1982, 289)¹⁵. Ne ovat asetuksina yhdenmukaisia, joten ne noudattavat yhteisiä asetettavuuden lakeja. Niitä ei voi silti palauttaa eikä samaistaa toisiinsa – ei edes doksiseen asettamiseen, vaikka se olisi kaikista positionaalisuudesta lähtökohtaisiin. (Husserl 1982, 279–280). Tämä johtuu myös siitä, että ”doksina esiintyvät synteetit eivät ole missään nimessä *pelkästään* doksisia” (emt., 288). Koska

¹⁵ Tämä perustuu kaikkein selkeimmillään doksisen, praktisen ja aksiologisen *järjen* erotteluun (Ávila 2018, 2). Sikäli kun asettaminen viittaa ensisijaisesti *olemismerkityksiin* (ja intentionaaliin akteihin, jotka suhtautuvat kyseisiin olemismerkityksiin), praktiset ja aksiologiset asetukset tulevat mieltää olemismerkityksinä, joiden pääteesit (so. arkonttiset teesit) koskevat praktisia tai aksiologisia ”kohteita”, kuten tahtoa, kykyä, käyttömerkityksiä, päämääriä, arvostamista, hyveitä, toiveita jne.

asetuslajit ovat erillisiä, niiden yksittäinen neutralisointi on mahdollista. Perustelen ja havainnollistan nämä alustavat huomiot tarkemmin, kun olen kuvaillut yleisen neutraalisuusmodifikaation olemukselliset piirteet sekä transsendentaaliskonstitutiiviset¹⁶ lainmukaisuudet (ks. luku 4.2.3).

Neutraalisuusmodifikaation olemus – *neutraalisuus sinänsä*¹⁷ – jakautuu kahteen momenttiin: pidättäytymiseen ja leikittelevyyteen (Husserl 2005, 695)¹⁸. *Epokhe* merkitsee korostuneesti uskomuksista pidättäytymistä, siinä missä *kuvittelussa* korostuu ikään kuin-modusta elättelevä leikittely. *Epokhe* ja kuvittelu¹⁹ ovat näin ollen neutraalisuusmodifikaatioiden lajeja eli *neutralisointilajeja*. Kuvittelukin voi olla pidättäytyvää, ja *epokhe* voi toteutua idealisoivassa ajatuskokeessa tai fiktiossa (emt. 1975, 66), mutta pidättäytyminen ja leikittelevyys eivät palaudu toisiinsa. Sen sijaan ne palautuvat yleiseen neutraalisuusmodifikaatioon, joka määrittää neutralisointilajien yhteisen pohjan (emt. 2005, 695).

Näin ollen yleinen neutraalisuusmodifikaatio *merkitsee kaikkien neutraalisuusmodifikaatioiden yleisiä ja olemuksellisia mahdollisuusehtoja*. Tarkoitin sillä yhtäältä neutralisoinnin ja neutraalisuuden olemusta ja toisaalta kaikkien neutraalisuusmodifikaatioiden yleisiä lainmukaisuuksia. Nämä lainmukaisuudet voivat koskea i) keskitetysti neutraalisuusmodifikaatioita, kuten yleisen neutraalisuusmodifikaation määritelmä (luku 1.2), itsesitoutuminen (luvut 1.4, 2.3, 3.1.2, 4.2 ja 4.3) ja iteroimattomuuden eli toistamattomuuden laki (luvun 2.3.1 alku ja 3.2), ii) asetusten ja neutraalisuusmodifikaatioiden suhteita, kuten hypoteettinen muutos (luku 2.2) ja järjestystä koskevat lait (luku 4.1.3), tai iii) intentionaalisia rakenteita kokonaisuudessaan, kuten synteettisen yhdenmukaisuuden laki (luku 4.2.2). Kaikki yleiset huomiot neutraalisuusmodifikaation luonteesta ja toiminnasta viittaavat neutraalisuusmodifikaatioiden yleisiin rakenteisiin myös silloin, kun näitä periaatteita ei ole erikseen nimetty.

Lakien tulee koskea kaikkia neutraalisuusmodifikaatioita ilman poikkeuksia. Tämän vuoksi systemaattinen analyysini edellyttää toisistaan poikkeavien neutralisointilajien johdonmukaista kytkentää yleisen neutraalisuusmodifikaation rakennesehtoihin. ”Poikkeuksellisuus” on sallittavissa vain, jos kyse on transsendentaaliskonstitutiivisista raja- ja mahdollisuusehdoista. Yleisen neutraalisuusmodifikaation lähtökohtaista määritelmää luonnehtii yleinen neutralisointilaki, jonka mukaan kaikki

¹⁶ Finkin mukaan neutraalisuusmodifikaation konstitutiivisuus on ”ikään kuin konstituutiota” tai ”lumekonstituutiota” (saks. *Scheinkonstitution*). (Fink 1966, 69 teoksessa *De Warren* 250–251, 2015). Tutkielmani ei sitoudu tällaisiin jaotteluihin, vaan argumentoin yleisen neutraalisuusmodifikaation ja intentionaalisen tietoisuuden konstitutiivisen yhteensopivuuden puolesta.

¹⁷ Ilmaisulla ”itsessään” ja ”sinänsä” viitataan olemuksellisiin piirteisiin ja periaatteisiin. Olemuksella tarkoitan suhdetta (vrt. rakenne-ehdot eli lainmukaisuudet) tai momenttia, joka on asialle lähtökohtainen (so. sen riittävälle ja välttämättömälle kehkeytymiselle).

¹⁸ On korostettava, että neutraalisuuden erittely pidättäytymisen ja leikittelevyyden piirteisiin esiintyy yksinomaan teoksessa *HUA23*, eikä asiaa mainita lainkaan teoksessa *Ideen I*. Kyse ei ole välttämättä ainoasta mahdollisesti jaottelusta, mutta havainnollistan tässä tutkielmassa sen selitysvoimaa systemaattisesti.

¹⁹ Mielikuvitus, fantasia ja kuvitelma tarkoittavat tässä tutkielmassa samaa.

asetukset ovat neutralisoitavissa (ks. luku 1.2). Mutta luvussa 4.2.1 selviää, että yleisen neutraalisuusmodifikaation pohja on aikatietoisuuden doksinen asetettavuus - ja tätä ei voi neutralisoida. Onko tämä ristiriita tai poikkeus? Ei, koska kyse on neutralisoinnin mahdollisuusehdosta: neutraalisuusmodifikaatio ei voi neutralisoida sitä, mikä tekee neutralisoinnista mahdollisen.

”Neutraalisuusmodifikaatio” on tutkimuskirjallisuudessa käsitteellisesti epämääräinen, sillä se tarkoittaa ainakin neljää eri asiaa: 1) neutralisointiaakteja ja neutralisointilajeja, eli yleisen neutraalisuusmodifikaation momentteihin pohjautuvaa sulkeistamista tai kuvittelua; 2) neutralisoituja asetuksia (eli kvasiteesejä); 3) neutraalisuusmodifikaatioiden yläkäsitettä, joka on myös kaikista neutralisointilajeista eroava, puhdas neutralisointilaji; 4) neutraalisuuden fenomenologista aihetta. Yleisen neutraalisuusmodifikaation käsite vastaa Husserlin ja Brainerdin filosofiassa vaihtoehtoja 3 ja 4. Tutkielmassani yleinen neutraalisuusmodifikaatio vastaa aiempien vaihtoehtojen transsendentaaliskonstitutiivista järjestelmää. Kyse on kaikkien neutraalisuusmodifikaatioiden yläkäsitteestä, mutta väitän, ettei yleinen neutraalisuusmodifikaatio ole *oma* neutralisointilajinsa (kuten vaihtoehto 3 olettaa), ja perustelen tätä väitettä luvussa 3.2.

Neutraalitietoisuudella viitataan yleisen neutraalisuusmodifikaation toimintakenttään²⁰. Käytän toisinaan käsitettä *yleinen neutraalitietoisuus*, jolloin tarkoitan samanaikaisesti yleistä neutraalisuusmodifikaatiota ja neutraalitietoisuutta. Oletan kuitenkin, että yleinen neutraalisuusmodifikaatio viittaa aina myös neutraalisuusmodifikaatioiden operatiiviseen alaan, koska juuri tämän alan yleinen neutraalisuusmodifikaatio ehdollistaa.

”Neutraalisuusmodifikaatio” on käsitteistä yleisin, joten käytän sitä silloin, kun edelliset merkityserot eivät ole olennaisia: käsittelen tällöin neutraalisuuden aihetta yleisluontoisesti, mutta edelleen *fenomenologisesti*. Neutraalisuudella viitataan vain ja ainoastaan neutraalisuusmodifikaation fenomenologiseen käsitteeseen. Neutraalisuusmodifikaation fenomenologialla viitataan yleisen neutraalisuusmodifikaation transsendentaaliskonstitutiivisen järjestelmän fenomenologisfilosofiseen tutkimukseen. Tämä kattaa neutraalisuusmomenttien analyysin, neutralisointilajien operatiivisen kuvailun sekä perustelut siitä, kuinka neutralisointilajit kytkeytyvät neutraalisuuden olemuksellisiin momentteihin ja neutraalisuusmodifikaatioiden yleisiin lainmukaisuuksiin. Neutraalisuusmodifikaatio on lisäksi ymmärrettävä intentionaalisten elämysten konstituutioon kuuluvana yleisenä rakennetekijänä – kuin kielioppisääntönä,

²⁰ Tietoisuuden määrittäminen toimintakenttänä tai operatiivisena alueena ei tarkoita sitä, että kyseinen ala sijaitsisi tai rajoittuisi psykologiseen mieleen – tai vaihtoehtoisesti, että se olisi kyseisen mielen ”ulkopuolella”. Fenomenologiset rajaukset vaativat mm. psykologisten käsitteiden ja merkityssuhteiden sulkeistamista.

jonka syntaktisen funktion yleinen neutraalisuusmodifikaatio määrittää, koherenttina muiden intentionaalisten rakenteiden kanssa.²¹

1.4 Menetelmät ja jäsentelytavat

Neutraalisuusmodifikaatiota koskeva tutkimuskirjallisuus ei ole nähdäkseni onnistunut yleistä neutraalisuusmodifikaatiota koskevien aiheiden keskeisten erojen ja olennaisten yhteyksien systemaattisessa kuvailussa. Esimerkiksi Brainard on eksplikoinut yleisen neutraalisuusmodifikaation aiheen teosta *Ideen I* noudattaen, mutta hän jättää epäselväksi yleisen neutraalisuusmodifikaation kytkökset neutralisoinnin operaatioihin. Menetelmällisesti tutkielmani pyrkii selventämään ja tarkentamaan kattavasti sekä yhteydet että keskeiset erot.

Tämän vuoksi hyödynnän yleistä neutraalisuusmodifikaatiota tutkiessani *itsesitoutumisen* periaatetta. Kyseessä on analyyttinen ja synteettinen²² menetelmä, jonka avulla *erittelen ja jäsennän* yleiselle neutraalisuusmodifikaatiolle ominaisia kytköksiä, sekä pohjustamismenetelmä, jonka avulla *perustelen* kyseisiä kytköksiä. Kyseessä ei ole varsinaisesti ”oma” menetelmänsä, vaan rakenteellinen tarkennus analyyttisestä tavasta, jolla tutkin yleistä neutraalisuusmodifikaatiota. Kuvailen yksityiskohtia tarkemmin luvuissa 2.3 ja 3.1.2, joten luonnehdin tässä yhteydessä pelkästään sen, mihin jäsentelytapa perustuu ja, kuinka se liittyy neutraalisuusmodifikaation aiheeseen.

Itsesitoutumisella tarkoitan normatiivista suhdetta, johon tietoisuuden on sitouduettava a priori, ja jonka myötä tietoisuuden on mahdollistettava itsensä *ollakseen neutraalia tietoisuutta jostakin*. Näin ollen kyseessä on i) transsendentaalisen argumentoinnin väline koskien intentionaalisuuden rakenteita – sijoittaen yleisen neutraalisuusmodifikaation transsendentaalisen tietoisuuden viitekehykseen, sekä ii) analyyttinen väline, jonka avulla keskityn neutraalisuusmodifikaatioiden olemuksellisiin momentteihin, yleisiin lainmukaisuuksiin sekä systemaattisesti perusteltaviin kytköksiin näiden välillä.

Hyödynnän itsesitoutumisen käsitettä kahden ehdon nojalla (A ja B; ks. luku 2.3.1), joista ensimmäinen koskee neutraalisuusmodifikaation erityistä, olemuksellista motivaatiota ja toinen yleistä, rakenteellista pohjaa, joka määrittää

²¹ Tutkielmassa esiintyvät loogiset – ja luvussa 2 arvostelmia koskevat – huomiot tulee mieltää havainnollistavina esimerkkeinä neutraalisuusmodifikaation periaatteista, luonteesta ja toiminnasta. Arvostelmaesimerkit ovat luonteva tapa havainnollistaa eri uskomistapoja, mutta arvostelmateoriat eivät missään nimessä *määritä* neutraalisuusmodifikaatiota koskevan transsendentaalisen fenomenologian rajoja.

²² Selitys nimitykselle ”itsesitoutuminen” määritetään luvussa 2, mutta jo tässä vaiheessa huomautan, että olen nimennyt sen itsesitoutumiseksi syntetisoinnin ja pohjustamisen kaltaisten nimitysten sijaan, koska pohjustaminen, syntetisointi ja synteesi ovat jo omia käsitteitään neutraalisuusmodifikaation aihepiirissä (ks. luku 4.2.2).

neutraalisuusmodifikaatioiden yleiset lainmukaisuudet. Keskittyminen motivaatioon perustuu yhtäältä siihen, että neutraalisuusmodifikaatiot ovat asetusten tapaan motivoituja (emt. 1989, 277) ja toisaalta siihen tapaan, jolla Husserl määrittelee motivaation käsitteen teoksessa *Ideen I* (emt. 1982, 328; ks. luku 2.3.1). Yleisesti ottaen menetelmä seuraa Husserlin fenomenologista reflektiota, jossa intentionaalinen tietoisuus jaetaan kahteen puoleen: noettiseen ja noemaattiseen. Itsesitoutumisen käsite sisältää tämän jaottelun, mutta huomio on pikemminkin siinä, mikä on *erityistä* kullekin asialle ja millä tavalla asiat kytkeytyvät *yleisempään* viitekehukseen.

Toisin sanoen jäsentelytapani perustuu läheisesti tutkielmani aiheeseen. Tutkimustyön varrella olen johtanut keskeisiä käsitteitä, piirteitä sekä periaatteita hermeneuttisen lähilukemisen avulla. Uusilla lukukerroilla olen päivittänyt määritelmiäni, soveltanut niitä uusiin väitteisiin sekä tulkintoihin, ja päätyneet lopullisiin johtopäätöksiin sekä jäsentelyihin. Systemaattinen analyysini on järjestetty tämän kaiken pohjalta. Näin ollen olen hyödyntänyt itsesitoutumisen periaatetta kauttaaltaan, mutta tuon sen eksplisiittisesti esiin tilanteissa, jolloin tämä on yleisen neutraalisuusmodifikaation kannalta olennaista.

Koska *yleistä* neutraalisuusmodifikaatiota ei ole tutkittu paljoa (ks. luku 1.1), kuvailuni sekä argumentaationi joutuvat lähteiden lisäksi turvautumaan päättelyketjuihin, joita tutkimuskirjallisuudessa ei ole tähän mennessä luonnehdittu – ei ainakaan neutraalisuusmodifikaation yhteydessä. Kaikki päättely pohjautuu Husserlin omaan tuotantoon sekä tutkimuskirjallisuuteen, mutta luvut, joissa päättelyketjut ovat pitkiä tai aiempien lukujen tiedoista juonnettuja, nämä yhteydet eivät ole suinkaan aina suoria tai ilmeisiä. Tämän vuoksi olen pyrkinyt jatkuvasti viittaamaan sekä aiempiin että tuleviin lukuihin, jotta olisi selvää, mihin väitteeni perustuvat.

Tilanteissa, jolloin husserlilainen fenomenologia ei ole tarjonnut riittäviä perusteita väitteille [kuten hypoteettisen muutoksen (luku 2.2), iteroimattomuuden (luku 3.2) ja suoran neutraalisuuden lait (luku 4.1.3)], olen laatinut perusteet siten, että ne ovat johdonmukaisia yleistä neutraalisuusmodifikaatiota koskevan fenomenologian kanssa (jonka pohja vuorostaan *on* perusteltu kirjallisuudessa). Lisäksi olen pyrkinyt luonnehtimaan kattavasti väitteistä seuraavat korollaarit sekä selvittämään näihin liittyviä kysymyksiä ja ongelmia. Esimerkeissä vuorostaan havainnollistan ja sovellan tutkimuskirjallisuuden pohjalta juonnettuja käsitteitä – selventäen systemaattisen analyysini keskeisimpiä määritelmiä ja argumentteja. On tilanteita, jolloin tulkintani poikkeavat mm. Husserlin ja Brainardin väitteistä, mutta tällöinkin kyse on kriittisistä ja perustelluista uudelleentulkinnoista pikemminkin kuin väitteiden suoranaisesta kumoamisesta tai hylkäämisestä.

2 USKOMUSTEN SULKEISTAMINEN

Erittelen tässä luvussa neutraalisuusmodifikaation doksista modaalisuuksista. Analysoin lisäksi pidättäytymiseen pohjautuvan neutralisointilajin: epokhen. Erittelen sen fenomenologisen reduktion, fenomenologisen epokhen ja irtikytkennän käsitteistä.

Keskityn uskomistavoista ainoastaan epäilyyn ja olettamiseen, koska nämä ovat myönteisten ja kielteisten uskomusten esiasteita. Ne ovat edellytyksiä sille, että doksista asettamista määrittävä varmuus voi jakautua positiivisiksi tai negatiivisiksi uskomuksiksi. Jos neutraalisuusmodifikaatio eroaa näistä esiasteista, se ei voi kuulua doksisten modaalisuuksien joukkoon, sillä doksiset modaalisuudet ovat vähintäänkin jossain mielessä myöntäviä tai kieltäviä (Husserl 1982, 253).

Kaksi erityistä modaalisuutta on kuitenkin mainittava: mahdollisena ja kyseenalaisena pitäminen. Mahdollisuuden aihetta käsitellään myöhemmin tässä tutkielmassa (ks. luvut 3.2.2 ja 4.3), sillä se liittyy olemuksellisesti vapaan kuvittelun luonteeseen (emt. 1999, 58) – ja kuvittelu on vuorostaan neutralisointilaji. Doksisisena modaalisuutena mahdollisuus on kuitenkin neutraalisuusmodifikaatioissa yksiselitteisesti sulkeistettu, ja tietoisuus mahdollisuuksista ei ole samaistettavissa neutralisoivaan tietoisuuteen – ei edes olettavaan tietoisuuteen (emt. 2005, 700–701). Mahdollisuuden modus on kuitenkin aina johdettavissa neutralisoidusta teesistä (emt. 1989, 275) – mikä on erityisen tärkeä yleistä neutraalisuusmodifikaatiota koskeva piirre – mutta *tietoisuus* tästä mahdollisuudesta ei ole kuitenkaan neutraalia tietoisuutta. Kysymyksen ja neutraalisuusmodifikaation suhde mainitaan teoksessa *Erfahrung und Urteil* (1939) (emt. 1975, 309)²³. Aiheen olennaisimmat piirteet esiintyvät kuitenkin jo olettamisen teeman yhteydessä (ks. luku 2.2), ja sen lähtökohdat huomioidaan epäilyn ja kieltämisen yhteydessä (ks. luku 2.1).

²³ "Every possible content of judgment is thinkable as the content of a question. In the question, it is naturally not yet an actual content; rather, it is in the question only **as a contemplated, a merely represented (neutralized) judgment--**" (Husserl 1975, 309, oma korostus; Husserl-viittauksissa kursivointi merkitsee Husserlin omaa korostusta).

2.1 Negatiivisuus ja neutraalisuus

Epäilyn doksinen modus ei ole varma kieltö, mutta se ”edustaa siirtymävaihetta kieltöön” (Husserl 1975, 92). Teoksessa *Ideen I* Husserl kutsuu kartesiolaista epäilyä universaaliksi kielloksi (emt. 1982, 59), mutta toisaalta kartesiolainen epäily ei vastaa yksinkertaista, epäilevää uskomista²⁴. On kuitenkin järkeenkäypää väittää, että, siinä missä oletaminen on doksisena asetuksena minimaalisesti positiivinen, epäily on doksisena asetuksena minimaalisesti negatiivinen. Epäily on tässä mielessä kieltävien asetusten minimaalinen, doksinen edellytys. Tämän vuoksi käsittelen epäilyä ja kieltöä samanaikaisesti. Varsinaisina arvostelmina sekä myöntö että kieltö kuvailevat kuitenkin sellaista predikaatiivista tasoa, jota uskomisen modaalisuudet ja asettaminen eivät edellytä. Siksi käsitteet, kuten positio ja negaatio tulee käsittää laajennetussa mielessä: negaatio ei ole pelkästään kieltävä lause, vaan myös minimaalisella tavalla epäilevä asetus (emt., 254).

Neutralisointi ei ole kieltämistä, koska kieltäminen on asettamista (emt., 259). Kummallekin on luonteenomaista ”kumota” jokin olemisasetus, mutta kumoamisen mieli on ratkaisevasti erilainen neutralisoinnissa ja epäilyssä. Neutralisointi ”kumoo” asetettavuuden sinänsä (sekä olemisen että ei-olemisen), siinä missä epäily kieltää yhden kahdesta olemismerkityksestä ja myöntää toisen. Kielto (ei-P), joka tähtää kannanoton P kumoamiseen on itse kannanotto, jonka ei-P myöntää²⁵. Olemista tai ei-olemista koskevat uskomukset määrittyvät yhteiseltä, positionaaliselta pohjalta, joiden alkudoksinen varmuus myönnetään myös modaalisuuksien kohdalla, kuten on todettu luvussa 1.2.

Negaation positionaalisuus on havainnollistettavissa tavallisen ajatustoiminnan avulla. Vaikka kieltäminen olisi verrattavissa esim. matemaattiseen erotukseen, asetettavassa aktissamme ei-olemisen uskomus on aina oma *lisäyksensä*. Kielto asettaa samanaikaisesti kahdella tavalla, ja – mitä tahansa asetetaankaan – sen toisinoleminen säilyy asetukseen kuuluvana mahdollisuutena. Toisin sanoen kieltävä asetus ei hävitä vastakohtaansa. Jos nimittäin keskitymme transsendenttiin ei-olemiseen, esimerkiksi jonkin konkreettisen asian puutteeseen, katoamiseen tai kuolemaan, tämä negaatio muodostuu nimenomaan asetettuna ja asetuksena. Tapa, jolla jokainen negatiivisuus

²⁴ On huomattava, että arkielämässä kutsumme epäilyksi mm. kyseenalaisuuden ja oletettavuuden synteisiä, mutta, koska ne ovat myös omia modaalisuuksiaan, yksinkertaisen epäilyn modukselle jää huomattavasti kapeampi rooli. Asetusten doksisuus voi olla synteettistä, jolloin doksisista teeseistä merkittävin, ns. arkonttinen teesi, määrittää asetuskollektion ykseyden luonteen (Husserl 1982, 279 ja 286). Epäilevässä aktissa voi hyvinkin olla läsnä esimerkiksi olettamista ja kyseenalaistamista: se voi olla epävarmaa epäilyä, luuloa jne., mutta se eletään silti juuri *epäilynä* – yhtä modaalisuutta painottaen.

²⁵ Koska kyse on asetuksista, puhe asetettavuuden ”myöntämisestä” riittää. Tämä ei kuitenkaan riitä osoittamaan *neutraalisuusmodifikaatioiden* kytköstä yleiseen neutraalisuusmodifikaatioon; kyse ei ole tällöin myönnöstä, sikäli kun kaikki myöntävä on positionaalista.

käsitetään asetettavuuden kautta, havainnollistuu erityisesti unissa, joissa kaikki tosielämässä menetetty tai hävinnyt esiintyy ja säilyy ennallaan.

Luonnollisen asenteen *yleisteesi* (koskien todellisuuden olemisasetusta) on niin olemista kuin ei-olemista koskevien uskomusten varmuuden yhteinen perusta. Husserlin mukaan yksikään ”luonnollista maailmaa” koskeva kielto ei muuta yleisteesiä millään tavalla (emt., 57). Tämä esimerkillistää asetusten kyvyttömyyttä muuttaa asetettavuuden perustaa: kiellettävä todellisuus on enimmäkseenkin vain ”toisenlainen kuin olen olettanut”, ilman, että mitään olisi varsinaisesti kumottu tai poistettu (emt.). Näin ollen myös kielto on rajoitettu asetettavuuden ehtoihin.

Sikäli kun neutraalisuusmodifikaatio on kaiken asetettavuuden vastakohta, neutraalisuusmodifikaation toimintaa ei voi luonnehtia kieltona. Jos neutralisointia kuvaillaan asetusten kumoamisena, on huomattava, että – toisin kuin kieltävät kumoamiset – neutralisoiva kumoaminen ei aseta itseään tai mitään muutakaan kumotun asetuksen tilalle. Mutta eikö olekin mahdollista kuvitella vastaavalla tavalla toimiva kielto, esimerkiksi tilanne, jossa asetus kielletään *ilman, että mitään myönnettäisiin kumotun asetuksen tilalle?* Onko tämä ratkaisemattomuuden tila verrattavissa neutraalisuusmodifikaatiolle ominaiseen ratkaisemattomuuteen?

Tällainen tapaus olisi sisäisesti ristiriitainen: se olettaa virheellisesti, ettei kielto asettaisi itseään, so. ettei kielto olisi oman kieltävyytensä implisiittisesti myöntävä asetus. Epäilyn on myönnettävä alkudoksisen varmuutensa mielessä oma asetettavuutensa ollakseen mahdollinen epäilynä (emt., 185). Jos kielto ei sitoudu omaan kantansa, se ei voi toimia kieltona alun alkaenkaan. Neutraalisuusmodifikaatio vuorostaan voisi merkitä aiemmassa tapauksessa luonnehdittua täyttä sitoutumattomuutta ja ratkaisemattomuutta. Tämä ei tarkoita sitä, etteikö neutralisointi toteutuisi ilman sille ominaista motivaatiota sekä transsendentaaliseen tietoisuuteen kytkeytyvää pohjaa: sitoutumattomalla neutraalitietoisuudellakin on oltava sitova, transsendentaaliskonstitutiivinen perustansa.

2.2 Olettaminen ja hypoteettisen muutos

Doksisena modaalisuutena olettamisen ja neutraalisuusmodifikaation suhde on yksiselitteinen: olettaminen on asettavaa tietoisuutta, joten oletus ei voi olla neutraalisuusmodifikaatio (Husserl 1982, 259). On kuitenkin syytä tarkentaa tätä suhdetta, sillä neutralisoidun teesin voi *muuttaa* oletukseksi, ja vain olettaminen mahdollistaa siirtymän neutraalista positionaaliseksi (emt., 259 ja 288).

Husserl perustelee muutosta kvasiteesin ja oletuksen välillä viittaamalla olettamisen "ehdottomaan vapauteen"²⁶ (emt., 259), joka pohjautuu vuorostaan asetettavuuden yleiseen "spontaaniuteen" (emt., 291). Olettamisen vapaus on silti erityislaatuinen, koska myös neutralisoidut teesit kuuluvat sen alaan. Jokainen positionaalisuus on modifioitavissa neutraaliksi, mutta neutraalisuus vaatii juuri olettamista muuttuakseen positionaaliseksi. Mutta, koska vain positionaalisuus voi aktualisoitua positionaaliseksi²⁷, neutraalisuuden siirtymä positionaaliseksi vaatii radikaalia muutosta ja näin ollen kokonaan uuden teesin asettamista. Kvasiteesi itse ei muunnu omista lähtökohdistaan käsin, vaan se on muutettava uuden asetusaktin avulla. Oletus ei täten kumpua neutraalisuudesta itsestään (Brainard 2002, 162–163), eikä tälle siirtymälle voi olla "saumatonta" väylää (emt., 167). Siirtymä neutraalisuudesta doksiseseen positionaalisuuteen on tässä mielessä kirjaimellisesti kuin "uskon loikka".

Käsitellessään olettamisen ja neutraalisuusmodifikaation suhdetta Husserl määrittää tärkeän säännön: koska neutraalisuus pidättäytyy uskosta olevaan ja ei-olevaan, neutralisoitu asetus on järjen ja järjettömyyden ulkopuolella (emt., 259). Järkitietoisuus²⁸ nimittäin pohjautuu todellista olemista määrittävään varmuuteen: alku-uskomukseen. Toisin sanoen kvasiteesi on arvioitavissa esimerkiksi loogisesti jäsennettynä lauseena vain, jos se on muutettu oletukseksi. Oletuksen voi sijoittaa syllogismiin ja todentaa loogisesti päteväksi tai epäpäteväksi. (emt., 334). Tällöin oletukseksi muutetun kvasiteesin on oltava "hypoteettisena etu- tai takajäsenenä" (emt., 288). Selvännän seuraavaksi, mitä Husserl tarkoittaa näillä väitteillä aloittaen loogisesta rakenteesta, johon hän viittaa.

Materiaalinen implikaatio "Jos P, niin Q" on siinä mielessä erityinen lause, että se ei itse varsinaisesti aseta P:tä eikä Q:ta (so. se on niitä kohtaan *neutraali*). Ainoastaan P:tä ja Q:ta koskeva *implikaatio* asetetaan ehtolauseessa. Lisäksi kyseisen lauseen looginen muoto on ontologisesti neutraali, sillä looginen muoto *sinänsä* ei ole asetus, vaan asetuksia ehdollistava, syntaktinen rakenne²⁹. Materiaalinen implikaatio toisin sanoen havainnollistaa rakenteellista rajaa neutraalin kvasiteesin ja positionaalisen oletuksen välillä. Loogisen muodon ontologista neutraalisuutta ei pidä kuitenkaan samaistaa neutraalisuusmodifikaatioon (so. fenomenologiseen neutraalisuuteen): looginen ideaalisuus tarjoaa pelkän analogian neutraalisuusmodifikaation ymmärtämiselle.

²⁶ Kirjoittaessaan olettamisen ehdottoman vapaasta valitsemisesta Husserl seuraa Alexius Meinongin teosta *Über Annahmen* (1902) (Husserl 1982, 263).

²⁷ Tätä tarkennetaan luvussa 2.3.1, kun epokhe erotetaan positionaalisuudesta. Yleisesti ottaen asia koskee asetettavuuden toistomahdollisuuksia: asetus voi muuntua asetettavuuden kautta toisenlaiseksi asetukseksi samassa synteettisessä jatkumossa (ks. luku 4.2.2).

²⁸ Husserl ei rajoita järkeä vain teoreettiseen, vaan tunnistaa myös aksiologisen ja praktisen järjen. Jälkimmäisiä ei korosteta teoksessa *Ideen I*, mutta ne silti nimetään eksplisiittisesti (esim. Husserl 1982, 351).

²⁹ Doksista synteetistä ja loogisesta syntaksista ks. Husserl 1982, 288.

Olettaminen edellyttää neutraalisuusmodifikaatioon kuuluvan sitoutumattomuuden ratkaisemista: joko olemisen tai ei-olemisen asettamista. Olettamisen positionaalista vapaudesta seuraa ideaalinen mahdollisuus kumman tahansa valintaan, vaikka olettaminen ei toteutuisikaan täysin mielivaltaisesti³⁰. Olkoon ”Jos P, niin Q” loogisen syllogismin ensimmäinen premissi. Jos takajäsen Q vastaa neutralisoidun kvasiteesin hypoteettista muutosta (so. Q:n ollessa valittu oletus ei-Q:n sijaan), P:n todentuminen (toisena premissinä, sikäli kun materiaallinen implikaatio on määrittänyt ehtonsa oikein) takaa Q:n varsinaisen olemisasetuksen (*modus ponens*). Tämä on esimerkki siitä, kuinka kvasiteesistä voidaan päätyä hypoteettisen muutoksen, loogisten muotojen ja syllogistisen päättelyn avulla varsinaisiin ja päteviin asetuksiin.

Tämä lähestymistapa ei silti tarjoa riittäviä perusteita hypoteettiselle muutokselle, sillä syllogismin ensimmäisessä premississä kvasiteesi *on jo* muutettu oletukseksi. Esimerkki selventää, kuinka oletukseksi muutettu kvasiteesi on mahdollista arvioida varsinaisena sekä päteväna asetuksena. Toisin sanoen on osoitettu, että kvasiteesistä seuraava oletus voi saavuttaa *varmuuden*. Tämä on eittämättä peruste hypoteettisen muutoksen mahdollisuudelle – ja täten peruste sen teoreettiselle pätevyydelle. Mutta esimerkki ei selvennä sitä, *kuinka* neutraalisuusmodifikaatio voi *muuttua* asetukseksi. Aiheeseen palataan luvussa 3.2.2, ja se perustellaan tarkemmin luvussa 4.2.2.

2.3 Epokhe eli sulkeistaminen

Kuvailen tässä luvussa sulkeistavan, uskomuksista pidättäytyvän neutralisointilajin eli epokhen ja käsittelen argumentteja, jotka koskevat epokhen suhdetta fenomenologiseen reduktioon³¹, irtikytkennän käsitteeseen sekä yleiseen neutraalisuusmodifikaatioon. Tarkoitukseni on erottaa yleinen neutraalisuusmodifikaatio ja epokhe fenomenologisesta reduktiosta. Analysoin tätä eroa koskevia argumentteja kriittisesti, koska kyseiset argumentit eivät perustele epokhen yhteyttä yleiseen neutraalisuusmodifikaatioon, vaikka epokhe mielletäänkin neutralisointilajiksi. Lisäksi argumentit käsittelevät ainoastaan fenomenologista epokhea.

³⁰ Tämä huomio on verrattavissa ”todennäköisenä pitävään [ja doksisesti asettavaan] tietoisuuteen”, jonka mahdollisuuksilla on juuri *motivaatiosta* kumpuava painoarvo (Husserl 1982, 337). Motivaation käsite määritellään tarkemmin luvussa 2.3.2.

³¹ Fenomenologinen reduktio on karkeasti kuvailtuna *yleistesin irtikytkentä* (ei-olemisen olettamisen mielessä) ja tämän *irtikytketyn yleistesin sulkeistus* (epokhen mielessä). Tästä reduktiosta jää jäljelle transsendentaalinen tietoisuus, joka on positionaalisen tietoisuuden ja neutraalitietoisuuden mahdollisuusehtojen konstitutiivinen järjestelmä.

2.3.1 Uskomisen ja epokhe

Epokhe on pidättäytyvää neutraalisuusmomenttia ilmentävä neutraalisuusmodifikaatio. Sillä on olennainen yhteys fenomenologiseen tutkimusmentelmään, koska fenomenologinen asennoituminen noudattaa ja edellyttää epokhen periaatetta (Ricoeur 1996, 147). Tämä on perusteltavissa seuraavalla tavalla: Jos yleinen neutraalisuusmodifikaatio on epokhen ehto ja, jos epokhe on fenomenologisen reduktion ehto (Zahavi 2003, 46), yleinen neutraalisuusmodifikaatio on tällöin transitiivisesti fenomenologisen reduktion ehto. Jos yleinen neutraalisuusmodifikaatio on fenomenologisen reduktion ehto ja, jos fenomenologinen reduktio on fenomenologian mahdollisuuden ehto, niin yleinen neutraalisuusmodifikaatio on transitiivisesti fenomenologian mahdollisuuden ehto.

Husserl ei luonnehdi epokhea doksisisena modaalisuutena, sillä hänen mukaansa epokhe todella on neutraalisuusmodifikaation lajityyppi (Husserl 2005, 691 ja Brairnard 2002, 163). Mutta eikö epokhea voi käsitellä myös *doksastisena asenteena*: kannanottona P, joka *pidättäytyy ottamasta kantaa* kohteen Q teesiin tai antiteesiin? Jos epokhen yhteydessä on jotain asettavaa, tämän asetettavuuden täytyy olla joko neutralisoitava teesi tai neutralisointia *pohjustava* asetus. Jälkimmäisessä tapauksessa ”kannanotto P” ei voi olla epokhe, vaan asetus, joka pohjustaa kannanotosta pidättäytymisen operaatiota. Toisin sanoen neutraalisuusmodifikaatio ei ole verrattavissa muuttujien avulla ilmaistaviin väitteisiin, vaan pikemminkin konnektiiveihin niiden välillä. Lisäksi se itsereflektiivinen ja implisiittinen ”myöntö”³², joka koskisi kyseisen operaation aktualisointia, ei ole positionaalinen, vaan rakenteellinen ja konstitutiivinen piirre: se *edeltää* neutralisoinnin lisäksi kaikkea positionaalisesti myönnettävissä tai kiellettävissä olevaa.

Epokhe eroaa uskomistavoista myös seuraavalla tavalla: esim. epäily voi *jatkoa* itsensä epäilynä – kaksoisnegaationa, jolla on oma positionaalinen pohjansa. Epokhea ei voi käsitellä samalla tavalla, sillä sen on kohdistuttava muuhun kuin itseensä. Epokhe *ei voi sulkeistaa itseään eikä jo sulkeistettua teesiä voi sulkeistaa uudelleen*³³. Lisäksi neutraalisuusmodifikaatio voi kohdistua vain asetuksiin, ja näin ollen se ei voi kohdistua toisiin neutraalisuusmodifikaatioihin.

Epokhe toimii rajatusti ja näiden rajojen sitovuus määrittäytyy yhtäältä A) sulkeistamisen itsensä olemuksellisen motivaation myötä, ja toisaalta B) transsendentaalis-konstitutiivisessa pohjassa, joka määrittää sulkeistamisen yleiset mahdollisuusehdot.

³² J. N. Findlayn mukaan Husserl väittää, että, jos yleisteesiä ei myönnetä, seuraa yleisteessin kiellon myöntäminen. Koska fenomenologinen epokhe ei myönnä eikä kiellä, se on täten sisäisesti ristiriitainen. (tekstissä Lackey 2019). Mutta tässä argumentissa epokhe mielletään positionaalisesti. Epokhe on johdonmukainen vain neutraalisuusmodifikaationa – siitä ei seuraa mitään myöntävää eikä kieltävää.

³³ Tämä lainmukaisuus on johdettu lyhyestä huomiosta, jota Husserl itse ei perustele tarkemmin (Husserl 1982, 262). Aiheen käsittely jatkuu tarkemmin luvussa 3.2.

A ja B luonnehtivat epokhen itsesitoutumista³⁴. Koska epokhe pohjautuu pidättäytymisen momenttiin, epokhen itsesitoutumisen A-ehto määrittäytyy pidättäytymisen motivaation kautta. Vastaavasti yleinen neutraalisuusmodifikaatio – joka vastaa ehtoa B epokhen itsesitoutumisessa – kytkeytyy näiden ehtojen avulla laajempiin, transsendentaaliskonstitutiivisiin rakenteisiin.³⁵ Toisin sanoen epokhen itsesitoutuminen perustelee kytkeytymistä olemukselliseen motivaatioon sekä neutraalisuusmodifikaatioiden yleisiin lainmukaisuuksiin. Näitä yhteyksiä kuvaillaan ja perustellaan tarkemmin myöhemmin.

2.3.2 Fenomenologinen epokhe ja yleinen neutraalisuusmodifikaatio

Esitän seuraavaksi tutkimuskirjallisuuden argumentit epokhen ja yleisen neutraalisuusmodifikaation eroista. Ensiksi on kuitenkin syytä erottaa yksinkertainen epokhe *fenomenologisen epokhen* käsitteestä, sillä argumentit keskittyvät eksplisiittisesti jälkimmäiseen. Epokhe tunnetaan uskomuksista pidättäytymisenä – ja se voi olla myös muiden asetuslajien sulkeistamista – siinä missä fenomenologinen epokhe koskee kaikkia asetuslajeja samanaikaisesti: kyse ei ole pelkästään yleisteettisen *doksisuuden* sulkeistamisesta. Husserl tunnetusti kuvailee sulkeistettua asetusta siten, että asetettu säilyy ennallaan neutralisoinnin jälkeenkin, mutta ”sillä ei ole meille *käyttöä*” (Husserl 1982, 59, oma korostus). Tämä vuorostaan implikoi asetusta koskevan ”*arvon* muuttamisen.” (emt., oma korostus). Toisin sanoen fenomenologisessa reduktiossa tapahtuva sulkeistaminen ei pidättäydy pelkästään uskomuksista, vaan se muuntaa myös todellisuutta koskevien asetusten praktiset ja aksiologiset asetettavuudet.

Brainardin (argumentit I ja II) ja Husserlin (argumentti III) mukaan yleinen neutraalisuusmodifikaatio eroaa fenomenologisesta epokhesta ainakin seuraavilla tavoilla:

I) Fenomenologinen irtikytkentä jättää jälkeensä ”fenomenologisen jäännöksen” (emt., 65), mutta yleinen neutraalisuusmodifikaatio³⁶ ”ei jätä jälkeensä mitään” (Brainard 2002, 160). Tämä on vasta-argumentti tutkimusperinteelle (mm. Ricoeur 1996, 147), jossa fenomenologinen epokhe ja yleinen neutraalisuusmodifikaatio samaistetaan toisiinsa (Brainard 2002, 292). Jo tässä vaiheessa on syytä huomata, että myös irtikytkentä ja sulkeistaminen mielletään usein samaksi asiaksi, ja sekä fenomenologista irtikytkentää että fenomenologista epokhea käytetään kumpaakin fenomenologisen

³⁴ Tarkoitan itsesitoutumisella siis ennen kaikkea neutraalisuusmodifikaatioiden *motivoitumisen olemusta* ja *transsendentaaliskonstitutiivista pohjaa*. Käytän motivoitumisen sijaan itsesitoutumisen käsitettä, koska hyödynnän motivaation käsitettä jo erikseen kuvailllessani ehtoa A.

³⁵ Ehto B on kaikkein yleisimmillään transsendentaalinen tietoisuus, mutta sen voi rajata myös transsendentaalisen minuuden käsitteellä. Tätä ei tule kuitenkaan sekoittaa psykologiseen miinaan. (Husserl 1999, 25–26). Yleisen neutraalisuusmodifikaation näkökulmasta riittävän tarkka pohja on aikatietoisuus, kuten selviää luvussa 4.2.1.

³⁶ On erityisen tärkeää huomata, että Brainardin argumenteissa yleinen neutraalisuusmodifikaatio noudattaa aina luvussa 1.3 mainittua vaihtoehtoa 3 – puhdasta neutraalisuusmodifikaatiota – ja omassa käytössäni yleinen neutraalisuusmodifikaatio on neutraalisuusmodifikaatioiden transsendentaaliskonstitutiivinen *järjestelmä*.

reduktion synonyymeinä. Teoksessa *Ideen I* irtikytkentä on tarkalleen ottaen ei-olemisen olettamista (Husserl 1982, 59). Lisäksi Husserl itse jakaa fenomenologisen reduktion kahteen osaan: irtikytkentään *ja* sulkeistamiseen (emt., 66). Tämän vuoksi miellän sulkeistamisen ja irtikytkennän toisistaan erillisinä käsitteinä³⁷ ja käytän sulkeistamista epokhen synonyyminä. Lisäksi tulkitsem argumentin I siten, että fenomenologinen jäännös on fenomenologisen *reduktion* jäännös, ei irtikytkennän jäännös.

II) Fenomenologinen epokhe kohdistuu vain yleisteisiin, mutta yleinen neutraalisuusmodifikaatio voi kohdistua mihin tahansa teesiin (Brainard 2002, 293 ja Cavallaro 2017, 168). Myös tässä yhteydessä tutkimuskirjallisuus käyttää irtikytkentää sulkeistamisen synonyyminä (Brainard 2002, 294).

III) Epokhe on – ainakin fenomenologisessa reduktiossa – filosofisesti motivoitunutta sekä ”tahdonvaraista pidättäytymistä” (Husserl 2005, 694), siinä missä neutraalisuusmodifikaation ei tarvitse olla tahdonvarainen (Husserl 1982, 258).

Argumentti II on oikeassa sen suhteen, ettei fenomenologista epokhea voi samaistaa yleiseen neutraalisuusmodifikaatioon, mutta se ei perustele, kuinka epokhe ylipäänsä olisi neutraalisuusmodifikaatio. Jos epokhe ei voi toteutua yleisesti, se ei noudata yleisen neutraalisuusmodifikaation rakenne-ehtoja. Lisäksi epokhea määrittävän motivaation tulee kytkeytyä olemukselliseen neutraalisuusmomenttiin.

Neutralisointi jakautuu mielikuvituksen ja epokhen kaltaisiin lajeihin sen perusteella i) millainen teesi kulloinkin neutralisoidaan, ja ii) millainen on tätä teesiä korreloiva dispositionaalinen akti-intentio eli asenne (emt. 2005, 695 ja Cavallaro 2017, 168–169). Fenomenologisen epokhen kohdalla ”yleisteesi” vastaa ensimmäistä perustetta ja ”luonnollinen asenne” toista. Neutralisointi kohdistuu välttämättä asetuksen noettiseen *ja* noemaattiseen puoleen, ja nämä eivät voi olla samaan aikaan eri statusta (Husserl 1982, 288 ja Brainard 2002, 184). Perusteiden (i) ja (ii) yhteyden Husserl määrittää *motivaatioksi*: ”Motivaation käsite sopii erityisesti kuvaamaan suhdetta (noettisen) asettamisen [ii] ja asetuksen *täyttymisen*³⁸ *tavan* välillä [i].” (Husserl 1982, 328). Epokhen itsesitoutumisen A-ehto merkitsee suhdetta perusteiden (i) ja (ii) välillä eli motivaatiota. Neutraalisuusmodifikaatiot ovat aina motivoituja riippumatta siitä, ovatko ne aktiivisessa mielessä tahdonvaraisia³⁹ vai eivät (emt. 1989, 277).

³⁷ Husserlin terminologia ei ole teoksessa *Ideen I* täysin johdonmukainen; hän käyttää hämääviä ilmaisuja, kuten ”irtikytkävä epokhe” (Husserl 1982, 136). Tämä (toisin kuin epokhe yksinään) voidaan tulkita fenomenologisen reduktion synonyymiksi. Fenomenologisesta reduktiosta toki käytetään synonyymiä fenomenologinen epokhe, mutta omassa käytössäni fenomenologinen epokhe ei viittaa reduktion kokonaisuuteen, vaan sulkeistamisen osaan kyseisessä kokonaisuudessa.

³⁸ Perusteet (i) ja (ii) on tulkittava *päämäärinä* ja *lähtökohtina*. Näitä kuvaillaan tarkemmin luvussa 3.1.2. Aihetta on myös sivuttu luvun 1.3 alussa.

³⁹ Teoksessaan *Die Krisis der europäischen Wissenschaften und die transzendental Phänomenologie* (1936) Husserl luonnehtii epokhea passiivisena operaationa, mm. sulkeistamisena, joka liittyy arkielämän erinäisten kutsumusten tai habituaalisten roolien mahdollistamiseen (Husserl 1970, 150–151). Aikaisemmissa yhteyksissä, kuten teoksessa *HUA23*, epokhen tahdonvaraisuutta korostetaan (emt. 2005, 694) todennäköisesti siitä syystä, ettei epokhea ole vielä tarpeeksi erotettu

Neutralisoitavien teesien eroista voi päätellä neutralisointilajien eroja, sillä – vaikka neutralisointilajit toteutuvatkin yleisesti – niiden omista, lähtökohtaisista momenteista seuraa painotuksia eri teesejä kohtaan. Tällöin on kuitenkin huomattava, että neutralisointilajit poikkeavat toisistaan juuri neutraalisuusmomenteiltaan (ks. 3.2.2) ja että – kaikista eroista huolimatta – jokaisen neutraalisuusmodifikaation tulee olla johdonmukainen neutraalisuusmodifikaatioiden yleisten lainmukaisuuksien kanssa.

Vaikka fenomenologinen epokhe keskittyisi vain yhteen teesiin, sulkeistaminen itse ei ole rajoitettu vastaavalla tavalla. Fenomenologisessa reduktiossa toteutettava epokhe on rajattu, koska se määrittyy fenomenologisten intressien ja päämäärien pohjalta. Tämä ei vastaa epokhen todellista alaa, joka määrittyy yleisen neutraalisuusmodifikaation pohjalta. Toisin sanoen argumentti II ei koske varsinaisesti epokhen ja yleisen neutraalisuusmodifikaation eroa, vaan fenomenologisessa reduktiossa toteutuvan sulkeistamisen ja ”yleisen” epokhen välistä eroa.

Neutralisoinnin motivaatio on määritelty tähän asti *kohdeperäisesti* (so. neutralisoitavien asetusten perusteella), sillä neutralisoinnin *omaa* motivaatiota ei voi lähestyä ilman tarkempaa kokonaiskuvaa neutraalisuusmodifikaatioiden yleisistä piirteistä ja periaatteista. Kohdeperäinen analyysi on hyödyllinen, sillä se selventää neutralisointilajien toimintakenttää ja se voi tarjota johtolankoja myös neutralisointilajien ominaisista motivaatioista. Mutta johtopäätökset kyseistä motivaatiota (luku 4.3) sekä yleisen neutraalisuusmodifikaation konstituutiota koskien (luku 4.2) ovat mahdollisia vasta systemaattisen analyysin edistyessä.

Argumentin III mukaan tahdon rooli on erilainen fenomenologisessa epokhessa ja yleisessä neutraalisuusmodifikaatiossa. Brainardin mukaan yleinen neutraalisuusmodifikaatio ei ole tahdonvarainen, sillä se muuntaa tahdon ”ensisijaiset modukset”, kuten ”vakavuuden, kiinnostuksen ja sitoutumisen” (emt., 160). Tämä voi hyvinkin päteä *sulkeistettavaan* asetukseen, muttei välttämättä sitä *pohjustaviin* asetuksiin, kuten konatiivisiin asenteisiin sekä aiemmin mainittuun motivaatioon. Lisäksi olen väittänyt aiemmin (ks. luku 1.3), että yksittäisten asetuslajien neutralisoinnin tulee olla mahdollista, kunhan eri asetuslajit eivät kuulu samaan, neutralisoitavaan synteisiin⁴⁰. Toisin sanoen sulkeistamista motivoiva tahto voi erota tahdosta, joka sulkeistetaan doksisen teesin sulkeistamisen myötä.

On totta, että fenomenologinen epokhe on motivoitu erityisellä tavalla, mutta myös fenomenologisen epokhen on noudatettava neutraalisuusmodifikaatioiden

fenomenologisen reduktion viitekehyksestä, jossa se korostuneesti tahdonalainen. Lisäksi Husserlin käyttämä epokhe-esimerkki teoksessa *Krisis* enteilee tutkielman myöhempiä osioita koskien eläytymistä (luku 4).

⁴⁰ Synteesi on teesien yhdistelmä. Aihetta käsitellään tarkemmin luvussa 4.2.2, jolloin määritetään myös ero syntetisoinnin ja pohjustamisen välillä.

yleisiä lainmukaisuuksia, koska myös fenomenologinen epokhe pohjautuu erityisyydestään huolimatta yleiseen neutraalisuusmodifikaatioon. Näin ollen myös argumentissa III luonnehdittu ero on pikemminkin tavanomaisen epokhen (joka voi olla tahdonvaraisuudeltaan passiivinen tai aktiivinen) ja fenomenologisen epokhen välinen ero – ei epokhen ja yleisen neutraalisuusmodifikaation välinen ero.

Argumentti I hyödyntää irtikytken ja fenomenologisen jäännöksen käsitteitä. Kuvaillessaan irtikytken ei-olemisen olettamisena Husserl luonnehtii irtikytken uskomistavaksi ja täten positionaaliseksi. Koska epokhe on neutralisointilaji ja, koska neutraalisuusmodifikaatiot eroavat doksista modaalisuuksista, epokhea ei voi kuvailla tällä tavalla. Tämän vuoksi irtikytken ei tule sekoittaa epokhen käsitteeseen. Varsinainen ongelma koskee kuitenkin transsendentaalisen tietoisuuden ja neutralisoinnin suhdetta. Fenomenologinen jäännös olisi yleisen neutraalisuusmodifikaation näkökulmasta ongelmallinen, jos kyseinen jäännös olisi asetus, so. neutralisointi jättäisi sulkeistettuun teesiin jotain positionaalista, mikä on mahdotonta: teesit neutralisoidaan ”kokonaan” (Husserl 1982, 257). Lisäksi argumentti edellyttää, että transsendentaalinen tietoisuus kuuluisi yleisteisiin. Mutta transsendentaalisuuden piiri *ei voi kuulua* sulkeistettavaan yleisteisiin, koska se *määrittää* yleistesin asettamisen ja neutralisoinnin mahdollisuuksia. Sulkeistaminen ylipäänsä keskittyy kohteiden piiriin (Husserl 1982, 60), ja tässä piirissä transsendentaalinen tietoisuus ei ilmene. Se ei ole kohde, vaan kaikkien kohdemerkitysten mahdollisuusehtojen konstitutiivinen järjestelmä.

Toisin sanoen transsendentaalinen tietoisuus säilyy kahdesta syystä. Ensinnäkin, koska transsendentaalinen tietoisuus määrittää positionaalisen tietoisuuden mahdollisuusehdot, se ei voi itse olla asetus (so., sen on edelletävä kaikkia asetuksia). Neutraalisuusmodifikaatio kohdistuu *vain* asetuksiin, joten epokhe ei voisi neutralisoida transsendentaalista tietoisuutta. Toiseksi, koska transsendentaalinen tietoisuus määrittää myös neutraalitietoisuuden perimmäiset mahdollisuusehdot, sitä ei voisi neutralisoida alun alkaenkaan: neutralisointilajit eivät voi neutralisoida pohjaansa.

Koska irtikytken pohjustaa sulkeistamista fenomenologisessa reduktiossa, on järkeenkäypää päätellä, että irtikytken ilmentävä doksisuus voisi pohjustaa sulkeistamista myös yleisellä tasolla. Toisin sanoen passiiviset ja aktiiviset sulkeistamiset voivat pohjautua eksplisiittisiin tai implisiittisiin oletuksiin, jotka viriävät sulkeistettavien teesien *toisinolemisen mahdollisuudesta*⁴¹. Palaan näihin huomioihin luvussa 3.2.2, ja luvussa 3.2.3 sovellan niitä hypoteettisen muutoksen lakiin analysoidessani iteroitavuuden ongelmaa.

⁴¹ ”Ei-olemisen oletus” on esimerkki olettamisesta, joka viittaa tällaiseen mahdollisuuteen. Vastaavat mahdollisuudet kiteytyvät olennaisesti taustan määrittämiin potentiaalisuuksiin (ks. luku 4.1.2), sekä vapaaseen kuvitteluun (ks. luku 3.2.2).

3 FANTASIA JA LEIKITTELEVYYS

Tässä luvussa analysoin leikittelevyyden momenttiin pohjautuvan neutralisointilajin, kuvittelun⁴² ja yleisen neutraalisuusmodifikaation välistä suhdetta. Arvioin ja tulkitseen aiheeseen liittyviä argumentteja sekä kyseisistä argumenteista kumpuavia ongelmia. Pyrin ratkaisemaan kyseiset ongelmat selventämällä, kehittämällä ja soveltamalla vallitsevia määritelmiä ja väitteitä. Tarkoitukseni on luonnehtia, mitä kuvittelevan neutraalisuuden problematiikka paljastaa leikittelevän neutraalisuuden lähtökohtaisesta luonteesta sekä neutraalisuusmodifikaation yleisistä lainmukaisuuksista.

Ensiksi esittelen yleisiä ja neutraalisuusmodifikaation fenomenologian kannalta olennaisia huomioita mielikuvituksesta. Perustelen millä tavalla fantasia on neutraalia tietoisuutta ja kytken kuvittelulle ominaisen neutralisoinnin yleiseen neutraalisuusmodifikaatioon itsesitoutumisen periaatteen avulla. Toiseksi esittelen problematiikan, joka haastaa yhteyden kuvittelun ja yleisen neutraalisuusmodifikaation välillä. Ongelmat kumpuavat kuvittelulle ominaisesta *iteroitavuuden* mahdollisuudesta, jonka perusteella mielikuvitusta on mahdollista luonnehtia sekä *tuottavana* että minimaalisessa mielessä *asettavana* tietoisuutena. Yleinen neutraalisuusmodifikaatio ei vastaa kumpaakaan näistä luonnehdinnoista. Tämän vuoksi erittelen ja tulkitseen keskeisiä käsitteitä uudella tavalla. Tarkoitukseni on selventää, kuinka kuvitteleva neutraalisuus voi olla iteroitavissa, vaikka *iteroimattomuus* on neutraalisuusmodifikaatioiden yleinen lainmukaisuus. Tätä ennen erittelen kuitenkin konstituution, tuottamisen ja uudelleentuottamisen käsitteet sekä kuvailen näennäisen asettamisen sekä ikään kuin-moduksen, jotka erottavat leikittelevyyden pidättäytymisen momentista.

⁴² Kuvittelu voi pohjautua muihinkin olemuksellisiin piirteisiin. Olen nimennyt leikittelevyyden koska tämä juuri tämä piirre kytkee sen yleiseen neutraalisuusmodifikaatioon. Lähestyn kuvittelua ainoastaan yleisen neutraalisuusmodifikaation näkökulmasta. Näiden rajoitusten vuoksi en voi lähestyä mielikuvituksen ja esimerkiksi muistin aiheita perusteellisesti tässä tutkielmassa.

3.1 Fantasia ja neutraalisuus

Määrittelen ensin fantasian sille ominaisen neutraalisuuden näkökulmasta. Kuvailen myös, millä ehdoilla kuvittelu kytkeytyy yleiseen neutraalisuusmodifikaatioon ja täydennän neutraalisuusmodifikaatioille lähtökohtaista itsesitoutumisen periaatetta.

3.1.1 Kuvittelu muistiteesien neutralisointina

Mielikuvitus on epokhen tapaan neutralisointilaji (Brainard 2002, 163) ja epokhen tapaan sitä ei tule samaistaa yleiseen neutraalisuusmodifikaatioon (Husserl 1982, 260). Kaikki neutraalisuusmodifikaatiot eivät ole mielikuvitusmodifikaatioita: pidättäytyvä sulkeistaminen ei ole esimerkiksi palautettavissa kuvittelun aiheeseen. Lisäksi kuvittelun neutralisointi painottaa erityistä teesityyppiä: muistiteesejä (emt.). Tämä ei rajoita kuvittelevan neutraalisuuden yleisyyttä, sillä Husserlin mukaan jokainen asetus on muunnettavissa kuvitelmaksi (emt., 261). Asiaa tulee tästä huolimatta analysoida tarkemmin.

Koska neutraalitietoisuuden ja fantasiatietoisuuden toiminnalliset alat ovat samaistettavissa toisiinsa, Husserl käsittelee neutraalisuutta myöhemmässä tuotannossaan fantasiatietoisuutena (emt. 1999) tai ”leikittelevänä tietoisuutena” (emt. 2001, 283–287)⁴³ ilman mainintaa neutraalisuudesta. Brainard väittää, että Husserl samaistaa tällöin kuvittelun ja yleiseen neutraalisuusmodifikaatioon (Brainard 2002, 289) – samalla tavalla kuin fenomenologit ovat samaistaneet yleisen neutraalisuusmodifikaation ja fenomenologisen epokhen keskenään. On hyväksyttävissä, että fantasiatietoisuuden ja neutraalitietoisuuden *alat* ovat yhtäläiset, mutta tämä ei tarkoita, että fantasia- ja neutraalitietoisuus olisivat identtisiä. Neutraalitietoisuus koskee kaikkia asetuksia ylipäänsä, siinä missä fantasiatietoisuus keskittyy kaikille asetuksille potentiaaliin muistiteeseihin (emt., 293). Kummallakin on yleinen suhde kaikkiin asetuksiin, mutta kuvittelussa tämän suhteen laatua voi spesifioida.

Jos kuvittelu koskee muistiteesien neutralisointia ja epokke erityisesti uskomusteosien sulkeistamista, onko mieltä puhua *kaikkien* asetusten sekä asetuslajien neutralisoinnista? Voiko kaikkia asetuksia käsitellä muistin tai uskomusten kautta? Jos on olemassa asetuslaji, jolla *ei ole lainkaan kytköstä doksiseen asettamiseen*, ei ole mahdollista osoittaa positionaalisen ja neutraalin eroa. Kyseinen ero ei ole eksklusiivinen doksille asettamiselle, mutta se on *osoitettavissa* vain doksisessa asettamisessa (Husserl

⁴³ Käsitellessään leikittelevää tietoisuutta geneettisen fenomenologian viitekehyksessä Husserl toistaa teoksen *Ideen I* oppia neutraalisuusmodifikaatiosta mainitsematta neutraalisuutta kertaakaan. Näitä yhtäläisyyksiä ovat muun muassa leikittelevän tietoisuuden kaikenkattava yleisyys (Husserl 2001, 215), ontologinen neutraalisuus (emt.) ja mahdollisuus hypoteettiselle muutokselle (emt., 217). Toisin sanoen Husserl käsittelee yleistä neutraalisuusmodifikaatiota kokonaan fantasian ja leikittelevän tietoisuuden käsitteillä.

1982, 280). On uskomuksista poikkeavia asetuslajeja, mutta kyseisissä asetuksissa on eittämättä doksisia teesejä. Esimerkiksi aksiologiseen asettamiseen sisältyy *uskomus* asetettavasta arvosta, mikä koskee yksinkertaisimmillaan arvoasetuksen varmuutta. (emt., 289–290). Näin ollen doksisten teesien neutralisointi antaa johtolangan muidenkin asetuslajien neutralisointimahdollisuuksista. Kyse ei ole siis lainkaan siitä, ettei muunlaista neutralisointia olisi, vaan siitä, että neutralisoinnin osoittaminen vaatii alan, jossa ero positionaalisuuden ja neutraalisuuden välillä on eksplikoitavissa. Jos tämä ero koskee asettamista, joka ei ole eksplisiittisesti doksista positionaalisuutta, kyseisen eron kuvailu on silti riippuvainen doksisten neutralisoinnin kuvailusta. Tämä edellyttää myös sitä, että muistiteesit tulkitaan ensisijaisesti doksisuuden kautta, nimittäin *doksisten asettamisen uudelleentuottamisena*. Kyse ei ole kokonaan omasta asetuslajistaan.

Millä tavalla kuvittelu sitten neutralisoi muistavan asettamisen? Fantasiassa muistoille kuuluvan, uudelleentuotetun *nykyisyyden* asetus on neutralisoitu (emt. 1964, 74). Kun esimerkiksi palautan mieleeni aamuisen kävelymatkani, asetan tässä muistossa implisiittisesti menneen elämäkseni nykyisyyttä, siis mennyttä nykyisyyttä vastaavan viitekehyksen. Näin ollen kuvitelmani – vaikka ne pohjautuisivatkin ajallisesti spesifeihin muistoihin – neutralisoivat kyseisiä muistoja ratkaisevasti määrittävän ajallisen kontekstin (Brainard 2002, 296).⁴⁴

3.1.2 Kuvittelun itsesitoutuminen ja johdatus tuleviin analyysihin

Kuvitteleva neutralisointi on nyt alustavasti määritelty. Seuraavaksi hyödynnän ja täydennän luvuissa 1.4 ja 2.3 esittämäni itsesitoutumisen periaatetta. Keskityn ensin ehtoon A ja jäsennän kuvittelun kohdeperäisesti; huomioin tällöin neutralisoitavan kohdeteesin noeman ja noesiksen. Tämän jälkeen siirryn ehtoon B ja pyrin perustelemaan, kuinka kuvittelu toteuttaa ehtoa A yleisen neutraalisuusmodifikaation yleisten periaatteiden pohjalta.

Jälkimmäinen on systemaattisen analyysin kannalta olennaisempi näkökulma, mutta myös ehdon A kohdeperäinen jäsentely on tärkeää, sillä se havainnollistaa neutraalitietoisuuden toimintakenttää sisällöllisesti. Analyysi ei voi kuitenkaan tyytyä kohdeperäiseen jäsentelyyn, sillä, vaikka neutralisoitavien teesilajien tunteminen selventäisi neutralisointilajien luonnetta, se ei välttämättä selvennä neutralisointilajien suhteita yleisen neutraalisuusmodifikaation lainmukaisuuksiin, eikä neutralisointia määrittäviin momentteihin.

⁴⁴ Husserlilaisen fenomenologian vastaus vanhaan filosofiseen ongelmaan koskien muistin ja mielikuvituksen suhdetta muodostetaan nimenomaan neutraalisuusmodifikaation avulla. Juuri neutraalisuusmodifikaatio määrittää myös muistamisen ja kuvittelun eroa fenomenologisessa filosofiassa.

Kun kuvittelu analysoidaan kohdeperäisesti ehtoa A noudattaen, on huomioitava kaksi seikkaa: i) millaisen teesin kuvitelma neutralisoi, ja ii) millainen on neutralisoitavan teesin intentionaalinen asenne. Vastaukset näihin ovat edellisen luvun perusteella yksinkertaiset: i) muistiteesi, ja ii) ”mieleenpalauttava asennoituminen”⁴⁵. Tämä jäsentely ei kuitenkaan kerro vielä tarpeeksi kuvittelevan neutralisoinnin luonteesta. Kun tiedämme, mihin neutralisointi keskittyy, on eriteltävä neutralisoinnin itsensä motivaatio – sen konstitutiiviset lähtökohdat. Kyse on yhteydestä kuvittelun ja leikittelevyyden välillä.

Yleisesti voidaan todeta, että eri neutraalisuusmodifikaatiot motivoituvat kahdella perusteella. Neutralisoinnin motivaatio edellyttää *lähtökohtaisen asenteen*, kuten affektiivisuuden ja konatiivisuuden, sekä neutralisoinnin itsensä ylittävän, mutta sen motivaatioperustaa täyttävän *päämäärän*. Asennoitumistavat vastaavat ehdon A toista perustetta: aktin intentionaalisia lähtökohtia⁴⁶. Vastaavasti päämäärien *asettaminen* kytkeytyy praktiseen asettamiseen (Ávila 2018, 6) sekä ehdon A ensimmäiseen perusteeseen. Nimittäin juuri päämäärä merkitsee aktia korreloivan noeman *täyttymistä*, joka on mainittu motivaation määritelmässä. Nämä ovat tietysti aina sidoksissa myös neutralisoitavaan kohteeseen – ja olenkin jäsentänyt ehdon A perusteet neutralisoitavan asettamisaktin ja kohdeteesin huomioiden. Neutralisointiin keskittyminen selventää sitä, mitä juuri yleinen neutraalisuusmodifikaatio motivoituneesti pohjustaa, so. millä tavalla yleinen neutraalisuusmodifikaatio on neutralisointilajien itsesitoutumisen B-ehto, ja täten pohja neutralisoinnin olemukselliselle motivaatiolle (ehdolle A). Tällöin olennaista ei ole neutralisoitavan muistiteesin motivaatio, eikä muistiteesinä neutralisoivan kuvittelun motivaatio, vaan kuvittelua ehdollistavan *leikittelevyyden* motivaatio⁴⁷. Näin ollen leikittelevyyden mahdollistama *konstituutio* selventää kuvittelun ja yleisen neutraalisuusmodifikaation välistä kytköstä.

Kaikki tämä edellyttää syventymistä neutralisoinnille keskeiseen konstituutioon (luku 3.2.1), leikittelevyyden luonteeseen (luku 3.2.2), kuvittelevan neutraalisuuden problematiikkaan (luku 3.2.3) sekä yleisen neutraalisuusmodifikaation konstituution systemaattiseen analyysiin (luku 4). Aiheeseen palataan viimeisen kerran luvussa 4.3, kun olen määrittänyt riittävät perusteet yleisen neutraalisuusmodifikaation merkitykselle.

⁴⁵ Muistavan asettamisen olemuksellisen asennoitumisen määrittäminen vaatisi muistin fenomenologista analyysiä ja täten jatkotutkimuksia.

⁴⁶ Olen määrittänyt ehdon A perusteet (i) ja (ii) luvussa 2.3.2; kyse on motivaation määritelmästä.

⁴⁷ Leikittelevyys, esimerkiksi kuvitteellisessa elättelyssä, on mahdollista, koska se on motivoitu ominaisella tavalla. Vaikka pelissä ei olisi sääntöjä (so. se olisi sattumanvarainen tai tarkoitukseton), pelin mahdollisuus pelinä määrittyisi silti *joitain* intressejä ja päämääriä täyttäen – siis motivoitusti. Se rakentuisi normatiivisesti jonkin sellaisen varaan, joka mahdollistaisi pelin merkityksellisyyden: säännöttömyys itse olisi sääntö ja tarkoituksettomuus itse olisi tarkoitus. Kun leikki omaksutaan leikkinä, tämä omaksunta itse ei ole leikkiä, teeskentelyä eikä näennäisyyttä. Nämä huomiot havainnollistavat myös yleisen neutraalisuusmodifikaation ja itsesitoutumisen välttämättömyyttä.

3.2 Iteroitavuuden ongelmakenttä

Ratkaisevin ero fantasian ja yleisen neutraalisuusmodifikaation välillä koskee iteroitavuutta (Husserl 1982, 262). Iteroitavuus tarkoittaa operaatioiden toistoa tai sisäkkäisyyttä, kuten kuvittelua kuvitelmassa. Ei ole neutralisoinnin neutralisointia⁴⁸. Tämän vuoksi väitin luvussa 2.3, ettei epokhe voi sulkeistaa itseään: uskomuksista pidättäytymisen pidättäytymisessä ei ole mieltä, sillä jälkimmäinen pidättäytyminen ei koskisi uskomusta eikä neutralisoisi mitään. Kaikkein selkeimmillään neutralisoinnin neutralisointi merkitsisi neutralisoinnista pidättäytymistä ja täten jotain asetettavaa. Ylipäänsä neutralisointi kohdistuu vain asetuksiin, ei toisiin neutraalisuusmodifikaatioihin, kuten on mainittu.⁴⁹

Fantasia ilmentää kuitenkin kerrostumia, jotka vaikuttaisivat edellyttävän uudelleenneutralisointia. Tämä kyseenalaistaisi kuvittelun ja yleisen neutraalisuusmodifikaation välisen kytköksen kahdesta syystä. Ensinnäkin neutralisoinnin neutralisoinnista *seuraisi* jotain positionaalista, kuten aiemmin todettiin, ja tätä ei voi hyväksyä yleisen neutraalisuusmodifikaation näkökulmasta. Toiseksi: ainoa vaihtoehto uudelleenneutralisoinnille vaikuttaisi olevan *lähtökohtaisen* positionaalisuuden myöntäminen kuvittelevalle neutralisoinnille. Esimerkiksi Brainard väittää, että iteroitavuus ylipäänsä *edellyttää* vähintäänkin minimaalisella tavalla asetettavaa tietoisuutta (Brainard 2002, 165–166)⁵⁰. Tätäkään ei voi hyväksyä yleisen neutraalisuusmodifikaation näkökulmasta.

Lopputuloksena on kaikissa sama: kuvittelun iteroitavuus edellyttää positionaalisuutta. Tämä poikkeaa yleisestä kannasta, jonka mukaan kuvittelu ei aseta mitään (mm. Taipale 2007, 194), kuten myös neutraalisuusmodifikaation tähänastisista periaatteista. Kyseessä on niin poikkeuksellinen väite, että jää arvoitukseksi, millä tavalla kuvittelu voisi ylipäänsä olla neutraalia tietoisuutta. Kyse ei ole pelkästä erosta kuvittelevan neutralisointilajin ja ”puhtaan” neutraalisuusmodifikaation välillä, vaan argumentista, joka eristää yleisen neutraalisuusmodifikaation kokonaan ”alalajeistaan” – ilman perusteita neutralisointilajien suhteesta neutraalisuusmodifikaatioiden yleisiin periaatteisiin ja ilman perusteita siitä, mitä yleisellä neutraalisuusmodifikaatiolla loppujen lopuksi tarkoitettaisiin. Tämä olisi verrattavissa siihen, että appelsiinin ja

⁴⁸ Sama elämys voi kattaa useita neutraalisuusmodifikaatioita, kunhan kyse ei ole *saman* neutralisoinnin toistosta tai esimerkiksi neutraalisuusmodifikaation ”itseneutralisoinnista”. Husserl mainitsee esim. kaksinkertaisen neutraalisuusmodifikaation mahdollisuuden (Husserl 2005, 691). *Neutralisoituja teesejä* voi tietenkin olla useita samassa elämyksessä, mutta yleisen neutraalisuusmodifikaation kannalta olennaisinta on tunnistaa neutralisointilajien moninaisuus samassa elämyksessä.

⁴⁹ Husserl itse ei *perustele* yleisen neutraalisuusmodifikaation iteroimattomuutta, joten nämä perusteet täytyy päätellä erikseen.

⁵⁰ Husserl itse ei myönnä tätä, ei edes teoksessa *Ideen I*, jossa hän korostaa neutraalisuuden ja kuvittelun eroa kaikkein määrätietoisimmin (Husserl 1982, 260).

omenan käsitteet erotettaisiin kokonaan hedelmän käsitteestä. Appelsiini ja omena olisivat edelleen hedelmiä, mutta jäisi epäselväksi, kuinka tämä olisi mahdollista, sillä appelsiini ja omena olisivat määritelmällisesti ristiriidassa yläkäsitteensä kanssa. Väitteet ja määritelmät koskien erillistä, puhdasta neutraalisuusmodifikaatiota ovat verrattavissa ”hedelmään sinänsä”, joka on eristetty kaikista viittaussuhteista.⁵¹

Lähestyessäni iteroitavuuden ongelmaa käsittelen ensin yksinkertaisemman ongelman, joka koskee kuvittelun tuottavuutta. Tässä kuvailussa havainnollistuu yhtäältä se, mitä kuvittelussa ”saadaan aikaiseksi” ja toisaalta, mitä kuvittelu merkitsee leikittelevänä neutralisointilajina. Tuottamisen rinnalla määrittelen luvun 4 ja yleisen neutraalisuusmodifikaation merkityksellistämisen kannalta ratkaisevan fenomenologisen käsitteen: konstituution. Nämä selvennykset pohjustavat asetusongelman ratkaisua.

Toiseksi keskityn leikittelevyyden luonteeseen. Perustelen pidättäytymisen ja leikittelevyyden eron sillä, että neutraalisuuden ”formaalin”⁵² rakenteen voi ymmärtää kahdella eri tavalla, ja tähän mennessä ns. ”puhdas” neutraalisuus on painottanut pelkästään yhtä puolta: pidättäytymistä. Nähdäkseni neutraalisuusmodifikaation oppi teoksessa *Ideen I* sekä Brainardin argumentit pohjautuvat siis pidättäytyvään neutraalisuuteen. Brainard toki erottaa epokhen yleisestä neutraalisuusmodifikaatiosta, mutta hän ei poissulje – eikä hän voi poissulkea – pidättäytymisen momenttia. Pidättäytymisen sekä leikittelevyyden poissuljenta on mahdotonta, sikäli kun neutraalisuusmodifikaation olemus koostuu näistä momenteista.

Neutraalisuusmodifikaation radikaali erottelu yksittäisistä neutralisointilajeista on Brainardin argumentaatioissa mahdollista, koska puhtaan neutraalisuusmodifikaation luonnehdinta perustuu edelleen (ja huomaamattomasti) yksittäisiä neutralisointilajeja määrittäviin piirteisiin. Jos Brainardin argumentti koskeekin itse asiassa eroa *neutraalisuusmomenttien välillä*, eikä eroa kuvittelun ja yleisen neutraalisuusmodifikaation välillä, on selvítettävä millä tavalla momentit eroavat toisistaan, millä tavalla kytkeytyvät toisiinsa yleisessä neutraalisuusmodifikaatioissa (luku 4.3), ja kuinka leikittelevyyden ja positionaalisuuden välinen suhde eroaa pidättäytymisen ja positionaalisuuden suhteesta. Tämän lisäksi on selvítettävä, missä määrin leikittelevyys on

⁵¹ Jos hedelmä käsitetään täysin itsessään olevana, omenaa ei voi tietenkään samaistaa tähän ”hedelmään sinänsä”, mutta, jos omena on hedelmälaji, sen tulee noudattaa hedelmän sinänsä määritelmällisiä piirteitä. Vastaavan on pädetävä yleisen neutraalisuusmodifikaation ja kuvittelun kohdalla. Brainardin ongelma on se, että yleinen neutraalisuusmodifikaatio ei ole hänellä pelkästään yläkäsite, vaan tyystin oma neutraalisuusmodifikaationsa: kuin hedelmä sinänsä, täysin omana lajinaan, eroten kaikista muista lajeista sekä yksilöistä.

⁵² Pyrkimyksenäni ei ole väittää mitään neutraalisuusmodifikaation ontologisesta statuksesta. Luonnehdin pikemminkin heuristiikan, jonka pohjalta neutraalisuus on ymmärrettävissä mahdollisimman uskollisesti. Väitän, että neutraalisuusmodifikaation ymmärtäminen perustuu kahden eri jäsentymistavan varaan, ja havainnollistan näitä jäsennyksiä loogisilla rakenteilla (vrt. luku 2.2). Vastaavalla tavalla yleisen neutraalisuusmodifikaation käsittäminen ”järjestelmänä” on heuristinen tapa selvittää ja tarkentaa neutraalisuusmodifikaation artikuloimista sekä merkitystä.

huomioitu teoksessa *Ideen I*, sikäli kun yleisen neutraalisuusmodifikaation analyysi ei ole voinut välttyä tältä aiheelta.

Lopuksi selvennän ja kehitän iteroitavuuden merkitystä. Tulkintani perustuu husserlilaiselle teorialle intentionaalisen tietoisuuden monisäteisyydestä sekä rinnakkaisten teesien ja kvasiteesien pohjustussuhteista, joita käsitellään tarkemmin viimeisessä pääluvussa. Hyödynnän myös hypoteettisen muutoksen lakia (ks. luku 2.2).

3.2.1 Konstituutio ja tuottaminen

Konstitutiivisuus ja produktiivisuus eivät merkitse samaa. Marco Cavallaro osoittaa konstituoinnin ja tuottamisen eron viittaamalla (itse)kehkeytymisen tai -ilmaantumisen käsitteeseen (engl. *self-manifestation*), joka merkitsee ensisijaisesti konstituutiota. Hänen esimerkissään minuus ei ole aikaansaannos eikä aikaansaantia, vaan synteettisesti ”kehkeytyvä itseys” – ja täten jotain *konstitutiivista*. (Cavallaro 2014, 175). Koska konstituution käsite on husserlilaiselle fenomenologialle erityisen tärkeä, määrittelen sen vielä fenomenologisen filosofian lähtökohtien kautta.

Fenomenologista tutkimuskenttää määrittää transsendentaalinen tietoisuus tai transsendentaalisuuden piiri, kuten on todettu. Tutkimuskenttä on jaettavissa i) merkityksellisten kohteiden ilmenemistapojen eideettiseen eli olemukselliseen kuvailuun, sekä ii) intentionaalisten, merkityksiä tavoittavien ja asettavien aktien välttämättömien mahdollisuusehtojen kuvailuun. Merkitysten kehkeytymistä kutsutaan konstitutioksi ja tämän kehkeytymisen a priori-ehtoja transsendentaalisiksi rakenteiksi. Transsendentaalista fenomenologiaa kutsutaan tämän vuoksi myös konstitutiiviseksi fenomenologiaksi: kyseessä on merkityksellisten ilmiöiden ja merkityksellistämisen itsensä olemuksellisia piirteitä ja yleisiä lainmukaisuuksia kuvaileva filosofia. Intentionaaliset elämykset ovat rakenteellisesti ja täten lähtökohtaisesti konstitutiivisia, jonka vuoksi myös neutraalisuusmodifikaatiolla on osansa elämysten konstituutiossa. Tämä todennetaan tarkemmin seuraavassa luvussa.

Sekä asettava että neutraali tietoisuus ovat näin ollen konstitutiivisia. Kaikki elämykset eivät ole kuitenkaan tuottavia – eivät edes kaikki asettavat elämykset⁵³. Kaikki tuottavat elämykset pohjautuvat sen sijaan asettavaan tietoisuuteen, sillä tuottaminen vaatii uskomusten täyttymistä doksisessa asettamisessa (Husserl 2008, 310). Näin ollen asettava tietoisuus, tarkalleen ottaen doksisesti asettava tietoisuus, on tuottamisen mahdollisuusehto.

Voiko kuvittelu olla tuottavaa tietoisuutta? Monien fenomenologioiden mukaan kyllä (De Warren 2015, 250; Geniusas 2020; Ricoeur tekstissä Levy 2014). Brainard korostaa, että kuvittelu on iteroitavuutensa vuoksi tuottavaa, kuten on mainittu. Husserl

⁵³ Esimerkiksi *ilmaiseminen* ei tuota mitään husserlilaisessa fenomenologiassa (Husserl 1982, 296): se pikemminkin välittää jotain sellaista, mikä on aina ja jo tuotettu etukäteen. Lisäksi tuottamisella ei viitata, kuten ei konstituutiollakaan, aktuaalisiin tekoihin tai esimerkiksi valmistamiseen.

itse väittää, että neutraalisuusmodifikaatiot, mukaan lukien kuvitelmat, ovat tuotos-
ten ”heijastumia” (Husserl 1982, 258): kyse ei ole täten varsinaisesta tuottamisesta.
Kuvittelun produktiivisuus on luonnehdittavissa tarkalleen ottaen reproduktiivisuu-
tena⁵⁴, koska kuvittelu pohjautuu muistiteeseihin ja muistava asettaminen on *uudelleentuo-
ttavaa* asettamista (emt., 260).⁵⁵

Tämä ei tarkoita sitä, etteikö kuvittelulla olisi *yhteyttä* tuottamiseen, esimerkiksi
luovassa työssä. Fantasia muodostaa ainutlaatuisia ja uusia sommitelmia, vaikka
nämä sommitelmat koostuvatkin osista, jotka eivät ole ainutlaatuisia eivätkä uusia.
Sikäli kun luovuus perustuu tähän, juuri luovuuden kautta yleinen neutraalisuusmo-
difikaatio – ei siis pelkästään kuvittelu – on yhteydessä tuottavuuteen. Epokhen mah-
dollistama sitoutumattomuus sekä kuvittelun kautta toteutuva leikittely konstituoi-
vat luovia mahdollisuuksia, joita ei ole kyseisissä neutraalisuusmodifikaatioissa ase-
tettu eikä tuotettu (ei mahdollisuuksina eikä ylipäänsä), mutta jotka olisi *mahdollista*
asettaa tai tuottaa. Esimerkiksi fenomenologisen epokhen kaltainen laaja-alainen sul-
keistaminen ei toteudu itseriittoisesti, saati mielivaltaisesti, vaan motivoitusti – tuot-
tavien, asettavien aktien intressejä ”palvellen” (Husserl 2005, 694). Vastaavasti kuvit-
telun reproduktioista koostuvat sommitelmat konstituivat uusia asetusmahdollis-
uuksia. Palaan tähän huomioon luvussa 4.3.

Yleinen neutraalisuusmodifikaatio itse ei tuota eikä luo: mutta sen ei-tuottava tai
uudelleentuottava luonne voi pohjustaa luomuksia, varsinaisia asetuksia. Tässä mie-
lessä puhe kuvittelun tuottavuudesta on hyväksyttävissä: nimittäin silloin, kun viit-
taamme luovuuden ja tuottavuuden *ehtoihin* (ja *sisällytämme* nämä ehdot kyseisten kä-
sitteiden määritelmiin), joiden ei itsessään tarvitse olla positionaalisia. Nähdäkseni
mielikuvituksen tuottavuutta korostavat näkökulmat huomioivat kuvittelun tällai-
sessa laajennetussa mielessä, siinä missä reproduktiivisuutta korostavat näkökulmat
keskittyvät kuvitteluun muistiteesin neutralisoinnin ja täten neutraalitietoisuuden nä-
kökulmasta. Olennaista näissä kuvauksissa on se, että myös tuottavuutta korostava
näkökulma on perusteltavissa yleisen neutraalisuusmodifikaation pohjalta.

3.2.2 Näennäinen asettaminen ja leikittelevyys

Konstituution, tuottamisen ja uudelleentuottamisen erottelut eivät kuitenkaan rat-
kaise Brainardin luonnehtimaa asetusongelmaa. Lähestyn aihetta määrittelemällä
merkittävän eron kahden neutraalisuusmomentin välillä. On totta, että juuri neutraa-
lisuus yhdistää pidättäytymisen ja leikittelevyyden momenteja, ja täten epokhen ja

⁵⁴ Toisaalta esim. eideettisen variaation yhteydessä Husserl käsittelee kuvittelua tuottavana, ei
uudelleentuottavana (esim. Husserl 1975, 341). Tämä on selitettävissä esimerkiksi sillä, että tuot-
taminen koskee eideettisen variaation menetelmää, eikä pelkkää kuvittelua. Tätä läheisesti muis-
tuttava ongelma tavattiin fenomenologisen reduktion yhteydessä, luvussa 2.3.2 (argumentti I).

⁵⁵ Muun muassa Sartre (2004) keskittyy kuvittelun reproduktiivisuuteen ainakin silloin, kun kyse
on tarkkarajaisesti kuvitteluakteista.

kuvittelun neutralisointilajeja: kumpikin puoli suhtautuu asetuksiin *sitoutumatta vakavasti*⁵⁶ niitä määrittäviin uskomistapoihin sekä olemismerkityksiin. Pidättäytymisen ja leikittelevyyden välillä vallitsee kuitenkin olennainen sävyero, jonka vuoksi neutraalisuuden luonne on ylipäänsä ymmärrettävä vähintään kahdella eri tavalla. Havainnollistan tätä eroa keskittymällä neutraalisuusmodifikaation kahteen yleiseen kuvailutapaan: ”ei-eikä” ja ”ikään kuin”. Rakenteellisesti kumpikin merkitsee neutraalisuutta, mutta – kuten epokhe ja kuvittelu painottuvat neutraalisuusmomenteihin omilla tavoillaan – nämä kuvailutavat painottavat eri momenteja.

Ennen pidättäytymisen ja leikittelevyyden vertailua, selvitän kuitenkin missä määrin Husserl (teoksessa *Ideen I*) ja Brainard ovat huomioineet leikittelevyyden momentin analyysissään. Täsmällisimmät kuvailut koskevat neutraalitietoisuutta, jonka kautta Husserl luonnehtii asetusten ”varjostamista” (Husserl 1982, 269). Sikäli kun kyse on asetusten uudelleentuottavasta imitaatiosta, neutraalitietoisuus sekä kvasi-teesit ovat kuvailtavissa myös epäautenttisuutena (Brainard 2002, 169). Nämä piirteet viittaavat leikittelyyn (ks. alaviite 56). Leikittelevyys ei kuitenkaan palaudu esim. kopiointiin, sillä kuvittelun epäautenttisuus ei koske pelkästään reproduktiivisuutta: *se on myös jäljentämisenä epäautenttista*. Muisti voi vain toistaa (ja muistina se toistaa autenttisesti juuri sen mitä muistetaan), mutta kuvitelma voi toistaa *toisin*⁵⁷ (so. ”epäautenttisesti”). Juuri tässä mielessä kuvittelu ilmentää neutraalisuusmomenttiaan.

Neutraalisuus ei voisi olla luovuuden ja uutuuden ennakkoehto, mikäli se pelkästään varjostaisi asetuksia: autenttinen toistuvuus ja reproduktiivisuus ovat *muistamista*, ei kuvittelua. Tämä pätee myös silloin, vaikka muistot olisivat puutteellisia tai kuvitelmillä täydennettyjä⁵⁸, sillä se, mikä muistossa on määritelmällisesti muistoa, on uudelleentuottavana toistona joka tapauksessa autenttista. Jos muistelen lapsuuteni punaista leikkimökkiä, mutta miellänkin sen sinisenä, kyse on edelleen

⁵⁶ Tarkoitan sitoutumattomuudella sekä pidättäytymistä että leikittelevyyttä, mutta se eittämättä korostaa ensimmäistä enemmän kuin jälkimmäistä. Leikittelevyys tavoitetaan, kun ilmaisuun lisätään jotain mikä kyseenalaistaa asenteellisen vakavuuden. Tämä korostaa edelleen sitoutumattomuutta, mutta mahdollistaa uudenlaisia ilmaisuja: ”En sitoudu tähän vakavasti” tai ”Sitoudun tähän leikilläni.”

⁵⁷ Tässä mielessä neutraalisuusmodifikaation käsite olisi olennainen *toiston* filosofisissa käsiteanalyysissä. Esimerkiksi Judith Butler hyödyntää teoksessaan *Gender Trouble* (1990) diskursiivisen toiston ja toisintoistamisen käsitteitä. Performatiivisuus, diskursiivisuus ja toistomahdollisuudet kytkeytyvät olennaisella tavalla yleisen neutraalisuusmodifikaation aihealueeseen, kuten leikittelyyn ja eläytymiseen (ks. luku 4). Diskurssin etymologinen juuri (lat. *discursus*) merkitseekin ympäriinsä juoksemista (vrt. piirileikit ja muut seurapelit). Diskursiiviset rakenteet ja käytännöt ovat lähtökohtaisesti tulkittavissa *toistoa ilmentävänä leikittelynä*. Toisin sanoen, jos diskurssin ja pelin käsitteet ymmärretään toisiinsa kietoutuneina (vrt. Wittgensteinin kielipeli-käsite), niillä on suora, konstitutiivinen yhteys yleiseen neutraalisuusmodifikaatioon.

⁵⁸ ”Väärä” muisto ei ole muisto alun perinkään, vaan pikemminkin *kuvitelma* (joka vuorostaan *muistetaan* virheellisesti aitona tapahtumana kuvitelman sijaan). Synteettisen yhdenmukaisuuden nimissä (ks. luku 4.2.2) kvasi-teesin läsnäolo muistissa tekee *koko muistosta kuvitelman*, sikäli kun kyse on yhdestä ja samasta synteestistä. Tämän ”kuvitteellisen muiston” voi tietenkin jälkikäteen muistaa, kuten on todettu, koska tämä uusi muistamisen akti ei kuulu alkuperäiseen synteesiin.

uudelleentuottamisesta, mutta epäautenttisesti, neutraalissa mielessä, *sillä kuvittelemani* leikkimökki on väriltään epäautenttinen *muistamaani* leikkimökkiin verrattuna. Se on *ikään kuin* lapsuuteni tuttu leikkimökki, mutta ratkaisevasti myös jotain aivan muuta – jotain uutta.

Se mitä kuvittelun avulla saadaan selville, voi olla kuitenkin myös autenttista. Tämän vuoksi Husserl korostaa vapaan kuvittelun merkitystä teoksissaan: kuvittelu ehdollistaa oppimista ja – ratkaisevalla tavalla – eideettisen tiedon hankintaa (Husserl 2001, 288). Neutraalitietoisuus ns. ”vastaolemuksista” vastaa tarkasti ”aitoja” olemuksia (emt. 1982, 270), ja hyvin yksinkertaisesti syystä: mitään olemuksellisesti tai loogisesti välttämätöntä *ei voi kuvitella toisin kuin se on*. Tässä mielessä neutraalisuus ja positionaalisuus ovat yhdenvertaisia (emt., 337) – ja tämä mahdollistaa analogian neutraalisuuden ja loogisten rakenteiden välillä. Olen maininnut tämän luvussa 2.2 ja seuraavaksi havainnollistan sen avulla neutraalisuusmomenteja.

Väitän, että neutraalisuutta epäsuorasti kuvaileva ”Ei ole, eikä ei-oleva”-muoto korostaa ensisijaisesti pidättäytymisen momenttia, siinä missä *ikään kuin*-modus kuvailee erityisesti leikittelevyyttä. Sekä pidättäytyminen että leikittelevyys ilmentävät olennaisella tavalla *sitoutumattomuutta ja ratkaisemattomuutta*. Kaikki tämä on havainnollistettavissa formalisoivalla esimerkillä⁵⁹. Huomautan nimittäin, että saman muuttujan positiota ja negaatiota koskeva ”ei-eikä” on loogisessa mielessä ratkaisematon ja huomautan, että ”ei X eikä ei-X” on *ekvivalentti* muodon ”sekä ei-X että X” kanssa⁶⁰. Väitän, että kuvittelu ilmentää rakenteellisesti juuri tätä jälkimmäistä kuvailua, mutta muodossa ”*ikään kuin* ei-X ja *ikään kuin* X”. Koska kyse on ratkaisemattomuudesta, kyse ei ole *varsinaisesti* kummastakaan. Toisin sanoen kyse on kummastakin pelkästään *näennäisessä* mielessä.

Tällaisen kuvailun valossa kuvittelulla on omalaatuinen suhde asettamiseen: kyse on *näennäisestä asettamisesta*. Näennäisen asettamisen käsitteellä korostan yhtäältä kuvittelevaa neutraalisuutta ja toisaalta sävyeroa *sulkeistetun* teesin ja näennäisenä *eläteltävään* teesin välillä. Husserlin käytössä ”kvasipositionaalisuus” noudattaa vain ensimmäistä piirrettä (emt. 1975, 167 ja emt. 1999, 59). Näennäinen ja sulkeistettu asetus ovat kumpikin tietty neutraalisuusmodifikaatioita. Ero ei ole neutralisoidun kohteen statuksessa, vaan kyse on kahdesta mahdollisesta neutraalitietoisuuden tavasta suuntautua kohteeseen tai vaihtoehtoisesti kahdesta neutraalisuuden aspektista. Jäsennykseni päällimmäinen väite on kuitenkin se, ettei leikittelylle ominaista

⁵⁹ Logiikka ei voi kuvata fenomenologista neutraalisuutta sisällöllisesti, kuten on todettu. Positionaalisesta näkökulmasta neutraalisuus voi ilmentyä vain ja ainoastaan ratkaisemattomuutena – mutta loogisessa viitekehyksessä moni asia voi olla ristiriitainen ilman, että tällaisia asioita luonnehdittaisiin ensisijaisesti ”neutraaleina”. Tämän vuoksi neutraalisuuden analyysi ei voi vastata esim. ristiriidan analyysiä.

⁶⁰ Tämä perustuu De Morganin lakiin.

sitoutumattomuutta voi samaistaa pidättäytymisen momenttiin, eikä yleistä neutraalisuusmodifikaatiota voi täten luonnehtia yksinomaan muodolla "ei-eikä".

Kuvittelu ei ominaisen neutraalisuusmomenttinsa mielessä pidättäydy asetuksesta, vaan se on elättelyä asetusmahdollisuuksien *välillä* pysähtymättä kumpaankaan. Esimerkiksi, jos minulta kysytään, että uskonko "X" vai "ei-X", sulkeistava vastaukseni olisi "Pidättäydyn ottamasta kantaa [ratkaisematon; ei X eikä ei-X]". Mutta, jos elättelen mahdollisuuksia (uskomatta näihin mahdollisuuksiin *mahdollisuuksina*), kantani olisi päättämätön "Ikään kuin X ja ikään kuin ei-X" [ratkaisematon; sekä X että ei-X]". Toisin sanoen elättelen kumpaakin vaihtoehtoa näennäisesti – asettamatta kumpaakaan⁶¹. Pohjimmiltaan kumpikin vastaus ilmentää neutraalisuusmodifikaatiota.⁶² Jos teen lopulta oletuksen, asetan viimein jotain varsinaista: "Ehkä X" tai "Ehkä ei-X."⁶³ Näin ollen hypoteettista muutosta koskenut ongelma ("uskon loikka") saa selityksensä nimenomaan kuvittelun kautta: fantasia täyttää sen "kuilun", jonka myötä kvasiteesin ratkaisemattomuus voi purkautua oletukseksi.

Mutta missä mielessä pidättäytymisen kanssa ekvivalentti "sekä X että ei-X" on yhdistettävissä modukseen "ikään kuin"? Kyse on yksinkertaisesti siitä, että kuvittelussa jokin tavanomaisesti asetettu kohde on miellellävissä *toisenlaisena*. Sikäli kun voimme kuvitella kohteen toisenlaisena, kyseisen kohteen olemismerkitystä ei määritä looginen *välttämättömyys*: koska kohde "voisi olla" toisin kuin se on asetettu, sen *olemismerkitys* – sellaisena kuin se on – on avoin kahdelle perimmäiselle mahdollisuudelle. Kuviteltavan toisinoleminen – ja täten mahdollisten olemismerkitysten sitoutumaton elättely – *perustuu* pohjimmiltaan siihen, että kuviteltava on miellellävissä *sekä olevana että ei-olevana* (emt. 1975, 345). Tämä ei tarkoita sitä, että kuvittelisimme nimenomaan tässä loogisesti ristiriitaisessa mielessä kuvittelumme kohteita: juuri tähän emme pysty, kuten olen todennut aiemmin tässä luvussa.

Koska neutraalisuutta ei voi ilmaista loogisesti, "ikään kuin" on sille parempi muoto kuin "sekä ei-X että X", ja juuri tämän vuoksi ilmaisun jälkimmäisen

⁶¹ Derrida on tunnistanut tämän piirteen. Hänen mukaansa "vapaa leikki" [ransk. *jeu libre*] on aina vuorottelua läsnäolon ja poissaolon välillä" (Derrida 1978, 294). Lisäksi Derrida on lähestynyt "ei-eikä"- ja "sekä-että"-muotoja omassa filosofiassaan (mm. emt. 1995, 89). Lähestymistapani eroaa Derridan dekonstruktivisesta projektista, sillä noudatan tässä tutkielmassa transsendentaalisen filosofian rajoja. Yleistä neutraalisuusmodifikaatiota sekä sen systemaattista analyysiä koskeva *kriittinen analyysi* vaatisi oman tutkielmansa.

⁶² Eroa voi havainnollistaa myös vertaamalla sulkeistavaa epokhea sulkumerkkeihin ja kuvittelevaa elättelyä lainausmerkkeihin, sikäli kun näillä merkeillä ilmaistaan pidättäytymistä ja leikitteilyä. Mainitsin luvussa 2.3, kuinka neutraalisuusmodifikaatio on artikuloitavissa paremmin lauseiden sisältämällä tai välisillä rakenteellisilla konnektiiveilla kuin väitteillä. Sen sijaan arkikielen kontekstissa ilmennämme neutraalisuusmodifikaatiota (tai sen kaltaisia piirteitä) merkeillä, jotka modifioivat ilmaisuaamme.

⁶³ Oletus ei voi olla samanaikaisesti kumpikin. Oletus sitoutuu minimaalisen positionaalisen mielessä jompaankumpaan vaihtoehtoon. Tässä mielessä neutraalisuutta luonnehtiva sitoutumattomuus edeltää vapaudessaan asetettavuutta, ja tämän vuoksi neutraalisuusmodifikaatiot voivat pohjustaa asetettavuuden vapautta, joka on mainittu luvussa 2.2. Tästä mahdollisuudesta enemmän ks. luku 4.

muodossa "Ikään kuin ei-X ja ikään kuin X." Neutraalisuuden ja tavallisen lauselogiikan ongelma kiteytyy kaikessa yksinkertaisuudessaan siihen, että muuttujat ovat ilmaistavissa vain kaksiarvoisesti (ja kumpikin näistä ilmentää positionaalisuutta). Siksi myös pidättäytymistä kuvaava "ei X eikä ei-X" hyödyntää kuvauksessaan *kieltoa*⁶⁴, vaikka kyse ei ole kiellosta. Pidättäytyminen ja leikittelevyys eivät ole toisin sanoen palautettavissa formaalin ilmaisun⁶⁵ tasolle. Tällaiset ilmaisutavat on vain tarkkarajaisia havainnollistuksia, ja niitä on käytetty ainoastaan heuristisina välineinä – ei evidenssinä.

Ratkaisuni asetusongelmaan on loppujen lopuksi se, että kuvittelua määrittävä leikittelevyys on ns. "lähempänä" positionaalisuutta kuin uskomuksista pidättäytyminen, koska kuvittelu mahdollistaa leikittelevän suhteen – sitoutumattoman "liikkeen" asetusmahdollisuuksien välillä. Kyse ei ole silti varsinaisesta asettamisesta – ei edes minimaalisesta sellaisesta. Tämä on kuitenkin hyväksyttävissä vasta siinä tapauksessa, kun iteroitavuuden ongelma on ratkaistu. Luvun viimeinen analyysi perustuu seuraavaan perusajatukseen: jos kuvitelmien iteroitavuudessa on jotain asettavaa, *sen ei tarvitse merkitä kuvittelun asetettavuutta*, eikä kuvitelmien iteroitavuus välttämättä johdu kuvittelusta itsestään.

3.2.3 Tulkinta iteroitavuudesta

Miksi olen lähestynyt tuottamisen ja asettamisen ongelmia, jos ratkaisu lähtökohtaiseen iteroitavuuden ongelmaan häivyttäisi nämä muut ongelmat? Olen analysoinut kuvittelevan neutraalisuuden problematiikkaa kattavasti seuraavista syistä. Ensinnäkin mielikuvituksen tuottavuutta ja asetussuhteita koskevat aiheet ovat neutraalisuusmodifikaation analyysille olennaisia myös *ilman* kytköstä iteroitavuuden ongelmakenttään. Niiden käsittely on tuonut ilmi neutraalisuusmodifikaatioiden yleisiä piirteitä ja periaatteita, jotka lisäksi mahdollistavat iteroitavuuden analyysin yleisen neutraalisuusmodifikaation näkökulmasta.

Ottaen huomioon hypoteettisen muutoksen lain, myös kuvittelun kvasiteeseillä on oltava yhteys olettamiseen. Väitinkin aiemmin, että juuri kuvitteleva neutraalisuus selittää hypoteettisen muutoksen, sillä kyseisen siirtymän potentiaalisuus *muodostuu* kuvittelussa. Voimme esimerkiksi puhua olettavista kuvitelmista, jolloin kyse on olettusten neutraalisuusmodifikaatioista – esimerkiksi leikkimielisestä, spekulatiivisesta elättelystä. Tämä on muutettavissa varsinaiseksi olettamiseksi, ja sama koskee

⁶⁴ "Pidättäytyminen" on ilmaistu koko lausetta määrittävällä pääkonnektiivilla "ei", mikä on neutraalisuuden kannalta virheellistä.

⁶⁵ Jatkotutkimusten tulisi keskittyä mm. *neutraalin ilmaisun* (Husserl 1982, 296–297) ja "itseksään ajattelun" (emt., 259) (saks. *sich denken*) suhteeseen. Nimittäin eikö mietiskely (ns. "sisäisenä monologina") olekin "ikään kuin ääneen puhumista" - predikatiivista asettamista, joka edellyttää jatkuvaa kuvittelua? Aihetta ei ole käsitelty *tässä* tutkielmassa, sillä tutkielmani käsitteelliset työkalut sekä analysoidut piirteet ja periaatteet (etenkin luvun 4 myötä) eivät paljastaisi siitä mitään varsinaisesti uutta ja merkittävää *tämän* tutkielman päämäärien kannalta.

muidenkin uskomustapojen neutraalisuusmodifikaatioita: näennäisestä epäilystä voi tulla varsinaista epäilyä *oletuksen kautta*. Näennäisestä uskomuksesta on ylipäänsä johdettavissa *mahdollisuus* tällaiselle asetukselle; kuvailin tällä tavalla toisinolemista ja kuvittelun edellytyksiä edellisessä alaluvussa. Fantasian näennäisesti asettava elättely tarjoaa toisin sanoen riittävän perusteen hypoteettiselle muutokselle, sillä fantasia ilmentää hypoteettisen asetusmahdollisuuden⁶⁶. Näin ollen kuvittelun iteroitavuus on perusteltavissa hypoteettisen muutoksen avulla.

Esitän seuraavaksi tulkintani. Kaikki väitteet sekä käyttämäni käsitteet perustellaan ja määritellään kattavasti luvun 4 aikana. Toisin sanoen ratkaisu iteroitavuuden ongelmaan tarjoaa alustuksen systemaattisen analyysini tärkeimpään aiheeseen, joka on yleisen neutraalisuusmodifikaation konstituutio.

Kun mielikuvitus iteroidaan, sen kvasiteettinen maailma muutetaan oletukseksi, tarkalleen ottaen implisiittiseksi *taustaksi*, joka pohjustaa uutta kuvitelmaa: ”kuvitelmaa kuvitelmassa”. Iteroitavuus vaatii toisin sanoen *pohjustussuhteen*, eikä se ole palauttavissa pelkkään kuvitteluun. ”Kuvitelma kuvitelmassa” ei ole kuitenkaan yksinkertaista toistoa, sillä iteroitava kuvitelma eittämättä kontekstualisoituu uudella tavalla tässä prosessissa⁶⁷. Sikäli kun tämä kontekstualisointi – kuten myös iteroitavuus ylipäänsä – vaatii asettamista, vetoan siihen, että aiemman kuvitelman hypoteettinen muutos iteroitavaksi taustaksi pohjustaa *eläytymistä* uuteen kuvitelmaan.⁶⁸

Iteroitavuus ei ole toisin sanoen kuvittelun itsensä tulos. Kun kuvitelma iteroidaan, sen iteroitavuus ei pohjautu neutraalisuusmodifikaatioon (eikä täten kuvitteluun itseensä), vaan uuteen asetukseen. Näin ollen iteroitavuuden ongelma on selitettävissä *kuvatietoisuuden* tarjoamalla mallilla, ja neutraalisuusmodifikaation konstitutiivisella toimintakuvauksella koskien tätä mallia.

Iterointia ei voi kuitenkaan tyydyttävästi *kuvaillla* näennäisten asetusten ja varsinaisten asetusten ketjuilla. Iteroinnin kerrostumisessa on kuitenkin kyse *syventymisestä*, joka vastaa elämysten viitekehyksessä eläytymistä. Seuraavassa luvussa esiteltävä kuvatietoisuuden konstitutiivinen malli vastaa iteroinnin toimintakuvausta. Perustelen myös neutralisointilajien, hypoteettisen muutoksen, pohjustussuhteiden, eläytymisen ja taustan merkityssuhteet.

⁶⁶ Vastaavaa perusteltiin luvussa 2.2 asettavan tietoisuuden ehdottomalla vapaudella sekä materiaalisien implikaation ja oletuksen ontologisesti neutraalilla suhteella, mutta ilman tyydyttävää selitystä *siirtymälle itselleen*.

⁶⁷ Tapa, jolla kuvittelu *mahdollistaa pohjan jollekin uudelle*, on perusteltu luvuissa 3.2.1 ja 3.2.2. Aiheeseen palataan luvuissa 4.2.3 ja 4.3.

⁶⁸ Iterointia voisi perustella myös uuden kontekstiasetuksen (so. kontekstualisoinnin) sijaan *edellisen* kuvitelmakontekstin *sulkeistamisen* avulla. Mutta, jos kuvitelma on jotain sulkeistettavaa, se on *oletettava* joksikin sellaiseksi, josta on mahdollista pidättäytyä: se on toisin sanoen *jo* muutettu positionaaliseksi (so. oletukseksi) ennen sulkeistamista. Iteroinnin eläytymistä havainnollistava kuvatietoisuuden malli sallii toki sen, että konstitutiivinen neutralisointilaji olisi kuvitelman sijaan *epokhe*, mutta tällöin kyse ei ole *kuvitelman* sulkeistamisesta, eikä epokhe pohjusta uutta *kuvitelmaa*. Toisin sanoen tämä ei selittäisi iteroitavuutta.

4 YLEISEN NEUTRAALISUUSMODIFIKAATION KONSTITUUTIO

Edellisessä luvussa kaksi aihetta jäi avoimeksi. Ensimmäinen koski kuvausta neutraalisuusmomenttien ja neutralisointilajien lähtökohtaisesta itsesitoutumisesta, ja täten kuvausta yleisen neutraalisuusmodifikaation olemuksellisesta motivaatiosta. Toinen koski neutralisointilajien kytköstä yleisen neutraalisuusmodifikaation lainmukaisuuksiin, erityisesti iteroimattomuuden lakiin. Perustelin iteroitavuuden tavalla, joka ei tee kuvittelusta epäjohdonmukaista neutraalisuusmodifikaationa, mutta ilmiöön kuuluva dynamiikka vaatii selventämistä. Tässä luvussa analysoin yleisen neutraalisuusmodifikaation (merkitys)konstituutiota⁶⁹. Ratkaisen avoimeksi jääneet ongelmat ja johdan konklusion tutkimuskysymykseeni.

Luku havainnollistaa eläytyviä⁷⁰ elämyksiä, joiden konstituutio on riippuvainen yleisestä neutraalisuusmodifikaatiosta. Argumentoin tämän näkökulman lähtökohtaisuuden puolesta: juuri neutraalisuusmodifikaation fenomenologia selventää perusteet näille konstitutiivisille kytköksille, ja juuri neutraalisuuden ja positionaalisuuden dynamiikka mahdollistaa eläytyvät elämykset. Keskityn erityisesti *kuvatietoisuuden*⁷¹ rakenteeseen ja yleistän sen yleisen neutraalisuusmodifikaation avulla kaiken merkityksellistämisen konstitutiiviseksi malliksi. Analysoin, selvennän ja tarkennan aiheeseen liittyviä keskeiskäsitteitä.

Lopuksi palaan luvussa 3.1.2 luonnosteltuihin lähtökohtiin neutraalisuusmodifikaatioiden olemuksellisesta motivaatiosta ja määritän perusteet yleisen

⁶⁹ Tarkoitan konstituutiolla ylipäänsä merkitysten kehkeytymistä (ks. luku 3.2.1).

⁷⁰ Leikittelevyyden, leikin ja kuvittelevan eläytymisen fenomenologisesta dynamiikasta ks. Taipale 2021.

⁷¹ Kuviin liittyvät ontologiset ongelmat selventäisivät neutraalisuusmodifikaation ja kuvatietoisuuden välistä suhdetta myös jatkotutkimuksissa. Neutraalisuusmodifikaation filosofiset sukujuuret ovat tässä mielessä Platonin klassikossa *Sofisti* (n. 360 eaa.), johon myös monet muut tämän tutkielman teemat liittyvät: mm. ei-olemisen luonne (luku 2.2), epäautenttisuus ja ”teeskentely” (luku 3.2.2) jne.

neutraalisuusmodifikaation konstituutiolle. Juonnan konklusion ottaen huomioon neutraalisuusmodifikaatioiden motivaation (itsesitoutumisen A-ehto) sekä luvussa 4.2 selvitetyn transsendentaaliskonstitutiivisen pohjan (itsesitoutumisen B-ehto).

4.1 Kuvatietoisuus johtolankana neutraalisuusmodifikaatioiden konstituutiosta

Kuvailen tässä luvussa yleisen neutraalisuusmodifikaation konstitutiivista roolia kuvatietoisuudessa. Analysoin keskeisiä käsitteitä (mm. kuva, tausta, implisiittisyys ja potentiaalisuus) sekä periaatteita (mm. neutraalisuuden ja asetusten järjestystä koskevat lainmukaisuudet).

4.1.1 Kuvatietoisuuden rakenne

Kuvatietoisuus on eläytyvän merkityksellistämisen malli. Se konstituoii elämyksiä, joissa implisiittinen tietoisuus merkitsevistä kohteista välittää ja mahdollistaa eläytyvää tietoisuutta merkityistä sisällöistä. Kuvatietoisuus koskee ominaisesti juuri kuvallista käsittämistä, mutta luvussa 4.1.2 havainnollistan, kuinka kuvatietoisuuden malli on yleistettävissä. Kuvatietoisuus itse ei ole välttämättä ensisijainen intentionaalisessa merkityskonstituutiossa, vaan pikemminkin intentionaalista tietoisuutta vastaavat konstitutiiviset rakenteet ovat tunnistettavissa kuvatietoisuuden rakenteesta. Tämän vuoksi kuvatietoisuus on havainnollistava malli näistä kytköksistä. Ja, koska yleinen neutraalisuusmodifikaatio on kuvatietoisuudessa konstitutiivinen, sen merkitys – sekä sitä määrittävät piirteet ja periaatteet – tulee selvittää nimenomaan tässä yhteydessä.

Kuvatietoisuus on jaettavissa kuvaavaan ja kuvattuun kohteeseen: esimerkiksi maalaukseen (so. *kuva*⁷² materiaalisena ja erityisesti ”kuvaavana kohteena”) sekä siihen, mitä maalaus esittää (so. kuvattu sisältö). Kuvattuun sisältöön eläytyminen on olennaisella tavalla *kuvittelevaa* eläytymistä. (Taipale 2007, 194). Kun maisemamaalauksen sisältöön eläydytään, se koetaan ikään kuin ”elävänä” maisemana – ei pelkkänä maisemaa esittävänä kuvana. Tätä pohjustaa positionaalinen tietoisuus kuvasta, ja tämä asetus on *implisiittinen*, jotta eläytyminen kuvattuun sisältöön olisi mahdollista (emt.). Jos vuorostaan keskityn kuvaan eksplisiittisesti, arvioiden sitä esimerkiksi

⁷² Käyttäessäni kuvan käsitettä viittaen aina kuvaavaan kohteeseen, en materiaalisesta kohteeseen enkä kuvattuun sisältöön.

esteettisen⁷³ ilmaisun perusteella, en olisi eläytynyt sen esittämään sisältöön lainkaan samalla tavalla (emt., 195).

Jo tässä vaiheessa on tärkeä mainita, ettei neutraalisuusmodifikaation osuus kuvatietoisuudessa ole pelkästään eläytymisen mahdollisuusehtona, vaan myös pohjustuksena *tarkkaavaisuuden*⁷⁴ suuntautumiselle sekä vaihdoksille (Husserl 2005, 709). Tämä koskee olennaisesti tapaa, jolla iteroitavuus on kuvailtu luvussa 3.2.3, kuten myös sitä, kuinka implisiittisesti asetettu kuva eksplikoidaan. Kun neutraalisuusmodifikaation operatiivinen rooli paikannetaan elämyksistä, eikä pelkästään omana irrallisena operaationaan, sen ensisijainen toiminta on siirtymien⁷⁵ ja jatkuvuuksien – ja täten elämyksiä määrittävän sujuvuuden (so. normaliteetin⁷⁶) – mahdollistamisessa: pohjustavana tai pohjustettuna kytköksenä elämyksiä kauttaaltaan merkityksellistävissä konstituutiossa.

4.1.2 Tausta, aktualisuus ja potentiaalisuus

Husserl ei ole täysin johdonmukainen sen suhteen, onko kuva eläytymishetkellä neutralisoitu vai implisiittisesti asetettu. Teoksessa *Ideen I* Husserl on mahdollistanut ensimmäisen tulkinnan (Husserl 1982, 262). Toisaalla hän kuitenkin väittää, että ”kuvaavan hahmon käsittäminen on aktuaalista käsittämistä” (*HUA*23, 226, tekstissä Taipale 2007, 199). Tämä ristiriita on tulkittavissa kahdella tavalla. Ensinnäkin on mahdollista väittää, että Husserl viittaa jälkimmäisessä eksplisiittiseen huomioon, sillä aktualisuus voi merkitä eksplisiittistä *sekä* implisiittistä asettamista (ks. luku 1.2). Tällöin hän luonnehtisi kuvaa esim. esteettisen arvioinnin kohteena, eikä kyse olisi lainkaan *kuvitteellisen eläytymisen* kuvailusta (johon Husserl viittaa vuorostaan teoksessa *Ideen I*). Toinen tulkinta on se, että Husserl erehtyy teoksessa *Ideen I*, esimerkiksi samaistamalla implisiittisen asettamisen ja neutraalisuusmodifikaation toisiinsa. Tutkin seuraavaksi tämän tulkinnan perusteita, sillä siihen kytkeytyvät käsitteet ovat erittäin olennaisia.

Husserl jakaa positionaalisen tietoisuuden ja neutraalitietoisuuden ensisijaisesti käsitteillä ”potentiaalinen” ja ”aktuaalinen” (Husserl 1982, 264). Tämä jaottelu sisältää

⁷³ On huomattava, että neutraalisuusmodifikaatio on ylipäänsä fiktiöelämysten mahdollisuusehto (Husserl 2005, 694): se mahdollistaa ja pohjustaa esteettistä tietoisuutta (emt. 1982, 277 ja Brainard 2002, 174).

⁷⁴ On virhe samaistaa sulkeistaminen tarkkaamattomuuteen, välinpitämättömyyteen, implisiittisyyteen tai tiedostamattomuuteen, vaikka nämä muistuttavatkin neutraalisuusmodifikaatiota (esim. passiivista epokhea) (Fink 1966, 70 teoksessa De Warren 2015, 249).

⁷⁵ Vrt. tutkielmani aiemmat kuvaukset neutraalisuusmodifikaatiosta ”konnektiivina”, ”merkkinä” tai rakenneosana intentionaalisen tietoisuuden ”kieliopissa”.

⁷⁶ Brainard mainitsee tämän olennaisen kytköksen normaliteetin ja neutraalisuusmodifikaation välillä (Brainard 2002, 297), mutta tätä yhteyttä ei ole tutkittu tarkemmin. Olen perustellut tämän kytköksen kaikkein yleisimmällä tasolla, mutta on selvää, että aihe vaatisi jatkotutkimuksia (ottaen huomioon, kuinka syvästi se kytkeytyy geneettisen fenomenologian keskeiskäsitteisiin, kuten elämismailma, habituaalisuus ja intersubjektivisuus).

sekaannuksen vaaran: implisiittinen asettaminen ei nimittäin samaistu potentiaaliin asettamiseen, vaan sekä implisiittinen että eksplisiittinen asettaminen on aktuaalista asettamista, kuten on aiemmin todettu. Potentiaalisuus sen sijaan voi olla neutraalia tai positionaalista (emt.). Husserlin mukaan elämysten *taustaa* "ei varsinaisesti aseteta" [väite 1], ja että se on "potentiaalisten asetusten ykseys" [väite 2] (emt., 267). Ensimmäinen väite viittaa implisiittiseen positionaalisuuteen, mutta se on mahdollista tulkita myös neutraaliksi tai potentiaaliseksi. Nämä tulkinnat kumoutuvat, kun huomioidaan, että tausta on miellellä "aktuaalisesti olevana" (emt.). On kuitenkin huomattava, että teoksessa *Ideen I* Husserl ei tee tarkempaa jaottelua implisiittisen ja eksplisiittisen välillä. Tämän vuoksi hän viittaa taustan "ei-aktuaalisuuteen" (emt., 268) (viitaten sen kattamiin potentiaalisuuksiin), vaikka taustat itse olisivat aktuaalisesti asetettuja. Toisin sanoen aktuaalisuuden ja taustan suhde jää epämääräiseksi, mikä selittäisi myös kuvaan liittyvää epä johdonmukaisuutta teosten *Ideen I* ja *HUA23* välillä.

Tausta on joka tapauksessa potentiaalisia asetuksia (sekä niiden neutralisointia) merkitsevä ykseys, mutta *se itse on asetettu aktuaalisesti ja implisiittisesti*. Väitän, että kuvaavat, merkitsemistä välittävät tai ylipäänsä merkitsevät kohteet⁷⁷ ovat taustoja silloin, kun ne mahdollistavat eläytymistä joko itse kohteessa merkittyyn sisältöön tai kohteen *myötä* aktualisoitaviin aktiviteetteihin. Jälkimmäisessä mielessä "tausta" vaikuttaisi harhaanjohtavalta käsitteeltä, mutta se tulee ymmärtää tyypillisten, visuaalisten konnotaatioiden sijaan mahdollisuusehtona, joka *merkityksellisesti* "kehystää", "taustoittaa", "kontekstualisoi" eläytymistä. Tämän vuoksi iterointi on tulkittu luvussa 3.2.3 hypoteettisen muutoksen, taustan ja eläytymisen käsitteiden kautta.⁷⁸ Kummassakin mielessä kyse on siis merkityksellisestä eläytymisestä, kuten havainnollistan etenkin luvussa 4.2.3.

Kun luvussa 1.2 luonnehdin esimerkin tietokoneruudun asettamisesta, sanoin, että asetan ruudun implisiittisesti kirjoittaessani. Tämä johtuu siitä, että kyseinen ruutu on tausta - välittävä "kohde" - eläytyvälle aktiviteetilleni. Lisäksi kyseinen ruutu on osa muita taustoja: ympäröivää tilaa, näkökenttääni, muistiani jne. Nämä taustat asetetaan aktuaalisesti ja implisiittisesti, mutta niiden kattamia ei-aktualisoituneita (joskin aktualisoitavissa olevia) potentiaalisuuksia ei ole asetettu aktuaalisesti. Potentiaalisuuksien läsnäolo on huomioitava jo pelkästään sen vuoksi, ettei yksikään elämys voi tavoittaa kohteita "täysin". Voin toki käsittää esim. havaittuja kohteita *kokonaisuuksina*, mutta tämä edellyttää implisiittisiä taustoja, aktualisoitavissa olevia asetuspotentiaalisuuksia ja neutraalisuusmodifikaatioita. Ilman neutraalisuusmodifikaatioita joutuisin tyytymään pelkästään muistiini ja, koska en ole havainnut (enkä

⁷⁷ Tausta ei ole ainakaan varsinaisesti "kohde", mutta sama häilyvä status koskee "kuva" silloin, kun se käsitetään materiaalisena oliona sijaan kuvaavana oliona.

⁷⁸ Taustan ja olettamisen suhde perustuu positionaalisen implisiittisyyden ja minimaalisuuden (ks. luku 2.2) yhteyteen sekä mahdollisuuden (ks. luku 3.2.2) ja potentiaalisuuden yhteyteen.

täten voi muistaa) kaikkea ympärilläni olevaa, eläisin jatkuvasti vieraassa, yllätyksellisessä maailmassa. Mutta, koska voin kuvittelun avulla täydentää puuttuvia merkitysyhteyksiä, intentionaalinen elämykseni on äärettömästä sirpaloituneisuudesta⁷⁹ huolimatta kokonaisvaltaista, tuttua ja sujuvaa. Tämä havainnollistaa neutraalisuusmodifikaation asemaa ”siirtymien ja jatkuvuuksien” tukemisessa.

Tausta voi pohjustaa neutraalisuusmodifikaatioita, kuten olen kuvaillut luvussa 3.2.3. Aiempien määritelmien pohjalta tausta on tausta vain silloin, kun se määrittää potentiaalisuuksia ja kun se on asetettu aktuaalisesti ja implisiittisesti. Näin ollen *tausta itse ei voi olla neutraali*⁸⁰. Potentiaalisten asetusten sekä kyseisten asetusten neutralisoinnin horisonttina se on eläytymistä konstituovien neutraalisuusmodifikaatioiden *pohja* – eikä neutraalisuusmodifikaatio voi neutralisoida pohjaansa, kuten on todettu. Kun tausta asetetaan eksplisiittisesti (so. kun se *tematisoidaan*), se lakkaa olemasta tausta. Vastaavasti, jotta taustan voisi neutralisoida, sen olisi oltava joko kohteena tavoitettu (ja tässä mielessä tematisoitu) asetus tai jossain muussa taustassa oleva potentiaalisuus. Kummassakaan tapauksessa se ei olisi määritelmällisesti tausta. Vastaavasti tarkkaavaisuuden siirtyminen kohteesta toiseen ”taustoittaa” aiemmin teemana olleen kohteen, tuoden aiemman taustan ”etualalle” (emt., 268). Jos aiempi kohde on ollut kvasiteettinen (ja uuteen kohteeseen eläytyminen vaatii aiemman kohteen merkitsevyyttä) sen taustoitus edellyttää hypoteettista muutosta: siitä tulee implisiittinen asetus, jonka kautta eläytymisen potentiaalisuus aktualisoidaan. Iteroinnin tapauksessa se pohjustaa uutta kuvittelua (K_2) implisiittiseksi taustaksi muutetussa kuvitelmassa K_1 (joka tosin ei ole enää kuvitelma tässä asemassa). Toisin sanoen tarkkaavaisuuden temaattisia siirtymiä määrittävät aktuaalisen ja potentiaalisen positionaalisuuden ja neutraalisuuden vastavuoroiset *pohjustussuhteet*.

Jos kuvaava kohde mielletään kuvatietoisuuselämyksessä taustaksi kuvatulle sisällölle ja, jos taustan neutraalisuus sallittaisiin, tietoisuus kuvaavasta kohteesta olisi tulkittavissa positionaalisenä *tai* neutraalina tietoisuutena. Tähän päädytään, jos taustaa koskeva väite 1 tulkitaan ei-asetettavuuden myöntönä, eikä pelkästään eksplisiittisyyden kieltona. Mutta, koska tausta ei voi olla neutraali, kuvaava kohde ei voi olla neutraali *silloin, kun se on tausta*. Näin ollen Husserl ei voi tarkoittaa kuvaavalla kohteella neutralisoitua kohdetta.

Neutraalisuusmodifikaatio on toki osoitettavissa implisiittisenä tai pikemminkin *passiivisena*⁸¹ sulkeistamisena tai kuvitteluna. Tällöin tausta on merkityksellisesti

⁷⁹ Husserlin käyttämä käsite tällaisista ”sirpaleista” on profiili tai ”varjostuma” (saks. *Abschattung*). Tällä viitataan siihen, että tilallisia kappaleita havaitaan aina vain osittaisesti (Sawicki 2022).

⁸⁰ Taustaan voi kuulua ”potentiaalisia neutraalisuusmodifikaatioita”, koska potentiaalinen asetus on samalla neutralisoitavissa oleva asetus (so. potentiaalinen kvasiteesi).

⁸¹ Käytän käsiteparia aktiivinen/passiivinen kuvaamaan neutraalisuusmodifikaatioita samankaltaisessa mielessä kuin kuvaan aktuaalisia asetuksia käsiteparilla eksplisiittinen/implisiittinen. En käytä jälkimmäisiä käsitteitä neutraalisuusmodifikaation kuvauksissa, sillä ne liittyvät

näitä ”implisiittisiä” neutraalisuusmodifikaatioita pohjustava ykseys. Nämä implisiittiset neutraalisuusmodifikaatiot voivat kuulua taustaan, kuten on mainittu: ne voivat olla *taustaa* (so. osa sitä), mutteivät tausta kokonaisuudessaan. Neutraalitietoisuus ei voi olla lähtökohtaisempi kuin asettava tietoisuus (emt. 1975, 174), mutta on silti huomattava, että myös implisiittinen asettaminen voi pohjautua kvasiteeseihin – täysin samalla tavoin kuin eksplisiittinen asettaminen voi pohjautua neutralisointeihin asetuksiin. Näin ollen merkityksiin perustava tai merkitysten kautta aktualisoituva toiminta noudattaa kuvatietoisuuden mallia. Eläytymisen mahdollisuus sekä habituaalinen sujuvuus pohjautuvat positionaalisuuden lisäksi yleisen neutraalisuusmodifikaation konstituutioon. Olennaista on tällöinkin lisätä, että myös asetuksia pohjustavat neutraalisuusmodifikaatiot pohjautuvat vuorostaan aktuaalisiin tai vähintäänkin potentiaalisiin asetuksiin (ja asetusten perusta edeltää loppujen lopuksi neutraalisuuden perustaa). Tämä on kahden seuraavan alaluvun kannalta ratkaisevaa.

Vaikka taustat ovat potentiaalisuuksien ykseyksiä ne eivät suinkaan määritä yksin sitä, mikä potentiaalisuus *aktualisoituu*, vaan tämä edellyttää myös motivoituneen aktin. Tämän vuoksi hypoteettinen muutos ei voi toteutua suoraan, vaan se vaatii erilisen, oletettavan aktin. Ja tämän vuoksi itsesitoutumisen periaate ei koske pelkästään eri tarkkuuksiin rajattavia pohjia. Neutraalisuusmodifikaatioiden yleisistä piirteistä ja periaatteista ei voi päätellä ennalta määrättyä *sisältöä*, sillä neutraalisuusmodifikaatiot kohdistuvat potentiaalisuuksiinsa mm. *luovuuden* konstitutiivisia mahdollisuuksia ilmentäen (ks. luku 3.2.1). Ja ainakin tässä mielessä neutraalisuusmomenttien motivaation on mahdollistettava neutralisointilajeille ja -akteille sellaista avoimuutta, spontaaniutta sekä *vapautta*⁸², jotta Husserl on luonnehtinut myös asettaville akteille (ks. luku 2.2).

4.1.3 Asetusten ja neutraalisuusmodifikaatioiden järjestys

Jokainen aktualisoitu neutraalisuusmodifikaatio on asetuksen neutraalisuusmodifikaatio. Tämän vuoksi on luontevaa väittää, että asetukset edeltävät aina neutraalisuusmodifikaatioita, ja, että neutraalitietoisuus on aina riippuvainen positionaalisesta tietoisuudesta. Näistä käsityksistä huolimatta on syytä arvioida tarkemmin neutraalisuusmodifikaatioiden ja asetusten *järjestystä* koskevia mahdollisuusehtoja. Nämä kuvailut ovat olennaisia, koska i) ne ilmentävät neutraalisuusmodifikaation yleisiä piirteitä ja periaatteita, ja ii) ne perustelevat luvussa 3.2.1 ja edellisen alaluvun lopussa määritettyä suhdetta yleisen neutraalisuusmodifikaation ja luovuuden välillä. Aiheen

ensisijaisesti asetuksiin sekä positionaalisiin aiheisiin, kuten teema ja tausta. Neutralisoinnin passiivisuus/aktiivisuus koskee lisäksi pikemminkin tahdon asemaa kuin tarkkaavaisuutta.

⁸² Kuten neutraalisuutta, ei vapauttakaan tule tulkita metafyyysisessä eikä esim. poliittisessä mielessä. Jatkotutkimuksia vaadittaisiin siihen, millainen sisältö tai millaisia implikaatioita on vapaudella, joka kytkeytyy yleisen neutraalisuusmodifikaation merkitykseen.

käsittely on luontevinta tässä vaiheessa, koska hyödynnän perusteluissa edellisluvun käsitteitä: potentiaalisuutta ja aktuaalisuutta.

Seuraava järjestys on intuitiivinen: havainto kohteesta X -> muisti kohteesta X -> kuvitelma kohteesta X. Toisin sanoen havainnosta tulee muisto ja muistiteesi neutralisoidaan, kun havaintoa koskeva muisto modifioituu kuvitelmassa. Seuraava järjestys sen sijaan ei ole intuitiivinen: kuvitelma kohteesta Y -> muisti kohteesta Y -> havainto kohteesta Y. Tämä kuvaisi neutraalisuuden muuttumista positionaaliseksi tietoisuudeksi, mutta mahdottomalla tavalla. Kuvitelmasta ei voi kuitenkaan seurata varsinainen havainto kuvittelun kohteesta. Siirtymä kohteen Y neutraalisuusmodifikaatiosta aktuaaliseen, asettavaan havaintoon kuvitellusta kohteesta on toisin sanoen mieletön (Husserl 1982, 263). Mutta onko tämä järjestys ehdoton? Voin esimerkiksi keskittyä luokan oveen, kuvitella, että joku avaisi sen ja sitten havaita tämän asiantilan käyvän toteen. Ja toisaalta kuvitelmani voisi seurata asettava hallusinaatio⁸³ kuvitellusta asiantilasta. Tällaiset tilanteet eivät ole kuitenkaan mielekkäitä vastaesimerkkejä. Ensimmäisessä tapauksessa havaitsemani asiantila ei ole kuvitteluni aiheuttama seuraus - tai minulla ei ainakaan olisi riittäviä perusteita väittää, että se olisi. Ja, jos kuvitelmani olisi samanaikainen havaintoni kanssa, en voisi väittää, että kuvitelmani oven avautumisesta edeltäisi havaintoani samasta asiantilasta. Toisessa tapauksessa vaadittaisiin sen sijaan fenomenologisen asenteen ylittämistä määrittääksemme eron metafysisen toden ja harhan välillä.

Elämys voi kuitenkin sisältää kvasiteesejä, jotka eivät ole saman elämyksen aktuaalisten teesien neutraalisuusmodifikaatioita. Toisin sanoen elämys ei edellytä aktuaalista asetusta neutraalisuusmodifikaation esiintymiselle (emt., 262) ja elämys voi tässä mielessä jopa alkaa⁸⁴ neutraalisuusmodifikaatiolla (emt. 2005, 694). Tämä piirre ilmentää kiinnostavan eron kuvitelman ja epokhen välillä. Epokhe - silloinkin, kun se on passiivinen - on poikkeuksetta aktuaalisen, eli implisiittisen tai eksplisiittisen asetuksen neutralisointi (emt., 694 ja 698). Toisin sanoen epokhe vaatii neutralisoitavan asetuksen aktuaalisuutta, ja kyseisen asetuksen on edellettävä epokheaan samassa elämyksessä.

Elämyksen "alkaminen" kvasiteesillä perustuu yksinkertaisesti siihen, että neutralisoinnille riittää potentiaalisen asetuksen modifiointi, ja rajatun elämyksen aloittava neutraalisuus merkitsee kyseisessä elämyksessä olevan potentiaalisen asetuksen

⁸³ Olisi helppoa väittää, että harhat ovat kuvitteellisia elämyksiä, mutta elämyksinä ne ovat pikemminkin erehtyvää havaintotietoisuutta (Sartre 2004, 22). Fiktioita koskeva eläytyminen on joko neutraalisuusmodifikaatiolla tai asetuksilla pohjustettu; ensimmäisessä tapauksessa eläytyminen on asettavaa tietoisuutta, jälkimmäisessä neutraalia. Ensimmäistä ei tule kutsua "leikkimiseksi", vaikka kyse olisikin eräänlaisesta teeskentelystä tai "harhasta". Esimerkiksi sosiaalinen kommunikaatio ei ole kuitenkaan ensisijaisesti leikkimistä. Ilmaisuni voi pohjautua intersubjektiviin "peliin" (so. kielipeliin), mutta sanoessani jotain en "leiki" kommunikoivani, enkä miellä sanojeni "ikään kuin" merkitsevän jotain (ks. alaviite 47 luvussa 3.1.2)

⁸⁴ Elämysten rajaaminen kokonaisuuksiksi (joilla on alku ja loppu) on tietty monilta osin keinotekoista ja häilyvää. Intuitiivisesti on kuitenkin selvää, että erotamme ja luokittelemme elämyksiä toisistaan esimerkiksi aktiviteettiemme ja arkirutiinienne pohjalta.

neutralisointia. Taustat rajoittavat ja määrittävät näitä potentiaalisuuksia, mutta – kuten olen maininnut – taustaa itseään ei tule hahmottaa pelkästään visuaalisena ympäristönä, vaan myös *muisti on tausta*, ja juuri muistin määrittämiä potentiaalisuuksia *kuvitteleva* neutralisointi voi hyödyntää.

Suoran neutraalisuuden lainmukaisuutta havainnollistaa parhaiten se, että i) elämykseni ei tarvitse sisältää kuviteltavien kohteiden varsinaisia ja asettavia havaintoelämyksiä kuvitellakseni niitä, ja ii) voin kuvitella asioita, joita en ole koskaan tiedostanut positionaalisesti (Cavallaro 2017, 169). Jälkimmäisessä kuviteltu sisältö on kenties synteettisesti ainutkertainen, mutta kyseisen synteesin lähtökohtaiset *osat*⁸⁵ eivät tietenkään aktualisoidu ensimmäistä kertaa tässä kuvitelmassa. Tämä ei muuta sitä, etteikö kyseisten osien *yhdistelmä* olisi ainutlaatuinen (vrt. luku 3.2.1). Koska suoran neutraalisuuden ilmeneminen ei vaadi aktuaalisten asetusten neutralisointia samassa elämyksessä (Husserl 1982, 280), avautuu tila *uuden elättelylle*.

Mutta, jos kvasiteesi N edeltää samassa elämyksessä olevaa asetusta P, tämä N *ei voi olla P:n neutraalisuusmodifikaatio*. Ja, jos se ei ole yhdenkään samassa elämyksessä olevan aktuaalisen asetuksen neutraalisuusmodifikaatio, sen on oltava elämyksen taustoissa olevan potentiaalisen asetuksen neutraalisuusmodifikaatio. Nämä huomiot mukailevat aiemmin luonnehdittua järjestystä kohteiden X ja Y havainnosta, muistista ja neutralisoinnista. Toisin sanoen asetusten on ratkaisevasti edellettävä *omia* neutraalisuusmodifikaatioitaan. Potentiaalisuuden tapauksessa *potentiaalinen asetusta* edeltää neutraalisuusmodifikaatioitaan, ja potentiaalisen asetuksen *aktuaalisten osatekijöiden* on edellettävä *omia* neutraalisuusmodifikaatioitaan sekä myöhempiä asetuksia. Suoran neutraalisuuden lainmukaisuus pohjautuu näihin ehtoihin, ja – yleisen neutraalisuusmodifikaation rakenteellisena mahdollisuutena – suora neutraalisuus ehdollistaa neutraalisuusmodifikaatioiden yleistä konstituutiota.

4.2 Perusteet neutraalisuusmodifikaatioiden konstitutiiviselle pohjalle (ehto B)

Määrittelen seuraavaksi neutraalisuusmodifikaatioiden konstitutiivisuuden peruseriaatteet. Systemaattisen analyysin kohteena on toisin sanoen yleistä neutraalitietoisuutta määrittävä itsesitoutumisen B-ehto.

⁸⁵ Voin kuvitella luvun tai sanan, jota en ole koskaan ennen aktuaalisesti asettanut. Tässä mielessä kyseinen luku tai sana on minulle uniikki, mutta se eittämättä koostuu yksittäisistä numeroista, kirjaimista, äänneistä jne., jotka tunnen – jotka olen aktuaalisesti havainnut ja jotka muistan. Tällaisen kuviteltavan, uniikin luvun tai sanan potentiaalisuus pohjautuu aktuaalisiin ja tuttuihin, asetettuihin kohteisiin. Vastaavalla tavalla mikä tahansa kuvitelma on verrattavissa lukuun tai sanaan, yhtälöön tai lauseeseen, jota elättelen ensimmäistä kertaa, mutta, jonka lähtökohtainen pohja on välttämättä positionaalinen.

4.2.1 Aikatietoisuus neutraalisuusmodifikaatioiden pohjana

Elämyksen intentionaaliset rakenteet mahdollistavat neutraalitietoisuuden. Kuten on mainittu aiemmin, neutraalisuusmodifikaatio ei voi neutralisoida omaa pohjaansa, omia intentionaalisia rakenteitaan. Yhtä lailla voidaan väittää, ettei yksikään transsendentaalisen tietoisuuden rakenne kuulu neutralisoinnin kenttään (ks. luku 2.3.2). Husserlin mukaan neutraalitietoisuutta määrittää ratkaisevasti aikatietoisuus (Husserl 1982, 271–272). Husserl kutsuu aikatietoisuutta ”doksiseksi asetettavuudeksi”⁸⁶ (emt.), joten kyse on määrittävästä rakenteesta, joka myös ratkaisevasti *sisältyy* määritettävään elämykseen. Toisin sanoen tietoiset elämykset ovat lähtökohtaisesti *positionaalisia* (Brainard 2002, 187). Näin ollen elämykset eivät voi neutralisoitua kokonaan, sikäli kun neutraalisuusmodifikaatioiden yleinen pohja kuuluu aina elämysten kokonaisuuteen (so. on välttämätön osa kunkin elämyksen kokonaisuutta).

Jokainen asetettavuus on neutralisoitavissa, kunhan kyse ei ole neutraalisuusmodifikaatioita *pohjustavasta* asetettavuudesta, kuten on todettu aiemmin (ks. luvut 1.3 ja 4.1.3). *Menneen*, pohjana toimineen elämysasetuksen voi neutralisoida, koska tällöin i) nykyisyydessä tapahtuvan neutralisoinnin pohja – sekä nykyisen elämyksen pohja – ei vastaa neutralisoitavaa pohjaa, ja ii) neutralisoitava elämyskokonaisuus on pelkästään osa *vallitsevaa* elämyskokonaisuutta. Tarkalleen ottaen kyse ei ole tällöin elämyksen kokonaisvaltaisesta neutralisoinnista, vaan mennyttä elämyskokonaisuutta koskevan *muistiteesin* neutralisoinnista. Neutralisointi koskee teesejä yksitellen, yksittäisissä elämyksissä, sillä neutraalisuusmodifikaatio *muuntaa* – ei *muuta* – elämystä (emt., 187 ja 191).

De Warren puhuu aikatietoisuuden neutralisoinnin mahdollisuudesta analysoidessaan Emmanuel Levinasin teoriaa unettomuuden fenomenologiasta (De Warren 2017, 254). Aikatietoisuuden neutralisointi olisi kuitenkin ristiriidassa aiempien tietojen kanssa. Aikatietoisuutta voi neutralisoida, sikäli kun neutralisoitava kohde on aikatietoisuutta merkitsevä asetetus (ei aikatietoisuus itse) ja, sikäli kun tämä asetetus ei ole neutralisoinnin pohja. Siksi kuvittelu voi neutralisoida muistiteeseihin kuuluvan ajallisen viitekehäyksen – mennyttä nykyisyyttä koskevan taustan (ks. luku 3.1.1). On nimittäin huomattava, ettei menneen *nykyisyyden* konteksti ole nykyisen neutralisointihetken tausta.

Meinong (teoksessa Schubert Kalsi 1978, 247) huomauttaa kuitenkin, että aikatietoisuuden neutralisoimattomuus/neutralisoitavuus on jätetty avoimeksi kysymykseksi ”lukemattomien epäselvyyksien” vuoksi. Ristiriidat ovat vältettävissä, jos

⁸⁶ Koska yleisen neutraalisuusmodifikaation pohja on aikatietoisuuden doksisuudessa, Brainard on oikeassa korostaessaan uskomisen asemaa (ks. luku 1.1). Silti on huomattava, että, vaikka juuri doksisuus on *kohteiden* konstituution (eli ”objektivoinnin”) mahdollisuusehto, kaikki aktit – ei pelkästään doksiset – ovat konstitutiivisia (Husserl 1982, 282). Lisäksi yleisen neutraalisuusmodifikaation konstituutio on motivoitunut tavoilla, joissa myös muut asennoitumistavat ja asetuslajit ovat erittäin olennaisia, kuten on todettu.

hyväksytään, ettei neutraalisuusmodifikaatio voi neutralisoida omaa (so. yksittäistä) tai yleistä pohjaansa. Olen perustellut tätä itsesitoutumisen periaatteella luvussa 2.3 – erityisesti luvussa 2.3.2 koskien transsendentaalista tietoisuutta.⁸⁷

4.2.2 Rinnakkaiset pohjustussuhteet ja tietoisuuden monisäteisyys

Seuraavaksi perustelen asetusten ja neutraalisuusmodifikaatioiden pohjustussuhteiden mahdollisuusehdot. Tämä selvittää ratkaisevasti yleisen neutraalisuusmodifikaation koherenssia intentionaalisten rakenteiden kanssa, kuten myös perusteita neutraalisuusmodifikaatioiden mahdollistamasta konstituutiosta.

Intentionaalinen tietoisuus on monisäteinen ja synteettinen (Husserl 1982, 285). Säteillä viitataan asettavan tai neutraalin tietoisuuden jatkumoihin. Synteesi on sen sijaan useista asetuksista koottu yhdistelmä, jonka *ykseys* määrittyy arkonttisen pääteesin perusteella (emt., 286). Esimerkiksi vasara koostuu osista, mutta se on asetettu ykseytenä, jota määrittää praktinen positionaalisuus; vasaran arkonttinen teesi on vasaran käyttömerkitys eli *funktio*. Jokaisen teesin voi käsittää synteettisenä ykseytenä, joka on jaettavissa pienempiin osateeseihin – ja jokainen synteettinen ykseys on koottavissa laajemmaksi⁸⁸ synteesiksi. Koska synteesit käsitetään ykseyksinä, puhe *tee-seistä* riittää.

Syntetisointi – jota ei pidä sekoittaa pohjustamiseen – merkitsee ensisijaisesti intentionaalisten säteiden kokoamista yhdeksi säteeksi esimerkiksi aktuaalisesti asettavassa tietoisuudessa (emt., 283–284). Tällaisen synteesin on oltava kuitenkin osiltaan yhdenmukainen: se ei voi olla samanaikaisesti positionaalinen ja neutraali (Brainard 2002, 169). Jos synteesi vaikuttaisi olevan teesien ja kvasiteesien sekoitus, synteesin alaisuuteen on mielletty enemmän kuin mitä synteesi itsessään kattaa⁸⁹. Lisäksi *synteesin neutralisointi* merkitsee arkonttisen teesin⁹⁰ neutralisointia (emt., 177), ja arkonttisen teesin neutralisointi muuntaa *koko* synteesin neutraaliksi (emt., 184). Näitä muutoksia koskevat lainmukaisuudet noudattavat jo käsiteltyjä, neutraalisuusmodifikaatioiden yleisiä periaatteita.

Eksplisiittinen asettaminen on yksisäteistä tietoisuutta (Husserl 1982, 285). Tietoisuuden monisäteisyys (eli polyteettisyys) viittaa *rinnakkaisiin* säteisiin, jotka tulevat ensisijaisesti mieltää asetettavuuden ja neutralisoitavuuden *potentiaalisuuksiksi*.

⁸⁷ Perusteita on määritetty myös luvussa 3.2.3 koskien iteroimattomuutta, joka pohjautuu vuorostaan taustan neutralisoimattomuuteen (ks. luku 4.1.2).

⁸⁸ Kuvaus tästä logiikasta: jos yksittäinen elämys on sekä eläytymisen että eläytymispotentiaalien synteettinen ykseys (ns. taustojen tausta), *elämä* on elämyskokonaisuuksien ykseys, *elämismaailma* elämien tausta jne.

⁸⁹ Vrt. kuvaus vääristä muistoista (alaviite 58, luku 3.2.2).

⁹⁰ Synteesin neutralisointi tarkoittaa arkonttisen teesin synteesiä, koska neutraalisuusmodifikaatiot tähtäävät yksittäisiin teeseihin kerrallaan, kuten aiemmassa luvussa todettiin. Fenomenologinen epokhe toki tähtää kaikkiin todellisuutta koskeviin asetettavuuksiin, mutta tällöinkin kaikki tämä on yhden pääteesin, *yleisteesin* alaisuudessa.

Tietoisuus on monisäteinen, koska nämä potentiaalisuudet sisältyvät elämyksen *taustoihin*, jotka vuorostaan asetetaan implisiittisesti yksinkertaisessa, aktuaalisesti asettavassa tietoisuudessa. Näin ollen sekä yksisäteisillä aktuaalisuuksilla että monisäteisillä potentiaalisuuksilla on yhtäläinen, *positionaalinen pohja* (Brainard 2002, 187), joka on aikatietoisuuden mielessä yleisen neutraalisuusmodifikaation pohja (emt., 178). Rinnakkaiset säteet voivat pohjustaa toisia säteitä – niiden konstitutiivista kehkeytymistä, jatkuvuuksia sekä siirtymiä. Nämä siirtymät merkitsevät – kuten luvussa 4.1.2 on osoitettu – muun muassa tarkkaavaisuuden vaihtelua tematisoinnin (so. eksplikoinnin) ja taustoittamisen (so. implikoinnin) välillä, tai *muutoksia* asettavuuden ja neutraalisuuden välillä. Jälkimmäisen kohdalla puhe muutoksesta on välttämätöntä, koska yksi ja sama säde ei omassa synteettisessä jatkumossaan voi kehkeytyä neutraalista positionaaliseksi (ks. luku 2.2).

Vastaavasti asetusten neutralisointi voi toteutua potentiaalisuuksien kautta. Aiemmin määritelty suora neutraalisuus ja luova kuvittelu ovat tästä todisteita.⁹¹ Toisin sanoen muutokset positionaalisen ja neutraalin välillä hyödyntävät intentionaalisten säteiden rinnakkaista ja vastavuoroisesti pohjustavaa moninaisuutta. Jos tietoisuus olisi kokonaan yksisäteistä se ei voisi palautua neutraalisuusmodifikaatiosta tai vaihtoehtoisesti sen olisi oltava vain ja ainoastaan asettava tietoisuutta. Säteiden positionaalisuus tai neutraalisuus on muutettavissa *muiden säteiden kautta*, ja näiden rinnakkaisten säteiden ei tarvitse olla samaa statusta (emt., 174). Näin ollen yksittäisten säteiden synteettinen yhdenmukaisuus ei edellytä *jatkuvaa* positionaalisuutta tai neutraalisuutta: riittää, että yksittäinen säde on statukseltaan yhdenmukainen muutoksen jälkeen. Toisin sanoen muutokset tapahtuvat aina kokonaan positionaaliseksi tai kokonaan neutraaliksi, ilman sekoituksia. (emt.)

Rinnakkaisen monisäteisyyden pohjustusteoria ratkaisee sekoituksia koskevat ongelmat. Luvussa 2.3 tällainen ilmeni fenomenologisen epokhen yhteydessä, jolloin yleistesin neutralisointi ei edellyttänyt epokhea pohjustavien asetuslajien neutralisointia. Neutralisointilajien itsesitoutuminen perustuu kuitenkin neutralisointia pohjustavaan asennoitumiseen (motivaatiota virittävä konatiivisuus sekä affektiivisuus) sekä asettamiseen, joka poikkeaa neutralisoitavasta asettamisesta, ja johon neutralisointi itse perustuu. Pohjustavien asetusten kautta neutralisoinnin motivaatio voi katata päämääriä sekä motivoinnin lähtökohtia ja täyttymistä koskevia arvoja. Eri

⁹¹ Epokhe, esimerkiksi fenomenologisessa reduktiossa tapahtuva sulkeistaminen, on sen sijaan vaikeaselkoisempi ilmiö. Kyse olisi nimittäin neutralisoinnista, vaikka se toteutuisi ”vain näennäisesti” (eli, jos pelkästään *kuivittelen* sulkeistavani tai *elättelen ikään kuin* sulkeistaisin jotain) – tällöin kyse ei olisi tietenkään varsinaisesta sulkeistamisesta. Eroa aktiivisen, varsinaisen epokhen ja epokhe-kuvitelman välillä ei voi kuitenkaan määrittää: kumpikin on yhtä lailla neutraalisuusmodifikaatio. Jos aktiivinen epokhe on ”todellisuudessa” mahdollinen, olisi johdonmukaista määrittää tämä pohjustussuhteiden kautta (joiden perusteet noudattavat itsesitoutumisen ehtoja). Sulkeistamista edeltävä irtikytkeä toteuttaa tätä roolia fenomenologisessa reduktiossa, kuten on todettu luvussa 2.3.2.

asetuslajien potentiaalisuudet kuuluvat asetettavien merkityspotentiaalisuuksien ta-
paan elämysten taustoihin. Tämän vuoksi ne voivat pohjustaa asettavia ja neutrali-
soivia akteja (so. neutralisointilajeja).

Taustan ja pohjustamisen dynamiikka perustele olennaisella tavalla yleisen
neutraalisuusmodifikaation konstituutiota. Koska tausta on asetettu implisiittisesti ja
täten minimaalisessa mielessä, sitä vastaava doksisuus on olettamista. Vastaava poh-
justussuhde todettiin luvussa 2.3, jolloin yleisteesin sulkeistaminen pohjautui yleis-
teesin irtikytkentään – ei-olemisen oletukseen. Vastaava on todettu myös kuvatiatoi-
suuden kohdalla luvussa 4.1.1: implisiittisesti asetettu, merkitsevä kohde mahdolis-
taa kuvitteellisen eläytymisen esim. maalauksen tai kerronnallisen tekstin maail-
maan⁹², jolloin merkitsevä kohde on pohjustava, hypoteettisesti myönnetty tausta. Ja
vastaava on todettu myös luvussa 3.2.3: kuvitelman iterointi on mahdollista siten, että
aiempi kuvitelma taustoitetaan eli muutetaan hypoteettiseksi pohjaksi uudelle kuvi-
telmalle.⁹³

Näiden suhteiden ymmärtäminen vaatii elämyksen monisäteisyyden ymmärtä-
mistä. Se on tällaisena kokonaisuutena tietty yhtenäinen, mutta se myös jakautuu rin-
nakkaisiin, toisiaan pohjustaviin jatkumoihin. Juuri tällaisista pohjustussuhteista on
kyse, kun neutraalisuusmodifikaatioilla on konstitutiivinen yhteys eläytymiseen – ja,
kun eri asetuslajeilla ja asennoitumistavoilla on konstitutiivinen yhteys neutralisoin-
nin motivaatioon.

4.2.3 Neutraalisuusmodifikaatio ja merkityksellistäminen

Seuraavaksi kuvailen fenomenologisesti ja perustelen havainnollistavien esimerkkien
avulla, kuinka yleisen neutraalisuusmodifikaation konstitutiivinen rooli ilmenee joh-
donmukaisena intentionaalisen tietoisuuden merkityskonstituution kanssa. Kuvai-
luni kiteyttää ja soveltaa aiempien lukujen tietoja kauttaaltaan. Lisäksi havainnollistan,
kuinka eri asennoitumistavat sekä asetuslajit voivat pohjustaa doksisen asettamisen
neutralisointia samassa elämyksessä, ja kuinka yleisen neutraalisuusmodifikaation
konstitutiivinen motivaatio voi pohjautua – ja pohjautuukin – *lähtökohtiin ja päämääriin*,

⁹² Kuvitteellinen eläytyminen eroaa esim. elokuvien katsomiseen liittyvästä eläytymisestä (jota
neutraalisuusmodifikaatio voi pohjustaa; vrt. engl. *suspension of disbelief*). Eläytyessäni elokuvaan
eläytymiseni ei ole kuitenkaan kuvittelua, vaan olen pikemminkin sulkeistanut asetukseni kos-
kien elokuvan ns. ”elokuvallisuuden” olemismerkitystä. Vaatisi silti jatkotutkimuksia, missä
määrin ”fiktiivisuus” olisi tässäkin tapauksessa implisiittisesti asetettu kehystäen elokuvakoh-
tausten ”ikään kuin elävyyttä/aitoutta” ja täten kuvittelevaa eläytymistä. Tämän tutkielman
pohjalta jälkimmäinen olisi perusteltavissa suuremmin.

⁹³ Vrt. hypoteettista implisiittisyyttä koskevat käsitteet, kuten ennakko-oletus, pohjaoletus, taustaoletus jne. Vahvimmillaan kyse on *ehdosta* tai *edellytyksestä*, mutta tällöin kyse ei ole välttämättä enää olettamisesta, saati mistään hypoteettisesta. On eri asia puhua siitä, mikä pohjustaa aktuaalisessa mutta kontingentissa mielessä (vrt. ennakkoluulo), ja mikä välttämättömässä (tai kiistä-
mättömässä) mielessä.

jotka kytkeytyvät neutraalisuusmomentteihin. Tätä *motivaatiota* koskevat yleiset johdot päätökset luonnehditaan luvussa 4.3.

Kuvatietoisuudessa kuvaava, merkitsevä tai välittävä kohde on aina asetettu implisiittisesti ja se asetetaan eksplisiittisesti tilanteissa, jolloin kuva tematisoidaan. Tämä on tavallista esteettisessä arvioinnissa, mutta myös tilanteissa, joissa välittäminen estyy syystä tai toisesta. Kohteet ovat kuitenkin synteettisiä yhdistelmiä, joiden merkityksellinen käsittäminen edellyttää asettavaa tietoisuutta kohdemerkityksiä määrittävistä arkonttisista teeseistä. Kuten on todettu, vasaran *käytännöllisyys* viittaa praktisen asetusaktin noemaattiseen korrelaattiin: vasaran olemismerkitykseen vasaroinnin funktiota (ja funktionaalista päämäärää) toteuttavana työkaluna. Vasara on ominaisella tavallaan *välittävä kohde*, joka mahdollistaa eläytymisen funktionaaliseen aktiviteettiin – samalla tavalla kuin maalaus mahdollistaa kuvitteellisen eläytymisen maalattuun merkityssisältöön. Jos funktion välittyminen estyy, välittävän kohteen praktinen asetus muuntuu: huomio kiinnittyy aiemmin taustana olleen ykseyden asetuspotentiaalisuuksiin. Vasara ilmenee tällöin synteettisen ykseytensä menettäneenä kappaleena. Jos sen funktioon keskitytään edelleen – eli, jos se asetetaan edelleen praktisessa mielessä – kyseinen asetus on kielteinen. Mutta myös seuraava mahdollisuus on olemassa: sen sijaan, että tausta itse tai sen kehystämät asetuspotentiaalisuudet tematisoitaisiin, vasaran rikkoutuminen⁹⁴ I) *eksplikoi funktiota pohjustavia näennäisasetuksia* tai vaihtoehtoisesti II) *kohdetta koskeva synteesi* (sen arkonttinen teesi) *ylipäänsä sulkeistetaan*. Käsittelen kummankin vaihtoehdon.

Vaihtoehto I ilmentää sitä, että asetusmerkitykset voivat pohjautua kuvitelmiin tai kuvittelun kautta toteutuvaan leikkittelyyn – peleihin ja leikkeihin, jotka vuorostaan pohjautuvat aina loppujen lopuksi varsinaisiin asetuksiin. On järkeenkäypää väittää, että kieli ja kielelliset käytännöt, esineiden käyttömerkitykset ja sosiaaliset sopimukset voivat tässä mielessä pohjautua näennäisiin asetuksiin.⁹⁵ Tämä ei konstituoi pelkäämään vallitsevia merkityssuhteita (so. eläytymisen normaliteettia), vaan mahdollistaa myös merkitysten soveltamisen innovatiivisilla tavoilla. Voin esimerkiksi ”leikkiä”, että jokin esine on käyttömerkitykseltään ”ikään kuin pöytä” ja käyttää tätä pöydän tavoin. Jos en voisi kuvitella esineitä *toisin* kuin ne ovat, en voisi toimia joustavasti arkielämässä. Voin käyttää pahvilaatikkoa ikään kuin pöytänä, siinä missä lapsi voi mieltää sen ikään kuin aikakoneena – ja kummassakin tapauksessa kyse on

⁹⁴ Eksistentiaalisen ja hermeneuttisen fenomenologian viitekehityksessä vastaavaa ilmiötä on käsitellyt Martin Heidegger teoksessa *Sein und Zeit* (1927). Oma käsittelyni on transsendentaalinen ja konstitutiivinen.

⁹⁵ *Hyödyllisen fiktion* käsite ei ole, eikä se voi olla, tutkielmani tietojen nojalla ”praktisesti asetettu kuvitelma”. Sen sijaan hyödyllinen fiktio merkitsee praktista asetusta, joka pohjautuu kuvitteellisiin aspekteihin (so. neutraalisuusmodifikaatioihin). Olennaisinta on huomata pohjustussuhdeketjujen monipolvisuus, kuten myös se, ettei pohjustava neutraalisuusmodifikaatio voi olla yhdenkään merkityksen *perimmäisin* piirre, vaikka se eittämättä olisikin kohteen merkityksellisyyden ja merkityksellistämisen konstitutiivinen mahdollisuusehto.

eläytymisestä, joka pohjautuu mm. leikittelyyn. Uskomukseni ilmenevän kohteen varsinaisesta olemismerkityksestä voi myös poiketa tavasta, jolla asetan sen arvokkaana tai käytännöllisenä, ja vastaavasti uskomukseni voi lähtökohtaisesti määrittää arkonttisen arvon tai funktion kautta. Olennaisinta on se, että asetuslajien aktuaalisten merkityssuhteiden ohella neutraalisuusmodifikaatiot ovat konstitutiivisesti välttämättömiä sujuville, eläytymisen sarjoista muodostuville merkityselämyksille. Lisäksi neutraalisuusmodifikaatioiden mahdollistama innovatiivisuus mahdollistaa luovia ratkaisuja.

Vaihtoehto II kuvaa edelleen elämysten sujuvuutta, mutta tällä kertaa muutoksia vastaanottavassa mielessä. Kyse on muuttuvien merkitysten, kuten menetyksen kohtaamisesta, *mutta ilman että kyse olisi asettavasta kiellosta*. Tämä on parhaiten havainnollistettavissa, jos kohteella on tunnearvoa⁹⁶ ja jos kohteen tosiasiallinen kohtalo eroaa siitä, millä tavalla sen asettamiseen on asennoiduttu. Itsesitoutumisen A-ehdon kohdalla olen selventänyt, että neutralisointimotivaation lähtökohtia ovat etenkin affektiivinen ja konatiivinen dispositio. Tapa, jolla uskon kohteen ei-olemiseen esimerkiksi elävän olion kuollessa voi poiketa siitä, kuinka asettamiseni on virittynyt halujeni ja tunteitteni perusteella. Sen sijaan, että yksinkertaisesti kieltäisin tai myöntäisin tällaisen asiantilan, saatan olla hämmentynyt ja kokonaan pidättäytynyt uskonnosta. Tämä *epäuskoisuus* eroaa epäilystä, sillä se edellyttäisi asettavaa, kannanottavaa kohtaamista. Jos menetykseen liittyy tällainen ”suunniltaan” tai ”poissa tolaltaan” oleminen, kannanotto ”lykkäytyy” doksisen asettamisen passiivisen sulkeistuksen vuoksi. Epokhe motivoituu tässä sellaisten halujen, tunteiden, päämäärien ja arvojen pohjalta, jotka pysäyttävät uuden uskomuksen muodostamisen. Jos asiantila sen sijaan *kyseenalaistetaan* tai suoranaisesti *kielletään*, positionaalinen pohja on myönnetty.⁹⁷

Kaikki tämä havainnollistaa yhtäältä yleisen neutraalisuusmodifikaation konstitutiivista roolia elämysten intentionaalisessa konstituutiossa ja toisaalta elämysten sujuvuuden säilyttämistä tilanteissa, jolloin pelkästään positionaalisesti suuntautunut tietoisuus ajautuisi konflikteihin. Kuvauksista on kuitenkin huomioitava se, ettei neutralisointilajeja voi rajoittaa esimerkkitalanteiden viitekehyksiin. Kuvittelua koskevat esimerkit ilmentävät toki leikittelevyyttä ja epokhea koskevat esimerkit pidättäytymistä, mutta tämä johtuu neutraalisuusmomenteista – ei tilanteiden omista yksityiskohdista. Kumpikin neutralisointilaji on yleisen neutraalisuusmodifikaation pohjalta

⁹⁶ Oletan tässä esimerkissä, että eläviä olentoja koskevat asetukset ovat arkonttisilta teeseiltään aksiologisia, siinä missä esineet ovat pääosin praktisia. Ja silloinkin, kun kyse on asetuslajien synteisistä, esineitä luonnehtii *käyttöarvo* (praktinen ja aksiologinen asetus), eläviä olentoja *eksistentiaalinen* arvo (doksista olemismerkitystä koskeva sekä aksiologinen asetus). Tunnearvo viittaa yksinkertaisesti aksiologiseen asetukseen, jossa affektiivista asennoitumista korostetaan arvoasetuksen perustana.

⁹⁷ Jos esimerkkiä verrataan traumaattisiin elämyksiin, passiivinen epokhe olisi psykologisen dissosiaation kaltainen reaktio. Jos yksilö suhtautuu tilanteeseen *aktiivisesti*, tekstissä mainittu ”epäuskoisuus” olisi tulkittavissa esim. fantasioinnilla, jonka avulla yksilö pakenee todellisuutta ja täten positionaalisen pohjan myöntämistä.

yleinen. Näin ollen esimerkiksi kuvittelun ja sitä määrittävän leikittelevyyden tulee olla paikannettavissa *kaikissa mahdollisissa elämyksissä*⁹⁸ – ei pelkästään pelien ja fantas-
tisten fiktioiden yhteyksissä.

4.3 Perusteet neutraalisuusmodifikaatioiden olemukselliselle moti- vaatiolle (ehto A)

Neutraalisuusmodifikaation yleiset lähtökohdat ja päämäärät koskevat merkityksel-
listä *eläytymistä* sekä uusien merkitysten *vapaata ja luovaa elättelyä*. Jälkimmäinen luon-
nehdinta pohjautuu doksisen *mahdollisuuden* johtamiseen, mutta se on yleistettävissä
kaikkiin potentiaalisuuksiin – myös uusiin, aiemmin aktualisoimattomiin asetuksiin
(Husserl 1989, 275). Kyseessä on neutraalisuusmodifikaatioiden ominainen merkitys,
jossa epokhe mahdollistaa avoimet *lähtökohdat* (ks. luku 2.3) ja, johon kuvittelu
ns. ”piirtää uudet suuntaviivat”⁹⁹ (so. potentiaalisesti asetettavat *päämäärät*) (ks. luku
3.2.1). Kuvittelu on tällöin luovien asetuspotentiaalisuuksien elättelyä, ja sen vapaus
perustuu sulkeistamisen mahdollistamalle ”liikkumatilalle”. Vastaavasti kuvittelu ja
epokhe voivat säädellä elämysten jatkumoa: täydentämällä niiden ”puutteita” (leikit-
telyn myötä) (ks. luku 4.1.2) tai tasoittamalla niiden ”ylettömyyksiä” (pidättäytymisen
myötä) (ks. luku 4.2.3).

Tutkielmani on pyrkinyt selventämään ja tarkentamaan systemaattisen perustan
tällaisilla johtopäätöksille. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että konklusioni olisivat täy-
sin uusia. Esimerkiksi Ricoeur kirjoittaa, että nimenomaan ”uusien mahdollisuuksien
luonnostelun” mielessä ”kuvittelu on epokhe” (Ricoeur 1978, 154 tekstissä Levy 2014,
51). Tämä vastaa tutkielmani toista johtopäätöstä, sikäli kun lainaus tulkitaan oikein.
Ensinnäkin on huomattava, että ”epokhe” on Ricoeurille neutraalisuusmodifikaation
synonyymi (Ricoeur 1996, 147), ja vastaa tapaa, jolla Husserl (teoksessa *Ideen I*) ja Brai-
nard käsittelevät *yleistä* neutraalisuusmodifikaatiota. Käytettyjen käsitteiden suhteet
täytyy myös järjestää uudelleen. Jos syntetisoin väitteen tutkielmani ensimmäisen joh-
topäätöksen kanssa, tulkitsisin väitteen seuraavalla tavalla: kuvittelun ja epokhen kyt-
kös ilmenee yleisen neutraalisuusmodifikaation olemuksellisessa, *niin vallitseviin kuin
uusiinkin merkityksiin johdattelevassa motivaatiossa*. Tätä motivaatiota määrittää yhtäältä
yleisen neutraalisuusmodifikaation transsendentaaliskonstitutiiviset lainmukaisuus-
det ja toisaalta neutralisointilajien olemukselliset momentit. Vallitsevien merkitysten

⁹⁸ Leikittelevyyden momentin kokonaisvaltaisuudesta vrt.: ”--ihminen leikkii ainoastaan olles-
saan sanan täysimmässä merkityksessä ihminen, ja hän on kokonaan ihminen ainoastaan leikkies-
sään.” (Schiller 2013, 92–93).

⁹⁹ Fenomenologisen viitekehysten ulkopuolella Hannah Arendt (D’Entreves’n mukaan) väittää
järjestyksen olevan päinvastainen, so. ”kuvittelu *mahdollistaa etäisyyden*, joka on välttämätöntä
puolueettomille arvostelmille” (D’Entreves 2019, oma korostus).

korostaminen keskittyy merkityksellisen eläytymisen konstituutioon (so. itsesitoutumisen B-ehtoon, ja täten koherenssiin intentionaalisen konstituution ja transsendentaalisen tietoisuuden kanssa). Uusien merkitysten korostaminen viittaa sen sijaan luovaan ja avoimeen elättelyyn, joka on ominaista juuri neutraalitietoisuudelle (pohjautuen itsesitoutumisen A-ehtoon, ja täten neutralisoinnin ominaiseen motivaatioon). Toisin sanoen yleisellä neutraalisuusmodifikaatiolla on merkittävä asema *sekä pysyvyyden että muutoksen mahdollisuusehtona* transsendentaalisen tietoisuuden viitekehyksessä.

Lopuksi, jos yleinen neutraalisuusmodifikaatio on merkitysten suhteen konstitutiivinen, se määrittää erityislaatuista konstituutiota, joka ei ole *itsessään* palautettavissa järjen tai järjettömyyden alaan – vaikka yleisen neutraalisuusmodifikaation välilliset lähtökohdat ja päämäärät voisivatkin olla järjen piirissä (ottaen huomioon esim. praktisen ja aksiologisen järjen). Näin ollen kyse olisi merkityksistä, joita ei voi – ainakaan kokonaan – palauttaa uskomuksiin tai esimerkiksi kielelliseen ilmaisuun. Tämä johtopäätös, sekä sen implikaatiot, ovat kauttaaltaan tutkimattomia *yleistä neutraalisuusmodifikaatiota* painottavan fenomenologian näkökulmasta. Ja tässä mielessä tutkielmani ei ole ainoastaan merkityksellistänyt, selventänyt ja tarkentanut ennestään tunnettujen johtopäätösten systemaattisia mahdollisuusehtoja, vaan myös luonnostellut uudenlaisia lähtökohtia ja päämääriä fenomenologisille tutkimuksille.

5 PÄÄTÄNTÖ

Kaiken kaikkiaan yleisen neutraalisuusmodifikaation merkitys kiteytyy konstitutiiviseen eläytymiseen sekä konstituoivaan elättelyyn. Se on intentionaalisten elämysten jatkuvuuksia säätelevä ja muutoksia mahdollistava järjestelmä. Näiden johtopäätösten myötä neutraalisuusmodifikaation fenomenologiaa olisi mahdollista soveltaa muun muassa seuraavien ilmiöiden ja aihepiirien tutkimuksissa: oppiminen, keksiminen, taide, rituaalit, derealisaatio, pelit, inspiraatio, kieli, trauma, roolit jne. Yleisen neutraalisuusmodifikaation konstituutio ei ole *yksin* vastuussa tästä kaikesta, vaan pikemminkin se ilmentää olemukselliset piirteensä tällaisissa aiheissa, ja juuri neutraalisuusmodifikaation fenomenologia perustelee tällaisten erilaisten aihealueiden keskinäisiä *yhteyksiä*. Toisin sanoen tutkielmani selvittämät käsitteet ja periaatteet mahdollistavat fenomenologisesti lähtökohtaisia sovelluksia moninaisesti aihepiireihin uudesta ja yhtenäisestä näkökulmasta.

Yleisen neutraalisuusmodifikaation systemaattinen analyysi kaipaisi rinnalleen myös geneettistä fenomenologiaa seuraavan lähestymistavan. Etenkin intersubjektivisuuden ja ruumiillisuuden¹⁰⁰ aiheet tulisi huomioida taustan, neutralisoinnin ja eläytymisen merkityssuhteissa. Epokhea koskien jatkotutkimusten tulisi analysoida esimerkiksi analyyttisen filosofian doksastisessa logiikassa esiintyvän pidättäytymisen fenomenologisia perusteita. Ja, koska fenomenologiset menetelmät edellyttävät neutraalisuusmodifikaatioita (fenomenologinen reduktio edellyttää epokhea ja eideettinen variaatio kuvittelua) tulisi tutkia kriittisesti ja metafilosofisesti sitä, millä tavoin yleinen neutraalisuusmodifikaatio heijastuu fenomenologisessa filosofiassa *kauttaaltaan* – ei pelkästään metodologisessa mielessä. Eksistentiaalisessa fenomenologiassa yleinen neutraalisuusmodifikaatio olisi myös olennainen mm. vapauden, luovuuden,

¹⁰⁰ Staattista fenomenologiaa painottuva lähestymistapa olisi voinut huomioida ruumiillisuuden, mutta tämä ei olisi voinut toteutua aiheen vaatimalla kattavuudella. Sen sijaan geneettinen fenomenologia pystyisi vastaamaan tähän tarpeeseen yhdessä tutkielmani selvittämien tietojen kanssa.

tyhyyden, itseyden jne. filosofisissa analyyseissä. Esimerkiksi Sartre luonnehtii esi-reflektiivistä itsetietoisuutta *ei-positionaaliseksi* teoksessa *L'Être et le néant* (1943) – mahdollistaen argumentit, joissa yleinen neutraalisuusmodifikaatio olisi hyvin keskeisellä tavalla *itseiden järjestelmä*.

Kaikki tämä laajentaisi yleisen neutraalisuusmodifikaation perusteita ja mahdollistaisi rikkaita kytköksiä filosofian lukuisiin eri osa-alueisiin mutta neutraalisuusmodifikaation tematisointiin liittyvä haastavuus tulisi kohdata myös kriittisesti. Fenomenologiassa neutraalisuusmodifikaation käsite kietoutuu lähtökohtaisesti sitä lähestyviin menetelmiin, kuten on todettu. Neutraalisuuden olemus on lisäksi ratkaisevalla tavalla epävarma, sillä neutraalisuus viittaa olemuksellisesti ratkaisemattomuuteen. *Näennäisyys* on tässä mielessä ns. "olemuksettomuutta" – avoimuutta ja vapautta, joka osoittaa kohti aiemmin määrittämätöntä, mutta alati määriteltävissä olevaa. Kuin merkki, vektori tai tietoisuus, joka kohdistuu muualle kuin itseensä. Merkitsevä tie "muun kuin itsensä" äärelle vaatisi kenties oman kartastonsa – oman, fenomenologisen tiensä (ks. Husserl 1982, 364). Tai kenties se vaatisi astumista maailmaan, jota kartta jo kuvaa – uusin askelin.

KIRJALLISUUS

- Brainard, M. 2002. *Belief and Its Neutralization: Husserl's System of Phenomenology in Ideas I*. Albany: State University of New York Press.
- Husserl, E. 1982. *Ideas pertaining to a pure phenomenology and to a phenomenological philosophy: First book, General introduction to a pure phenomenology*. Kersten, F. (engl.). Haag: Martinus Nijhoff. Alkuteos *Ideen zu einer reinen Phänomenologie und phänomenologischen Philosophie* 1913.
-
- Ávila, E. M. 2018. "On axiological and practical objectivity. Do Husserl's considerations about objectivity on the axiological and practical realms demand a phenomenological account of dialogue?" *The New Yearbook for Phenomenology and Phenomenological Philosophy* 16, *Phenomenology of Emotions*. Quepons, I. & Parker, R. (toim.). New York: Routledge.
- Beyer, C. 2020. "Edmund Husserl." *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Zalta, E. N. (toim.). URL = <https://plato.stanford.edu/archives/win2020/entries/husserl/>.
- Cavallaro, M. 2017. "The Phenomenon of Ego-Splitting in Husserl's Phenomenology of Pure Phantasy." *Journal of the British Society for Phenomenology* 48(2), 167-177. Taylor & Francis: Routledge.
- Cibotaru, V. 2016. "Modification-transformation : Concepts clés dans les grammaires de Husserl et Chomsky?" *Bulletin d'analyse phénoménologique* 12(8). URL = <https://doi.org/10.25518/1782-2041.816/>. Liège: University of Liège.
- d'Entreves, M. P. 2019. "Hannah Arendt." *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Zalta, E. N. (toim.), URL = <https://plato.stanford.edu/archives/fall2019/entries/arendt/>.
- Derrida, J. 1978. "Structure, Sign and Play" teoksessa *Writing and Difference*. Bass, A. (engl.). London: Routledge. Alkuteos *L'écriture et la différence* 1967.
- Derrida, J. 1995. "Khora" teoksessa *On the Name*. Dutout, T. (toim.). Wood, D., P. Leavey, J. P., & Mcleod, I. (engl.). Stanford: Stanford University Press.
- De Warren, N. 2015. "Concepts without pedigree: The noema and neutrality modification" teoksessa *Commentary on Husserl's Ideas I*, 225–255. Staiti, A. (toim.). Berliini: de Gruyter.

- Genin, K. & Huber, F. 2022. "Formal Representations of Belief." *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, Zalta, E. N. (toim.). URL = <https://plato.stanford.edu/archives/spr2022/entries/formal-belief/>.
- Geniusas, S. 2020. "What Is Productive Imagination? The Hidden Resources of Husserl's Phenomenology of Phantasy" teoksessa *The Subject(s) of Phenomenology. Contributions to Phenomenology*. Apostolescu, I. (toim.). Dordrecht: Springer. URL= https://doi.org/10.1007/978-3-030-29357-4_8/.
- Husserl, E. 1964. *The Phenomenology of Internal Time-Consciousness*. Churchill, J. S. (engl.). Heidegger, M. (toim.). Indiana: Indiana University Press. Alkuteos *Vorlesungen zur Phänomenologie des inneren Zeitbewußtseins* 1928.
- Husserl, E. 1970. *The crisis of European sciences and transcendental phenomenology: An introduction to phenomenological philosophy*. Carr, D. (engl.). Evanston: Northwestern University Press. Alkuteos *Die Krisis der europäischen Wissenschaften und die transzendente Phänomenologie: Eine Einleitung in die phänomenologische Philosophie* 1936.
- Husserl, E. 1975. *Experience and Judgment*. Churchill, J. S. (engl.). Illinois: Northwestern University Press. Alkuteos *Erfahrung und Urteil: Untersuchungen zur Genealogie der Logik* 1939.
- Husserl, E. 1989. *Ideas pertaining to a pure phenomenology and to a phenomenological philosophy: 2. book, Studies in the phenomenology of constitution*. Rojcewicz, E. ja Schuwer, A. (engl.). Dordrecht: Kluwer Academic Publishers. Alkuteos *Ideen zu einer reinen Phänomenologie und phänomenologischen Philosophie. Zweites Buch: Phänomenologische Untersuchungen zur Konstitution* 1952.
- Husserl, E. 1999. *Cartesian meditations: An introduction to phenomenology*. Cairns, D. (engl.). Haag: Martinus Nijhoff Publishers. Alkuteos *Méditations cartésiennes: Introduction à la phénoménologie* 1931.
- Husserl, E. 2001. *Analyses Concerning Passive and Active Synthesis: Lectures on Transcendental Logic*. Steinbock, A. J. (engl.). Dordrecht: Kluwer Academic Publishers. Alkuteos *Analysen zur Passiven Synthesis* (1966)
- Husserl, E. 2005. *Phantasy, Image Consciousness and Memory (1898-1925)*. Brough, J. B. (engl.). Bernet, R. (toim.). Dordrecht: Springer. Alkuteos *Phantasie, Bildbewusstsein, Erinnerung: Zur Phänomenologie der Anschaulichen Vergegenwärtigungen Texte aus dem Nachlass (1898-1925)* 1980.
- Husserl, E. 2008. *Introduction to Logic and Theory of Knowledge: Lectures 1906/07*. Hill, C. O. (engl.). Dordrecht: Springer. Alkuteos *Einleitung in die Logik und Erkenntnistheorie, Vorlesungen 1906/07* 1984.
- Lackey, D. 2019. "John Niemeyer Findlay." *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Zalta, E. N. (toim.). URL = <https://plato.stanford.edu/archives/fall2019/entries/findlay/>.
- Levy, L. 2014. "Sartre and Ricoeur on Productive Imagination." *The Southern journal of philosophy*, 52(1), 43–60. New Jersey: Wiley-Blackwell. URL = <https://doi.org/10.1111/sjp.12049>.
- Ricoeur, P. et al. 1996. *A Key to Husserl's Ideas I*. Harris, B. & Spurlock, J. B. (engl.). Vandavelde, P. (toim.). Milwaukee: Marquette University Press.

- Salice, A. 2020. "The Phenomenology of the Munich and Göttingen Circles." *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Zalta, E. (toim.). URL = <https://plato.stanford.edu/archives/win2020/entries/phenomenology-mg/>.
- Sartre, J.-P., et. al. 2004. *The Imaginary: A Phenomenological Psychology of the Imagination*. Webber, J. (engl.). London & New York: Routledge. Alkuteos *L'Imaginaire: Psychologie phénoménologique de l'imagination* 1940.
- Sawicki, M. 2022. "Edmund Husserl (1859–1938)." *The Internet Encyclopedia of Philosophy*. ISSN 2161-0002. URL = <https://iep.utm.edu/husserl/> 17.5.2022.
- Schiller, F. v. 2013. *Kirjeitä ihmisen esteettisestä kasvatuksesta*. Holmberg, P. (suom.). Helsinki: Tutkijaliitto. Alkuteos *Über die ästhetische Erziehung des Menschen in einer Reihe von Briefen* 1795.
- Schubert Kalsi, M.-L. 1978. *Alexius Meinong on Objects of Higher Order and Husserl's Phenomenology*. Haag: Martinus Nijhoff.
- Šebestik, J. 2021. "Bolzano's Logic." *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Zalta, E. N. (toim.). URL = <https://plato.stanford.edu/archives/win2021/entries/bolzano-logic/>.
- Taipale, J. 2007. "Kuvatietoisuuden fenomenologiaa." *Tiede & Edistys*, 32(3). Helsinki: Tutkijaliitto.
- Taipale, J. 2021. "Being Carried Away. Fink and Winnicott on the Locus of Playing." *Journal of Phenomenological Psychology* 52(2), 193–217. Leiden: Brill Academic Publishers.
- Zahavi, D. 2003. *Husserl's phenomenology*. Stanford: Stanford University Press.

